

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

**BİREYLERDEKİ UMUTSUZLUK DÜZEYİ, İKİLİ İLİŞKİLERDEKİ
GÜVEN VE AİLE AİDİYET DUYGUSUNUN ÇOCUK SAHİBİ OLMA
MOTİVASYONUyla İLİŞKİSİ**

İREM ŞEKERTEKİN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

LEFKOŞA
2021

**BİREYLERDEKİ UMUTSUZLUK DÜZEYİ, İKİLİ İLİŞKİLERDEKİ
GÜVEN VE AİLE AİDİYET DUYGUSUNUN ÇOCUK SAHİBİ OLMA
MOTİVASYONU İLİŞKİSİ**

İREM ŞEKERTEKİN

YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
KLİNİK PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI
YRD. DOÇ. DR. HANDE ÇELİKAY SÖYLER

LEFKOŞA
2021

KABUL VE ONAY

İrem ŞEKERTEKİN tarafından hazırlanan “ BİREYLERDEKİ UMUTSUZLUK DÜZEYİ, İKİLİ İLİŞKİLERDEKİ GÜVEN VE AİLE AİDİYET DUYGUSUNUN ÇOCUK SAHİBİ OLMA MOTİVASYONUyla İLİŞKİSİ” başlıklı bu çalışma,/...../..... tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi KABUL VE ONAY olarak kabul edilmiştir.

JÜRİ ÜYELERİ

Yrd. Doç. Dr. Hande Çelikay Söyler (Danışman)

Yakın Doğu Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Klinik Psikoloji Anabilim Dalı

Yrd. Doç. Dr. Ceren Karaatmaca

Girne Üniversitesi
Fen Edebiyat Fakültesi Psikoloji Anabilim Dalı

Yrd. Doç. Dr. Şengül Başarı

Yakın Doğu Üniversitesi
Atatürk Eğitim Fakültesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı

Prof. Dr. K. Hüsnü Can Başer

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin, tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt ederim. Tezimin kağıt ve elektronik kopyalarının Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım.

- Tezimin tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim sadece Yakın Doğu Üniversitesinde erişime açılabilir.
- Tezimin iki (2) yıl süre ile erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde tezimin tamamı erişime açılabilir.

Tarih

İmza

İrem ŞEKERTEKİN

TEŞEKKÜR

Araştırmamın her aşamasında bana yardımcı olan ve özenle yönlendirme yapan değerli tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Hande Çelikay Söyler'e,

Çalışma sürecim boyunca bana olan desteğini, güvenini hissettiren ve beni motive eden kıymetli arkadaşım Dilara Güllü'ye, çalışma sürecime katkıda bulunan ve süreç boyunca yanımda olan sevgili Ömer Faruk Güler'e,

Her zaman bana maddi ve manevi destek veren, yol gösteren ve yola devam etme gücünü ondan aldığım canım babama, artık bizimle olmasa da hep yanımda hissettiğim güzel anneme teşekkürlerimi ve sevgilerimi sunarım.

ÖZ

BİREYLERDEKİ UMUTSUZLUK DÜZEYİ, İKİLİ İLİŞKİLERDEKİ GÜVEN VE AİLE AİDİYET DUYGUSUNUN ÇOCUK SAHİBİ OLMA MOTİVASYONU İLE İLİŞKİSİ

Bireylerdeki umutsuzluk düzeyi, aile aidiyeti, ikili ilişkilerde güven duygusunun çocuk sahibi olma motivasyonu ile ilişkisinin incelenmesinin amaçlandığı bu çalışmada değişkenler arası ilişkinin belirlenmesine yönelik ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Online olarak hazırlanan sosyodemografik veri formu, Beck Umutsuzluk Ölçeği (BUÖ), Aile Aidiyeti Ölçeği (AEÖ), İkili İlişkiler Güven Ölçeği (İİGÖ) ve Çocuk Sahibi Olma Motivasyonu Ölçeği (ÇSOMÖ) kullanılmıştır. Yapılan çalışmanın katılımcı grubunu, 18-50 yaş aralığında araştırmaya gönüllü katılan 436 kadın (74,5), 149 erkek (25,5) toplam 585 kişi oluşturmaktadır. Araştırmada bireylerin sosyodemografik özelliklerinin, umutsuzluk düzeylerinin, ikili ilişkilerinin ve aileye ait hissedip hissetmeme durumlarının çocuk sahibi olma isteği ile ilişkisi incelenmiştir. Araştırma bulgularında erkeklerin umutsuzluk düzeylerinin, ikili ilişki güven düzeylerinin ve çocuk sahibi olma olumlu motivasyonlarının kadınlara göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu bulunmuştur. Araştırmada umutsuzluk ile ikili ilişkiler güven ve çocuk sahibi olma olumlu motivasyon arasında negatif yönde, zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Aile aidiyeti toplamı ile çocuk sahibi olma olumlu motivasyon arasında negatif yönde, zayıf düzeyde; çocuk sahibi olma olumsuz motivasyon arasında ise pozitif yönde, zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Araştırma bulguları yerli ve yabancı literatür ile desteklenerek tartışılmıştır. Araştırma sonuçları doğrultusunda ve özellikle psikososyal açıdan bakıldığında bireylerin, buldukları yaşam dönemi görevlerini yerine getirirken bu değişkenleri göz önünde tutmaları önemlidir. Ulaşılan sonuçlar çocuk sahibi olma motivasyonu ile ilişkili değişkenlerin belirlenmesi ve bu değişkenler üzerine çalışmalar yapılması açısından ruh sağlığı çalışanlarına ışık tutmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Umutsuzluk, İkili İlişkilerde Güven, Aile Aidiyeti, Çocuk Sahibi Olma Motivasyonu

ABSTRACT

CORRELATION BETWEEN LEVEL OF HOPELESSNES IN INDIVIDUALS, FAMILY BELONGING, DYADIC TRUST AND CHILDBEARING MOTIVATIONS

In this study, which aims to inspect the relationship among level of hopelessness, family belonging, dyadic trust and childbearing motivations in individuals, relational screening model is used to determine the relationships between variables. Beck Hopelessness Scale (BHS), Family Belonging Scale (FBS), Dyadic Trust Scale (DTS) and Childbearing Motivations Scale (CMS) were used in sociodemographic data form which was prepared online. The research group of this study consisted of 436 women (74.5%) and 149 men (25.5%) who voluntarily accepted to participate in the research process between the ages of 18-50 and a total of 585 people. It was examined that the relation between childbearing motivation and sociodemographic attributes, level of hopelessness, dyadic trust and family belonging conditions of individuals. It was observed that the level of hopelessness, dyadic trust level and childbearing motivation of men are higher significantly than of the women. It was found in the study that there is a negative weakly significant correlation between dyadic trust, positive childbearing motivation and hopelessness. It was found that there is a negative weakly correlation between family belonging score and positive childbearing motivation; and there is a positive weakly correlation with negative childbearing motivation. Research findings are discussed with the support of national and international literature. Especially from a psychosocial perspective and taking the research results into account it is important for individuals to consider these variables throughout their life cycle development tasks. Achieved results sheds light on mental health professionals with respect to determination of Variables about childbearing motivation and to work on these variables.

Keywords: Hopelessness, dyadic trust, family belongings, child bearing motivations

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	v
BİLDİRİM	vi
TEŞEKKÜR	iii
ÖZ.....	iii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER	v
TABLO DİZİNİ	viii
1. BÖLÜM	1
GİRİŞ	1
1.1 Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı	4
1.3. Araştırmanın Önemi.....	5
1.4. Sınırlılıklar	7
1.5. Tanımlar.....	7
2. BÖLÜM	9
KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE.....	9
2.1. Umut ve Umutsuzluk	9
2.1.1. Umut Kavramı.....	9
2.1.2. Umutsuzluk Kavramı.....	10
2.1.3. Umut ve Umutsuzluğu Etkileyen Faktörler.....	11
2.2. Aile ve Aidiyet.....	13
2.2.1. Aile ve Bağlanma.....	13
2.2.3. Aile ve Ait Olma İhtiyacı	14
2.2.4. Aidiyet Kavramı	14
2.2.5. Aile Aidiyeti	16
2.3. İkili İlişkiler	20
2.3.1. Romantik İlişki	20
2.3.2. Romantik İlişki İnançları	23
2.3.3. Romantik İlişki Doyumu	25
2.3.4. İkili İlişkilerde Güven	27
2.4. Çocuk Sahibi Olma	27

2.4.1. Çocuk Sahibi Olma Üzerine Türkiye’de Yapılan Çalışmalar	29
2.4.2. Çocuk Sahibi Olma Üzerine Yurtdışında Yapılan Çalışmalar	30
3. BÖLÜM	32
YÖNTEM.....	32
3.1. Araştırma Modeli	32
3.2. Evren ve Örneklem	33
3.3. Veri Toplama Araçları.....	35
3.3.1. Sosyodemografik Bilgi Formu	35
3.3.2. Beck Umutsuzluk Ölçeği (BUÖ)	35
3.3.3. Aile Aidiyet Ölçeği (AAÖ)	36
3.3.4. İkili İlişkiler Güven Ölçeği (İİGÖ)	36
3.3.5. Çocuk Sahibi Olma Motivasyonu Ölçeği (ÇSOMÖ)	37
3.4. Veri Toplama Teknikleri	37
3.5. Verilerin Analizi	38
4. BÖLÜM	40
BULGULAR.....	40
5. BÖLÜM	59
TARTIŞMA.....	59
6. BÖLÜM	69
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	69
6.1. Sonuç	69
6.2. Öneriler	72
6.2.1. Klinisyenlere Yönelik Öneriler	72
6.2.1.1. Önlemeye Yönelik Öneriler	72
6.2.1.2. Tedaviye Yönelik Öneriler	73
6.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler	73
6.2.3. Toplum Sağlığı İçin Öneriler	74
KAYNAKÇA.....	76
EKLER	90
EK 1- Katılımcı Bilgilendirme ve Aydınlatılmış Onam Formu	90
EK 2- Demografik Bilgi Formu.....	91
EK 3- Beck Umutsuzluk Ölçeği	92
EK 4- Aile Aidiyeti Ölçeği	93

EK 5- İkili İlişkiler Güven Ölçeği	94
EK 6- Çocuk Sahibi Olma Motivasyonu Ölçeği	95
ÖZGEÇMİŞ	96
İNTİHAL RAPORU	97
ETİK KURUL ONAYI.....	98

TABLO DİZİNİ

Tablo 1.1: Sosyo-Demografik Özelliklerin Dağılımı.....	35
Tablo 1.2: Sosyo-Demografik Özelliklerin Dağılımı (Devamı).....	36
Tablo 2: Umutsuzluk, İkili İlişkiler Güven, Aile Aidiyeti ve Çocuk Sahibi Olma Motivasyonu Ölçek Puanlarına Ait Tanımlayıcı İstatistikler.....	42
Tablo 3: Umutsuzluk, İkili İlişkiler Güven, Aile Aidiyeti ve Çocuk Sahibi Olma Motivasyonu Ölçek Puanlarına Ait Normallik Dağılım Analizi.....	43
Tablo 4: Umutsuzluk Düzeylerinin Dağılımı.....	43
Tablo 5: Umutsuzluk, İkili İlişkiler Güven, Aile Aidiyeti ve Çocuk Sahibi Olma Motivasyonu Ölçek Puanlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması.....	44
Tablo 6: Umutsuzluk, İkili İlişkiler Güven, Aile Aidiyeti ve Çocuk Sahibi Olma Motivasyonu Ölçek Puanlarının Yaş Gruplarına Göre Karşılaştırılması.....	45
Tablo 7: Umutsuzluk, İkili İlişkiler Güven, Aile Aidiyeti ve Çocuk Sahibi Olma Motivasyonu Ölçek Puanlarının Eğitim Düzeylerine Göre Karşılaştırılması..	47
Tablo 8: Umutsuzluk, İkili İlişkiler Güven, Aile Aidiyeti ve Çocuk Sahibi Olma Motivasyonu Ölçek Puanlarının Ebeveyn Yapısına Göre Karşılaştırılması..	48
Tablo 9: Umutsuzluk, İkili İlişkiler Güven, Aile Aidiyeti ve Çocuk Sahibi Olma Motivasyonu Ölçek Puanlarının Kardeş Sayısına Göre Karşılaştırılması.....	49
Tablo 10: Umutsuzluk, İkili İlişkiler Güven, Aile Aidiyeti ve Çocuk Sahibi Olma Motivasyonu Ölçek Puanlarının Kardeş Sayısına Göre Karşılaştırılması.....	51
Tablo 11: Umutsuzluk, İkili İlişkiler Güven, Aile Aidiyeti ve Çocuk Sahibi Olma Motivasyonu Ölçek Puanlarının Çalışma Durumuna Göre Karşılaştırılması..	51
Tablo 12: Umutsuzluk, İkili İlişkiler Güven, Aile Aidiyeti ve Çocuk Sahibi Olma Motivasyonu Ölçek Puanlarının Medeni Duruma Göre Karşılaştırılması.....	53
Tablo 13: Umutsuzluk, İkili İlişkiler Güven, Aile Aidiyeti ve Çocuk Sahibi Olma Motivasyonu Ölçek Puanlarının Ekonomik Gelir Düzeylerine Göre Karşılaştırılması.....	54
Tablo 14: Umutsuzluk, İkili İlişkiler Güven, Aile Aidiyeti ve Çocuk Sahibi Olma Motivasyonu Ölçek Puanlarının Çocuk Durumuna Göre Karşılaştırılması...	57

Tablo 15: Umutsuzluk, İkili İlişkiler Güven, Aile Aidiyeti ve Çocuk Sahibi Olma Motivasyonu Ölçek Puanlarının Çocuk Sayısına Göre Karşılaştırılması.....	58
Tablo 16: Umutsuzluk, İkili İlişkiler Güven, Aile Aidiyeti ve Çocuk Sahibi Olma Motivasyonu Ölçek Puanlarının Korelasyon Analizi.....	59
Tablo 17: Umutsuzluk, İkili İlişkiler Güven, Aile Aidiyeti ve Çocuk Sahibi Olma Motivasyonu Ölçeklerinin Güvenilirlik Analizi.....	61

KISALTMALAR

AAÖ: Aile Aidiyeti Ölçeği

BUÖ: Beck Umutsuzluk Ölçeği

ÇSOMÖ: Çocuk Sahibi Olma Motivasyonu Ölçeği

İİGÖ: İkili İlişkiler Güven Ölçeği

TDK: Türk Dil Kurumu

1. BÖLÜM

GİRİŞ

1.1 Problem Durumu

Umutsuzluk, bireylerin gelecek üzerine var olan düşüncelerinin karamsar bir yapıda olması ve bundan dolayı da iyi şeylerin olacağına dair inancını kaybetmesi olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda kişi hedeflerine ulaşamayacağını ve başarısız olacağını düşünebilmektedir. Yani birey hem kendine hem de kendi dünyasına yönelik negatif bir tutum sergilemektedir (Yıldız, 2011). Dolayısıyla geleceği ile kendisine ve çevresine dair negatif duygular besleyen kişilerin ruh sağlığı bu durumdan olumsuz etkilenmektedir. Bu kişilerde intihar ve depresyon gibi ruhsal problemler görülebilmektedir (Bülbül ve Odacı, 2018). Umudun tanımı ‘ümit etmekten doğan güven duygusu’ olarak nitelendirilmektedir. Bu da kişinin geleceğe dair pozitif duygular beslemesi durumudur. Böylelikle insanlar karşılıklarına çıkabilecek problem durumlarıyla baş edebilme motivasyonu kazanmakta ve bu durumda da onların ruh sağlığına katkıda bulunmaktadır. Umutsuzluk tek başına depresyondan ayrı olarak intihar düşüncesini etkileyebilen bir olgudur. Umutsuzluk yaşayan bireylerin yarısından fazlasında bu durum iki yıldan fazla sürebilmektedir (Çelikel ve Erkorkmaz, 2008).

Depresyon ise uzun zaman çeşitli kuramcılar arasında tartışma konusu olmuştur. Araştırmacılar depresyonun sadece bir boyutu olmadığını ve çok yapıllı bir bozukluk olduğunu dile getirmişlerdir. *Umutsuzluk Depresyonu* adlı teoriyi ortaya atan Abramson ve arkadaşları (1978), depresyon ve çaresizlik durumlarını tekrar düzenlemişlerdir. Umutsuzluk depresyonu teorisine göre kişi kontrolünü sağlayamadığı problemlerle karşılaştığında bunun sadece kendisinin başına geldiğine inanıp çaresizlik

hissine kapılmaktadır. Bu durum sonucunda ise, içsel-dışsal, değişmez-değişebilir, genel-özel olmak üzere üç farklı nedensel boyutta umutsuzluk duygusuna kapılmaktadır. Bu boyutlar ise her bireyde farklı ve kişiye özgü bir şekilde oluşum göstermektedir. Bu düşünce şekline bağlı olarak birey gelecekte karşısına çıkabilecek problem durumlarında da kontrol sağlayamayacağına inanmakta ve dolayısıyla kontrol edebilme algısında bozulma açığa çıkmaktadır. Daha sonra kişi üstesinden gelebileceği durumlarda bile gayret göstermek yerine çaresizliği seçmektedir. Birey problem çözememe durumunda durumu kişiselleştirdiğinde ise kendilik algısında bozulma ortaya çıkmaktadır. Bu model ise kendilik algısındaki bu bozulmayı depresyon açısından mühim bir belirti olarak görmektedir (akt: Balkanlı, 2008).

Bireylerin çocukluk döneminde geçirdikleri yaşantılar kendi kişilik oluşumlarında ve sağlıklı yetişkin özellikleri göstermede önem arz etmektedir. Çocukluk yaşantıları deneyimleri açısından bu ortamı sağlayan ve sosyal etkileşimi başlatan önemli bir kurum ise aile olmaktadır. Çocuğun en temel ihtiyaçlarının karşılandığı aile ortamı kişiye; güven, ait olma, sevgi-saygı gibi kazanımları sağlamaktadır. Bu ihtiyaçlar karşılandığında kişi için desteklendiği, güvendiği bir aile ortamı oluşmaktadır. Kişiler böyle aile ortamlarında hem kendi özerkliklerini hem de aile kavramına bağlılıklarını kazanmakta ve kendilerini gerçekleştirme yolunda adım atmaya devam edebilmektedirler (Özkan ve Kılıç, 2013). Bireyin dünyaya geldiği aile onun sosyal anlamda yaşantı geçirmesi açısından önemli bir temeldir. Aile içinde çoğunlukla önce anne ile başlayan sosyalleşme diğer aile üyelerine nazaran daha güçlü olmaktadır. Kişi aile içindeki bu etkileşimlerden sonra dışarıdaki dünyayla iletişime geçerek bu sosyal etkileşimi sürdürmektedir. Sosyal çevredeki iletişimin içeriğini ise toplum kuralları belirlemektedir. Kişi problemlere yaklaşımı, karar vermeyi, grupla çalışmayı, yaratıcı düşünmeyi empati kurmayı bu şekilde öğrenmektedir (Özpolat, 2010). Aile, önce anne baba ve çocuklar arasındaki kan bağından meydana gelir, sonraki işlevi ise sosyal ve ekonomik bir yapısının olmasıdır. Ailenin en önemli işlevlerinden olan insan türünün devamını sağlamak onun yaşamsal açıdan niteliğini arttıran bir etmendir (Gür ve Kurt, 2011).

Aidiyet açısından sosyal bir yapının var olan özellikleri stres ve depresyon arasındaki ilişkiyi etkileyecek bir biçimde kavramsallaştırılmıştır. Sosyal desteğin bireyin stresle baş etme becerisini arttırdığı veya birey üzerindeki baskıyı hafiflettiği belirtilmektedir.

Diğer yandan sosyal destek kendi başına stresten bağımsız olarak refah artırıcı rol oynamaktadır. Dahası, bazı araştırmacılar sosyal desteğin arabulucu bir rol üstlendiğini ve stresli durumlarda sosyal desteğin harekete geçirici etkisi olduğunu dile getirmektedir. Böylelikle bu durum ruh sağlığının korunmasına katkı sağlamaktadır (Choenarom ve ark., 2005).

İnsanın önemli ihtiyaçlarından biri olan ‘ait olma’nın doyurulduğu ilk kurum ailedir. Bireyselleşmenin yaygınlaştığı günümüzde aile kavramının önemi artmaktadır. Özellikle anne bebeklik döneminde çocuğunun beslenme ihtiyacını karşılayarak aileye ait olmanın ve bağlılığın oluşmasını sağlamaktadır. Boşanma vb. sebeplerden dolayı bireyin aidiyet ihtiyacının karşılanamaması durumunda ise kişi kendini boşlukta hissedebilir ve bu durum yetişkinliğinde birtakım problemlere yol açabilmektedir (Kır, 2006). Bireylerin ilişkilerindeki güven duygularının oluşumunu inceleyen bağlanma kuramcıları ise, bebeklerin ihtiyaçlarının annelerinden ayrı kaldığında karşılanması durumunda gösterdikleri duygusal davranışları da incelenmişlerdir. Bakım veren kişi ve bebek arasındaki bağlanmayı gerçekleştiren etmenler; ayırt etmeyi öğrenme, istedik sonuçlara ulaştıracak davranışları tercih etme, bilinen ve tanınan kişilere yaklaşma, hareketli nesnelere ve insanları seçmedir (Alpay, 2009).

Alanyazına bakıldığında güven kavramının Larzelere ve Huston (1980), genel açıdan iki tür yaklaşımla ortaya çıktığı belirtilmektedir. Bunlardan ilki “genelleştirilmiş güven (generalized trust)” iken ötekisi , “ikili ilişkiler güveni (dyadic trust)” dir. Genelleştirilmiş güven kavramı, bireyin öteki insan veya insanlara tümüyle inanması durumunu içermektedir. Larzelere ve Huston’a göre, alanyazında ikili ilişkiler açısından güven iki şekilde açıklanmaktadır. Yine bunlardan ilki bireyin karşısındaki insanın iyi niyetli olduğuna dair inanç ve bir diğeri o insanın dürüst olduğuna dair inançtır. Dürüstlük açısından bakıldığında ise bireyin, diğer insanın geleceğe dair tasarladığı düşüncelere ne ölçüde inandığı ile ilgilidir. Yani birey bu durumda karşısındaki insanın söylediği söz ve davranışlarına dair saydamlık ve içtenlik açısından yüklem yapmaktadır. Buna bağlı olarak da aradaki ilişkinin geleceğine dair pozitif beklentiler geliştirmektedir. Dolayısıyla Larzelere ve Huston da ikili ilişkilerdeki güven kavramını “bir kişinin diğer kişinin iyi niyetli ve dürüst olduğuna ilişkin inancının derecesi” biçiminde tanımlamaktadır (akt: Çetinkaya ve ark, 2008).

Günümüzde toplumsal açıdan çocuk kavramı psikolojik, sosyolojik ve ekonomik alanlarla ilişkili bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Çok eskiden beri kadının yaşamdaki rolü doğurganlığı ve çocuk bakımıyla birlikte öne çıkmıştır (Taşçı ve Özkan, 2017). Çocuk sahibi olma kararı pek çok süreçten etkilenir. Kadınlar açısından bakılacak olursa bu süreç bireysel ve sosyal birçok alandan etkilenmektedir. Annelik kavramı kadınlar açısından onları tamamlayıcı bir nitelik olarak görülmekte ve onların mutluluğu için gerekli olduğu varsayılmaktadır. Özellikle Türk ailelerinin yapısına bakıldığında kadın kavramı, anne olma durumu üzerinden kutsallaştırılan ve sosyal yaşamdaki yeri de çocuk sahibi olup olmamasıyla belirlenen bir kavramdır. Ancak günümüzde kentleşmeyle beraber kadının iş hayatına adım atması ile bu anlayış değişmeye başlamıştır. Dolayısıyla çocuk sahibi olmanın verdiği tatmin duygusunun yanı sıra zor taraflarının da olduğu düşüncesi kendini göstermeye başlamış ve çocuksuzluğun da tercih edilebileceği belirtilmeye başlanmıştır (Parlak ve Tekin, 2020). Kişilerin umutsuzluk düzeylerinin, ikili ilişkilerinin ve aileye aidiyetlerinin çocuk sahibi olma motivasyonu ile ilişkisinin karşılaştırmalı olarak incelendiği bir araştırma mevcut değildir. Bu araştırmanın temelini oluşturan problem durumu, bireylerdeki umutsuzluk düzeyi, ikili ilişkilerdeki güven ve aile aidiyetinin bu kişilerin çocuk sahibi olma motivasyonlarıyla olan ilişkisinin incelenmesidir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırma ile bireylerdeki çocuk sahibi olma motivasyonu ile bireylerin umutsuzluk düzeyi, ikili ilişkileri ve aile aidiyetlerinin ilişkisini ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Araştırmada ayrıca cinsiyet, yaş, medeni durum, ekonomik durum, eğitim düzeyi, anne baba birliktelik durumu, kardeş sayısı ve sırası, çocuk sahibi olma durumu gibi değişkenlerin de çocuk sahibi olma isteği ile ilişkisinin olabileceği düşünüldüğünden araştırma sorularında yer almaktadır. Araştırmada şu sorulara yanıt aranacaktır:

- Katılımcıların yaş, cinsiyet, medeni durum, aile yapısı, kardeş sayısı, ekonomik durumu, eğitim düzeyi gibi demografik özellikleri çocuk sahibi olma motivasyonu düzeylerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmakta mıdır?

- Katılımcıların umutsuzluk düzeyleri ile çocuk sahibi olma motivasyonları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- Katılımcıların aile aidiyet duyguları ile çocuk sahibi olma motivasyonları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- Katılımcıların ikili ilişkiler güven duygusu ile çocuk sahibi olma motivasyonu arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
- Romantik ilişkisi olmayan katılımcılar ile romantik ilişkisi olan ve evli katılımcıların çocuk sahibi olma motivasyonları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Günümüzde ani ve hızlı bir şekilde değişime uğrayan yaşam koşulları kişilerin uyum sağlama sürecini zorlaştırmaktadır. Kişilerin birden bire kendilerini içinde buldukları zorlu ekonomik şartlar, ani salgın hastalıklar, savaş gibi durumlar bireylerin geleceğe dair umutsuzluğa kapılmalarına ve planlarını erteleme ya da hedeflerinden vazgeçme gibi davranışlar göstermelerine sebep olabilmektedir. Türkiye’de yapılan bir araştırma sonucunda baba olmaya oranla anne olmanın, mutluluk ile negatif bir ilişkisinin olduğu bulunmuştur. Babalığın ise erkekler açısından için mutluluk ile pozitif ilişki gösterdiği belirtilmiştir. Ayrıca çalışan bireyler için çocuk sahibi olmanın mutlulukla negatif bir ilişki içinde olduğu dile getirilmiştir (Uğur, 2018). Yine yurt dışında yapılan bir araştırmada çocuk sahibi olan bireylerin çocuk sahibi olmayan bireylere göre daha mutsuz oldukları tespit edilmiştir (Alesina ve ark., 2004). Bir başka araştırmada ise çocuk sahibi olanların ruh sağlığı açısından çocuk sahibi olmayanlara göre daha kötü oldukları dile getirilmiştir (Clark ve Oswald, 2002). Ancak bir başka araştırmada çocuk sahibi olmakla mutluluk arasında pozitif ilişki bulunmuştur (Aassve ve ark., 2012). Bu açıdan umutsuzluk ve çocuk sahibi olma motivasyonu arasındaki ilişkiyi belirlemek amaçlanmıştır.

Çocuk sahibi birer anne baba olmak yaşamsal açıdan bir kriz olayıdır. Böyle kriz durumlarında kişiler aile üyelerinden ve çevrelerindeki kişilerden yardım alma ve dayanışma sağlama ihtiyacındadır. Var olan bu sosyal destek kişinin bu yeni duruma

uyum sağlarnasını ve bu dönemi sağlıklı bir şekilde yönetebilmesini sağlamaktadır (Şahin ve ark., 2010). Hamilelik, aday olan anne babanın hayatında önemli bir geçiş dönemidir. Bu açıdan dönem hakkındaki bilgiler, öneriler ebeveynler açısından önemlidir. Bazı araştırmacılar, anne-babalık sürecinin ebeveynlik sürecinin ve özellikle de babalığın kavramsal çerçevesinin ana hatlarını çizmişlerdir. Cowan ve Cowan (1992) tarafından açıklanan bir sistem teorisi beş boyutu betimlemektedir. Bunları; ebeveynin ebeveyn olmaya dair kaygısı (iç yaşam), bir babanın kendi babasından daha fazla dahil olma ihtiyacı (ailedeki ilişkilerin kalitesi) , ev dışındaki bir işin talepleri (aile dışındaki stres), aile içindeki yeni rollerin ve kararların müzakeresi (evlilik kalitesi) ve yaşam alanının karmaşık olması nedeniyle, bir değişimin sonuçları(bebek) oluşturmaktadır (akt: Deave ve Johnson, 2008). Birçok araştırmacıya göre ilk olarak bakım veren kişiyle sağlanan güven duygusu yetişkinlik dönemindeki ilişkilerin temelini oluşturur (Tüzün ve Sayar, 2006). Buna bağlı olarak kişi, romantik bir ilişki içindeyken kazandığı ya da kazanamadığı güven duygusunu ilişkisine yansıtabilir. İlişki içindeki kişinin partnerine olan güveni ile çocuk sahibi olma isteği arasında ilişki olabilir.

Toplum bireylerde davranış düzenini sağlamak için normlar yani kurallar belirler ve bunları erken çocukluktan itibaren tüm bireylere öğretir. Böylelikle insanlar ‘ortak öğrenme’ ile insan davranışlarının çoğunu küçük yaş dönemlerinde öğrenir ve bu öğrenme yaşamı süresince sürer (Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2014). Aynı zamanda aile ortamına dahil olan insan, o ailenin dinamizmine katkı sağlar ve beraber oluşturulan dayanışma ortamı ailenin sorunlarla baş etme becerilerine etki eder. Böylelikle bu kişiler arasındaki bağlantı ve aidiyet duygusu ile aile üyeleri yaşayabilecekleri problemlere karşı çözüm üretme yeteneğine kavuşurlar. Yapılan araştırmalarda aidiyet duygusunun bireyde, psikolojik ve sosyal işlevsellikle ilişkili olduğu belirtilmiştir. Yani kişinin işlevsel olabilmesi için aidiyet duygusunun yüksek olması gerekmektedir (Ayberk, 2020). Bu bakımdan bireyin, ailede geçirdiği yaşantılara bağlı olarak kendi ailesini kurma sürecinde aile aidiyetinin çocuk sahibi olma motivasyonu ile ilişkisinin olup olmadığının belirlenmesi önemlidir.

1.4. Sınırlılıklar

Araştırma sonuçlarına dair genellemelere ulaşabilmek için göz önünde bulundurulması gereken sınırlılıklar şunlardır:

1. Bu araştırma, Türkiye’de yaşayan çalışmaya katılmayı gönüllü olarak kabul etmiş 18-40 yaş arası 585 katılımcı ile sınırlandırılmıştır.
2. Çalışmaya gönüllü olarak katılan bireylerin anketi samimi cevaplar vererek dolduracağı düşünülmektedir.
3. Araştırma sonuçları, Çocuk Sahibi Olma Motivasyonu Ölçeği, Beck Umutsuzluk Ölçeği, Aile Aidiyet Ölçeği ve İkili İlişkiler Güven Ölçeği’nden elde edilen verilerle sınırlıdır.
4. Veri analizleri kullanılan istatistik yöntemleri ile sınırlıdır.
5. Araştırmada ilişkisel tarama yöntemi kullanıldığı için elde edilen bulgular neden-sonuç ilişkisine dair bilgi vermeyecektir.

1.5. Tanımlar

Umutsuzluk: Türk Dil Kurumu (TDK) umut kavramını ‘‘Olması beklenen veya olacağı düşünülen şey, ümit.’’ şeklinde tanımlamıştır (TDK ,2019).

Aile Aidiyeti: Birey bu aidiyet duygusunu ilk defa aile ortamında yaşar. Aile ortamı bir yandan kişinin aidiyet ihtiyacını doyururken diğer yandan da insanın sosyal bir ortamda nasıl davranması konusunda bireye yol gösterir. Aile, aidiyet ihtiyacını doyumakla ve yol göstermekle birlikte kişinin bundan sonraki süreçteki pozisyonu ve konumunu belirginleştirir (Ayberk,2020).

İkili/Romantik İlişki: Romantik ilişkiler de arkadaşlık ilişkileri gibi karşılıklılık ve gönüllülük içeren etkileşimlerdir. Yani bir çiftin sadece bir üyesi tarafından tanımlanmamaktadır. Bununla beraber romantik ilişkilerin kendine özgü bir dinamiği ve yoğunluğu vardır. Bu yoğunluk fiziksel ve belki de cinsel ilişki beklentisi de dahil olmak üzere -şimdi değilse bile eninde sonunda cinsel ilişki beklentisi de dahil olmak üzere- şefkat ile ilişkilendirilebilir (Collins, 2003).

Çocuk Sahibi Olma: Bireylerin ebeveynliğe dair arzularını etkileyen bazı faktörler vardır. Bunlardan biri çocuk sahibi olma isteğinin bir içgüdü olduğu ve bu istek için bunun yeterli olduğu düşüncesidir. Bir diğeri çocuk sahibi olmanın bir başarı göstergesi olduğu ve kişilerin bunun ikinci şansları olduğuna dair inançlarıdır. Son faktör ise dünyaya gelecek olan çocuğun ilişkiyi kurtaracağına yönelik olan görüştür(Ünsal, 2019). Çoğunluk tarafından çocuk sahibi olma, yakın ilişki kurma ve bağlanma gereksiniminin tatmini sağlayan ve varoluşsal olarak faydalı bir tecrübe olarak nitelendirilmiştir (Uğur, 2018).

2. BÖLÜM

KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Umut ve Umutsuzluk

2.1.1. Umut Kavramı

Tarih boyunca ‘umut’ kavramı birçok kişi, kuram ya da düşünce ekolü tarafından çeşitli şekillerde tanımlanmaya çalışılmıştır. Ülkemizde en sade ve anlaşılır tanımına bakacak olursak Türk Dil Kurumu (TDK) umut kavramını ‘‘Olması beklenen veya olacağı düşünülen şey, ümit.’’ şeklinde tanımlamıştır (TDK ,2019).

Daha geçmiş zamanlara gidecek olursak örneğin mitolojilerde umut kavramı çeşitli öykülerle açıklanmaya çalışılmıştır. ‘Umut’ veya ‘‘beklenti’’ olarak dilimize çevrilen ve Grekçe olan ‘Elpis’ kavramı Hesiodos’in ‘Theogonia ile İşler ve Günler’’ adlı eserlerinde de işlediği Pandora mitinde ehemmiyetli bir yere sahiptir. Pandora mitinde; kimilerine göre merakı kimilerine göre ise saf kötülüğü nedeniyle Pandora, Kutunun kapağını açar ve bütün kötülükler, lanetler bütün dünyaya onun elinden yayılır. Zeus’un gönderdiği bütün kötülükler arasında, tek bir iyi şey vardır, o da ‘Umut’tur. Fakat o kutunun içinde kalır. Elpis esasında umut tanrıçasının adıdır. Elpis umudun kişileştirilmiş hali ve ruhudur (Özgül, 2017). Adına aşına olduğumuz Friedrich Nietzsche (1878) umut kavramına beklenenin aksine kötümser bir şekilde yaklaşmış ve umut etmenin kişinin deneyimlediği acının süresini uzattığını belirtmiştir. Erik Erikson

(1963) ise umut kavramını bireyin amaçlarına ulaşabileceğine dair olan sürekli inancı olarak açıklamıştır (akt: Erş, 2017).

Tüm bu açıklamalardan yola çıkılan ve Pandora kutusunda geriye kalabilen tek şeyin umut olduğu ile anlatılmak istenen; ferdi çaresiz kalmaktan kurtarabilen ve çıkış yolu aramasını destekleyen şey umut duygusudur. Umut, kişinin içine düştüğü sıkıntı durumlarında, onun umutsuzluk ve karamsarlığa kapılmasını engeller, kişideki çaresizlik duygularını önler ve bu yüzden bireysel gelişimde önemli bir temas noktasıdır. Bireyin bir çıkış yolu bulamadığı zamanlarda ortaya çıkma eğiliminde olan umut, kişinin ufkunu açar ve ona önüne bakması için bir sebebi olduğunu hatırlatır.. Bu duygu, kişinin hissetmiş olduğu korku, kaygı ve umutsuzluk perdesini ortadan kaldırır ve kişinin içinde bulunduğu durumdan kişiyi kurtararak resme dışarıdan bakabilmesini sağlar. Umut etmekle birlikte kişi, aklında olan ve ortaya koymak istediği dilekler için kendini daha yaratıcı ve girişimci olarak görebilir; çünkü bu büyük resmin içinde bir şeylerin değişeceğine olan inancı bireyin motivasyonunu artırıp ona ihtiyacı olan özgüveni verebilmektedir (Kelleci, 2019).

2.1.2. Umutsuzluk Kavramı

Umut kavramının karşıtı olan umutsuzluk kavramı ise, olması istenen şeylere ulaşmada, umut etmenin kesilmesi ve beklentinin gerçekleşmesine dair olumsuz düşüncelerin ortaya çıkması olarak tanımlanabilmektedir (Sezer, 2019). Umutsuzluk geleceğe dair negatif beklentilerle tecrübe edilen bir ruhsal durumdur. Bazı kuramcılara göre bu beklentiler, negatif bir durumun değişmeyeceğine dair inançlar ve düşüncelerin yanında bireylerin olumsuz yöndeki öznel değerlendirmelerini de kapsamaktadır. (Dilmaç, 2017). Bazı kuramcılara göre ise diğer bir ifadeyle umutsuzluğa sebep olan şey, bireyin tecrübelerini değerlendirmedeki olumsuz bilişsel yapılarıdır. Kişinin inancının yok olması, umutsuzluğun en önemli sebebidir. İşin aslı umutsuzluk, insanın kendine, etrafındakilere ve geleceğe; özetle yaşama olan inancını kaybetmesi sonucu oluşmaktadır (Güzeloğlu, 2019).

Metalsky ve Joiner (1990) umutsuzluk kavramını açıklarken üç bilişsel fikir öne sürmüşlerdir. Bu kuramcılar umutsuz bireyi aşağıdaki şekilde açıklamışlardır;

- a. olumsuz hadiseleri irade dışı, denetlenemeyen sebeplere bağlar,
- b. olumsuz bir hadiseden kendisine yönelik negatif bir netice çıkarır (“Ben değersizim” diye düşünür.),
- c. olumsuz bir hadisenin gelecekte de olumsuz durumlara sebebiyet vereceğini farz eder. (Metalsky ve Joiner, 1990; akt: Özben ve Argun, 2003)

Umut ve umutsuzluk kavramı üzerine çeşitli çalışmalar yapan kuramcılar özellikle umutsuzluğun kişide doğuştan itibaren mevcut olmadığını ve bu durumun ortaya çıkışından önce başka birtakım faktörlerin etkili olduğunu öne sürmüşlerdir. Kişi umutsuzluğa kapılmadan önce kendi hayatına dair negatif birtakım değerlendirmede bulunmaktadır. Bu negatif ifadelerden en bilineni kişinin kendisini, iyi bir hayata sahip olamayacağına inandırmasıdır. Bu inanış bireyin kendisini de çevresini de önemli düzeyde etkilemektedir. Bunun dışında bireyin geçmiş zamandaki ve şimdiki yaşantılarının içeriğinde talihsizlik ve şanssızlık durumları mevcut ise birey gelecekte de bunların başına gelme durumuna yoğunlaşır. Buna bağlı olarak da umutsuzluğa kapılır (Zafer, 2019).

2.1.3. Umut ve Umutsuzluğu Etkileyen Faktörler

Alanyazında yapılan çalışmalarda umut ve umutsuzluk birbirine zıt beklentiler olarak açıklanmaktadır. Umut kavramında amaca varabilmek için faaliyete geçirilen tasarıların başarılacağı öngörüsü var iken; umutsuzluk kavramında başarısızlık inancı vardır. Bu iki birbirine zıt beklenti bireyden bireye ve durumdan duruma değişiklik gösterir. Ne zaman ve nasıl gerçekleştiği de aynı şekilde kişiden kişiye değişim gösterecektir. Birey kendi düşünce şeklini aşağıdaki aşamalardan geçirir (Dilbaz ve Seber, 1993).

Yeteneğe karşı şans: Kişi hedeflerine yetenek ya da şans ile ulaşabilir. Gelecek yaşamlarının şans faktörüne bağlı olduğunu düşünen kişiler hedefe yönelik eylemlere daha az yönelirler. Hatta bireyin plan yapsa da bunun etkili olmayacağına dair

oluşturduğu inanç ona bir yetersizlik duygusu verir. Kişinin davranışının etkili ya da etkisizliğine olan inancı ve kendi becerisine dair inancı umutsuzluk duygularının ortaya çıkıp çıkmamasında önemli bir etkidir.

Güvene karşı güvensizlik: Kişinin çevresindekilere karşı duyduğu güven, umudun gelişmesinde nitelikli bir rol oynar. Eğer kişi diğer bireylere karşı güven duymuyorsa bu onun amaçlarını sınırlandırır. Güven duygusu kişide olmayınca da başka kişilerle beraber yürüttüğü eylemler olumsuz sonuçlanırsa bundan o kişileri sorumlu tutar. Bundan dolayı ise güven duymayan birey uzun vadeli hedeflerdense kısa vadeli hedeflere yönelir.

Uzun döneme karşı kısa dönem: Kişideki umut duygusu, onun kısa veya uzun dönemdeki yahut iki dönemde de ulaşabileceği istekleri belirli kılar. Ancak sürenin uzaması durumunda umutsuzluk duygusu kendini gösterir. Sonunda kişi durumu kadere bırakır ve bir yandan da kısa süreli hedefler için gayret eder.

Beck (1963) birtakım ruhsal tedavi gören ve intihara teşebbüs davranışında bulunmuş 80 depresif hasta ile yaptığı çalışmalar neticesinde bu hastaların sıkıntılarının bir çıkış yolu olmadığına ve hiçbir zaman çıkış yolu bulamayacaklarına olan inançları ile intihara teşebbüs davranışı arasında bir ilişki olduğunu belirtmiştir. Beck (1963)'e göre hasta tarafsız ve gerçek bir sebebi mevcut olmamasına rağmen tecrübelerine yanlış anlamlar yüklemektedir. Bununla birlikte kendi hedeflerine ulaşabilmek için gayret göstermediği halde yine bunların olumsuz neticelenmesini beklemektedir. Beck (1963) hastaların bu vaziyetini umutsuzluk olarak isimlendirmiştir. Kimi araştırmacılara göre umutsuzluk aynı zamanda depresyonun bilinen belirtilerinden biri olan karamsarlık ile ilişkilidir. Bu yüzden kişinin hayatını tehdit eden intihar olgusu üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Burada intihar ve intihara teşebbüs davranışı bireyin umutsuzluğuna ve yaşadığı çaresizlik duygusuna bir çare olarak görülür (akt: Durak ve Palabıyıkoglu,1994).

2.2. Aile ve Aidiyet

Aile kavramı “Evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birlik.” (TDK, 2019) şeklinde açıklanmaktadır. Aile; içerisindeki üyelerin ruhsal, sosyal, genetik ve kazanç açısından da bir ortaklığı söz konusudur. İçinde yaşanan sosyal topluluğu ayakta tutan olgulardan biridir. Evlilik, kan bağı ya da evlat edinme şeklinde kurulan bu yapı içindeki üyelere çeşitli roller yükler. Oluşturduğu kültürünü yetiştirdiği bireye aktararak onun da sonraki nesillere aktarmasına vesile olur (Yeter, 2019).

2.2.1. Aile ve Bağlanma

Aile kurumunun işlevsel olabilmesi için üyelerin dayanışma içinde, özgürlük kavramına hoşgörülü yaklaşan birbirleri ile yakın ilişkileri olan ve isteklerini rahatça dile getirebildikleri saygı çerçevesinde bir ortamdan oluşması gerekir. Böyle bir ortamın sağlanamadığı ailelerde sağlıklı ve temeli sağlam olmayan bir ilişki gelişir. Dayanışma yerine kişileri hayal kırıklığına uğratan bir aile yapısı işlevselliği sekteye uğratar. Aile kavramı dinamik yapıdadır. Olumlu yaşantılar kadar baş edilmesi güç yaşam olayları ile karşılaşılabilir, yeni olaylar eklenebilir. Sağlıklı bir işlevselliğe sahip olan aileler bu zorluklarla hep beraber mücadele etme yetisine sahip olur. Tüm bu açılardan aile kişinin dünyaya gelmesinden itibaren onu koruyan fiziksel ve ruhsal ihtiyaçlarına cevap veren ve ona güvenli ortamı sağlayan bir kurumdur (Yeter, 2019).

İlk önce aile ortamında kazanılan bağlanma süreci üzerine çalışmalar yapan birçok kuramcı, bireyin yaşamının erken yıllarında annesi ile kurduğu bağlanma ilişkisinin sonraki yıllarda kuracağı sosyal ilişkilerini etkilediğini ileri sürer. Kişi yetişkinlik yıllarına doğru ilerlerken çevresinden beklentilerini ve sosyal hayatındaki insan ilişkilerini annesi ile kurduğu bu bağlanma belirler. Anne ve çocuk arasında bağlanma, birbirlerine destek olup rahatlamalarını sağlayan özellikle problem durumlarında verdikleri rahatlatma tepkileri ile sağlanır. Bağlanma, karşılıklı gelişme gösteren bir süreçtir (Kağıtçıbaşı, 2013). Dünyaya yeni gelen bebeğin birçok gereksinimi vardır.

Hayatını sürdürmek için beslenmeye, temizlenmeye, güvende olmaya ihtiyaç duyar. Bu gereksinimleri karşılayacak olan ona bakım vermekle görevli kişidir. Ancak bu bir görev olarak algılanmaz, bakım veren tarafından da tatmin edici olmalıdır. Bu karşılıklı etkileşim bağlanma sürecini güçlendirir. Bebek yaşamının ilk dokuz ayında ailesiyle iletişim kurabilmek için çeşitli davranışlar geliştirir. Özellikle bu davranışlar bağlanmanın meydana gelmesinde etkili olan davranışlardır. Bunlara emme, sokulma/uzanma, seyretme, gülümseme, ağlama gibi davranışlar örnek verilebilir. Diğer yandan, anne ve bebek bağlanmasında ortaya çıkan kesintiler ve aksaklıklar hem yenidoğanın içinde bulunduğu dönemde, hem de ileriki yaşantılarında bazı ruhsal sıkıntılar yaşamasına ve bazen de psikopatoloji durumlarının ortaya çıkmasına sebep olabilmektedir (Tüzün ve Sayar, 2006).

2.2.3. Aile ve Ait Olma İhtiyacı

Bireylerin yaşamları üzerine yaptıkları seçimler onların temel ihtiyaçlarından bağımsız değildir (Glasser, 1975). Ruhsal ihtiyaçlar kişilerin fonksiyonlarını doğru bir şekilde ortaya koymaları açısından önem teşkil eder ve bu durumu çeşitli kuramcılar farklı biçimlerde konu edinilmişlerdir. Maslow (1954) bireyin ihtiyaçlarını bir hiyerarşi basamakları şeklinde sıralamıştır. Bu basamaklar, en öncelikli ihtiyaçtan başlayarak en komplike ihtiyaca kadar devam etmektedir. Kişinin temel ve öncelikli ihtiyacı karşıladıktan sonra diğer basamağa geçebilmektedir. Sevme ve ait olma basamağı, kişilerin temel gereksinimlerinden biri olarak açıklanmıştır. Bu ihtiyacın asıl temel noktası ise karşılıklı olma, alma ve verme , aileye ve sosyal gruba ait olma ve bağlılık ilişkisidir (Duba, Graham, Britzman ve Minatrea, 2009). Bu nedenlerden ötürü benliğin ailenin tutum ve davranışlarından ayrı ele alınamayacağı dile getirilmektedir (akt: Usta, 2019).

2.2.4. Aidiyet Kavramı

TDK (2019) 'da 'ilişkinlik', 'ilgi' olarak tanımlanan aidiyet kavramı, Maslow'a (1987) göre "kişinin çevresi tarafından kabul edilme, etrafındakiler tarafından biliniyor olma,

önemli olma ve değer taşıma ihtiyacıdır". Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisine baktığımızda, ait olma diye adlandırdığı aidiyetin bilhassa ergenlik döneminde en önemli gereksinimlerden biri olduğunu söyleyebilir (Avşar, 2019).

Aidiyet duygusu, eski zamanların ilkel topluluklardan beri kişide var olan ve günümüze kadar devam eden bir gereksinimdir. Yapılan birçok araştırmada insanların bu aidiyet duygusuna ihtiyaç duydukları ortaya konmuştur. Bireyin bir gruba ya da topluluğa dahil olması onun bu ihtiyacını karşılar (Levett-Jones ve ark 2007). Alaca (2011)'ya göre aidiyet duygusu, "kişinin içinde bulunduğu toplum tarafından kabul görülme ve onaylanma duygularıyla ilişkilidir". Bireyler dünyaya gelişleri ile birlikte devamlı bir şekilde başkalarıyla muhatap olurlar ve bu insanların bulunduğu topluluğa ait hissetme ihtiyacı duyarlar. düşüncelerini, algılarını ifade edebilecekleri, bunların onay aldığı bir toplulukta kendilerini duygusal olarak daha güvende hissederler. Var olduğu toplulukta güvende hisseden kişiler ise kendilerini gerçekleştirmekten çekinmezler, hatta bu grubun da desteği ile güç bulurlar (Avşar, 2019).

Primitif toplumlarda hem insan bilimi hem de ruh bilimi üzerine yapılan çalışmalarda, kişilerin sosyal ortamdaki edinimlerinin aidiyet duyguları üzerinde etkili bir rol oynadığı belirtilmiştir. Bu çalışmalarda sosyal ortamdaki insanlar barınma, beslenme, güvenlik ve diğer canlılara karşı kendilerini koruyabilme gibi fizyolojik ihtiyaçlarını karşılayabilmeleriyle birlikte bu durumun aidiyet duygusunun ortaya çıkışında önemli etkisi olduğu saptanmıştır. Bu toplumlar için büyük bir grubun parçası olmak önem arz etmektedir. Bu da kişilerarası ilişkilerin düzenli ve sistemli bir şekilde devamını sağlarken topluluk içinde etkili bir içsel düzeneğin oluşumunu gerçekleştirmiştir. İnsanlar sosyal bir gruba dahil olmadıklarında çetin bir hayat mücadelesine gireceklerini; fakat aynı zamanda belli bir gruba dahil olduklarında mücadelenin ne kadar kolaylaşacağını fark ederler. Bu durumu fark etmeleri de bireylerin kendi yaşamlarını kolaylaştıracak ve güvende olmalarını sağlayacak bu içsel düzeneği ortaya çıkarmıştır. (Bozkaya, 2020).

Aidiyet denilen kavram kişilerin kendilerine olan bakış açısıyla kendilerini nasıl anlamlandırdıklarına göre çevrelerindeki canlılara, sosyal gruplara ve ırklara göre oluşturulabilen dinamik bir kavramdır. Çünkü bu kavram kimi zaman bireyleri bir

bütün olarak temsil ederken kimi zaman da kişiyi diğerlerinden ayırmaktadır. Buradan hareketle kişi hem ne olduğu hem de ne olmadığı sorusunu sorar (Bozkaya, 2020).

Günümüzde Sosyal Psikolojide farklılıklardan ziyade kişilerin benzer davranışları ele alınır ve bunun temelinde de ‘sosyal etki olayı’ yatar. Sosyal etki olayı; içinde bulunulan grubun etkisi ile meydana gelen gruba uyma davranışı, bireylerin birbirine benzerliğini ve dolayısıyla da edindikleri davranışların düzenliliğini yaratır. Sosyal davranış düzenli olduğunda ise kişiler başkalarının davranışlarını daha önceden tahmin eder ve kendi davranışlarını da ona göre düzenler. Böylelikle sosyal etkileşimin çatışmasız ve uyum içinde olması sağlanır. Sonuç olarak toplum bu davranış düzenini sağlamak için normlar yani kurallar belirler ve bunları erken çocukluktan itibaren tüm bireylere öğretir. Böylelikle insanlar ‘ortak öğrenme’ ile insan davranışlarının çoğunu küçük yaş dönemlerinde öğrenir ve bu öğrenme yaşamı boyunca sürer (Kağıtçıbaşı ve Cemalcılar, 2014).

2.2.5. Aile Aidiyeti

Bireyler dünyaya ayak bastıklarında aidiyet kavramına uygun olarak sosyal bir gruba dâhil olma beklentisi taşırlar. Aynı zamanda duygu, düşünce ve davranışlarını diğer insanlara yansıtmak, onlar tarafından onaylanmak ve dikkate alınmak isterler. Birey bu aidiyet duygusunu ilk defa aile ortamında yaşar. Aile ortamı bir yandan kişinin aidiyet ihtiyacını doyururken diğer yandan da insanın sosyal bir ortamda nasıl davranması konusunda bireye yol gösterir. Aile, aidiyet ihtiyacını doyumakla ve yol göstermekle birlikte kişinin bundan sonraki süreçteki pozisyonu ve konumunu belirginleştirir. Bir başka niteliği ise ahlak, din ve değer kavramlarının aile kurumunda ortaya çıkmasıdır. Kişi önce aile üzerinden; ailenin soyadını almakla birlikte bir gruba dahil olmuş olur (Ayberk, 2020).

Aile kavramının mühim bir özelliği de dünyaya yeni gelen ve henüz sosyal bir çevreye ait olmayan bireyi yetiştirerek ona bu grubun parçası olabilecek nitelikler kazandırmasıdır. Aile ortamına dahil olan insan, o ailenin dinamizmine katkı sağlar ve beraber oluşturulan dayanışma ortamı ailenin sorunlarla baş etme becerilerine etki eder.

Böylelikle bu kişiler arasındaki bağlantı ve aidiyet duygusu ile aile üyeleri yaşayabilecekleri problemlere karşı çözüm üretme yeteneğine kavuşurlar. Yapılan araştırmalarda aidiyet duygusunun bireyde, psikolojik ve sosyal işlevsellikle ilişkili olduğu belirtilmiştir. Yani kişinin işlevsel olabilmesi için aidiyet duygusunun yüksek olması gerekmektedir (Ayberk, 2020).

Ailenin kişi hayatında onları birçok bakımdan etkileyen işlevleri vardır. Bunlar; kişisel bakım, kendini koruma, neslini devam ettirme, çevresine uyum sağlama ve sosyalleşme, ekonomik ve sosyal destek vb. olarak sıralanabilir. Bu işlevleri sağlıklı bir şekilde kişiye sunulması onun yaşamını da olumlu yönde etkiler. “İşlevsel aile nasıl olur?” sorusu ise şu şekilde açıklanabilir: (Mavili, Kesen ve Daşbaş, 2014).

- 1) Aile üyeleri birbirlerine arka çıkar ve birbirleri ile yakın ilişkiler içindedirler.
- 2) Ailedeki bireylerin görüşlerine saygı duyulur.
- 3) Ailedeki bireyler birbirlerinin haklarına ve özgürlüklerine hoşgörülüdür. Üyeler kendi düşüncelerini rahatça dile getirir.
- 4) Eşler birbirlerinin anne ve babalık haklarına saygı duyar.
- 5) Aile bireyleri girişimci, yaratma yeteneğine ve başarıya motivasyonuna sahiptir.
- 6) Ailede kişisel ve otonom yaşantı desteklenir.
- 7) Aile içindeki bireyler birbirlerinin davranışlarını kontrol etmeye çalışmaz, herkese düşen rol açıktır. Aşırı bir itaat bekleme, kontrol edicilik ve birbirlerine üstün olma yoktur.
- 8) Aile içi ilişkilerde bireyler birbirlerinden beklentilerini açık bir şekilde dile getirir ve bunu yaparken tehdit edici üslup kullanılmaz.
- 9) Bireylerin davranışları ve istekleri denetlenmeye çalışılmaz. Aşırı kontrol ve üstünlük yoktur.

İşlevsellik özelliğini sağlıklı bir şekilde yerine getiren aile, olması gereken aile olarak açıklanabilir. Aile içerisindeki kişilerin birbirlerinin düşüncelerine karşı hoşgörü içinde olması ile birey, dayanışma ve aidiyet duygusuyla, geleceğe umut duygusuyla koşar. Aynı zamanda aidiyet duygusu ile kişinin kendi işlevselliği de artar ve bu da ailenin işlevselliğini pozitif yönde etkiler. Böylelikle işlevsel açıdan sağlıklı gelişme gösteren bir ailenin üyelerinin, olumsuz davranışlara yönelme açısından daha az risk taşıdıkları dile getirilebilir (Mavili, Kesen ve Daşbaş, 2014).

Eğer bir aile ortamında aile aidiyet duygusu bireyde mevcut değilse bu durum duygusal açıdan bozukluklara ve hedef edinmeme gibi istenmeyen durumlara sebep olmaktadır. Kişi böyle negatif duygulara sahip olduğunda hayatına yön verirken doğru adımlar atmasının zorlaştığı düşünülmektedir. Bundan dolayı sağlıklı kişide aidiyet duygusunun var olması beklenir. Bireylerin aidiyet ihtiyaçlarının karşılanması bu açıdan önemlidir (Babahanoğlu, 2020).

Son zamanlarda yapılan araştırmalar aile aidiyetinin çocuk ve ergenlerde pek çok sağlık ve sosyal yaşam sorunlarının ortaya çıkmasını önlemeye yardımcı olduğu belirtilmektedir. Bu açıdan bakıldığında ebeveynler ailelerinde aidiyet ihtiyacı doyumunu sağlayarak, sağlıklı bir ebeveynlik stili geliştirebilirler. (Gülel, 2019).

Düşünme: Ebeveynler kendi başlarına ya da beraber, dünyaya getirdikleri birey için nasıl bir ebeveynlik yapmak istedikleri üzerine düşünürler. Aile üyeleri olarak amaçları nedir? Bir ebeveyni başarılı olarak niteleyen özellikler nelerdir? Dünyaya getirdikleri bireylere hangi inanç ve değerleri aktarmak isterler? Yetiştirdikleri bireyin başarılı bir birey olmasına nasıl katkıda bulunabilirler? vb. sorulara yanıt aranır.

Bir Plan Oluşturma: Bu aşama ebeveynlerin kendileri ve aile üyeleri için mühim olan, ön plana koymak istedikleri türlü ebeveynlik görev planı oluşturma gayreti içine girerler.

Ekip Ebeveynliğini Destekleyen Bir Sistem Oluşturma: Anne ve babalar ebeveynlik kavramına nasıl bir yaklaşım geliştireceklerini belirlerler. Örneğin, ufak problemler anında ele anılır veya daha önemli problemlere özel zamanlar ayrılarak üzerinde ortaklaşa tartışılır.

Tolerans: Ebeveynler de kusurda bulunabilirler ve doğal olarak kusursuz değillerdir. Bu yüzden aile üyelerinin birbirlerini suçlaması, birbirlerine öfke duyması aile yapısının işlevselliğine yardımcı olmaz aksine yetiştirdikleri birey üzerinde negatif etkiler bırakır. Eğer ebeveynler aile içinde doğan problemleri ve kusurları tolere edebilirlerse bu durum aidiyet duygusunun sağlamlaşmasını sağlar.

Profesyonel yardım: Aile aidiyet duygusunun sağlamlaşmasına katkıda bulunan diğer bir yöntem anne-baba eğitim programlarına başvurmak ve aile danışmanlarından yardım almaktır. Yapılan çalışmalar aile içi problemlerden dolayı profesyonel yardıma başvuran ebeveynlerde problem çözme, aile içi uyum ve bağlılık düzeyinin olumlu yönde arttığını göstermiştir (Bean ve ark 2016, Haenya ve ark 2018, Kong ve You 2013; akt. Gülel, 2019).

İnsanoğlunun yaşamı süresince iyi ya da kötü olarak nitelendirdikleri güçlü duygularının birçoğu genellikle aidiyet kavramı ile bağlantılıdır. Bulunduğu sosyal çevreye kabul edilmek ve sosyal gruptan onay almak kişi üzerinde olumlu duygu durumlarına sebep olurken, dışlanan ve onay alamayan bir birey olumsuz duygu durumlarına sahip olmaktadır. Aidiyet duygusu kavramı aynı zamanda psikolojik bir olgudur. Bu açıdan yapılan araştırmalarda fiziksel ve ruhsal sağlık bakımından çeşitli hastalıklar üzerinde de etkisi bulunabilmektedir (Korkut ve Gençtürk, 2020).

Sosyal yaşamda kişilerarası ilişkiler her an önem kazanmıştır. İnsanlar diğerleriyle iletişim kurma ihtiyacı duyarlar. Ancak bugün bireyler arasındaki ilişkiler pek çok nedenden ötürü niteliğini yitirmekte ve bundan dolayı bu ilişkilerin kalitesi düşmektedir. Bu sebeple birey kişilerarası ilişkilerinde doyum sağlayamaz ve bu da yalnız olma durumuna ve yalnızlığın beraberinde getirdiği problemlere yol açar. Yalnızlık ise bu bireylerin hayatlarını negatif yönde etkileyen durumlardan biridir. Üstelik bu yalnızlık seviyesinin yüksek düzeyde olması ruhsal sağlığı tehdit edebilmektedir. Araştırmacılara göre yalnızlık hissinin sebepleri farklı olduğundan buna bulunan çözümler de kişiye özgü olarak farklılık gösterebilmektedir. Yalnız olan kişiler, toplumda etkileşim içinde olabileceği insan bulamayabilir ve bu durum çeşitli fiziksel ve ruhsal davranış problemlerine yol açabilir. (Korkut ve Gençtürk, 2020).

Türkiye’de aile bütünlüğüne dair yapılan çalışmalarda ihtiyaçlar değişmiş ve bundan dolayı yeni modeller oluşturulmuştur. Aile Değişim Modeli ile Kağıtçıbaşı (2012), “Çocuğun Değeri” adlı araştırmasında önceden var olan tek tip aile yapısından farklı olan ve bağımsızlaşan aile yapısını araştırmıştır. Aile Değişim Modelinde incelenen aile üyeleri, aile bütünlüğü bakış açısı ile ailedeki etkileşim, aile stilleri ve kültürel yapıları oluşturmaktadır. Batı’daki topluluklara bakılacak olursa aile bütünlüğünün parçalandığı dikkati çekmekte ve Avrupa, ABD gibi ülkelerde de boşanma oranları artış

göstermektedir. Bununla birlikte aileler çocuk sahibi olarak değil hayvan sahiplenerek ailelerini büyütülmektedir. Avrupa Birliği tarafından yapılan incelemelerde evliliklerin yüz tanesinden ellisinin sona erdiği belirtilmektedir. Diğer yandan evlilik dışı dünyaya gelen çocuk sayısında da günümüzdeki tüm doğumlarla kıyaslandığında %40 oranına ulaştığı belirtilmiştir (Kılıçoğlu ve Aral, 2019).

2.3. İkili İlişkiler

2.3.1. Romantik İlişki

Sevmek bir sanat mıdır? Eğer sevmek bir sanat ise bilgi ve gayret gerektirir. Yoksa yaşanması tesadüfe kalmış insanın birden bire tutulacağı tatlı bir duygu mudur? İnsanlar sevginin önemli olduğunu düşünür ve onun açlığını duyumsarlar. Sevgi üzerine yazılmış sayısız film görür, şarkı dinlerler. Büyük çoğunluk sevme sorununu kendisinin sevme yetisinden çok sevilme sorunu olarak görmektedir. Yani insanlar nasıl sevimli olabileceklerinin yollarını ararlar. İnsanların sevimli olabilmek için başvurdukları başarılı olmak, dost edinmek ve başkalarını etkilemek için başvurdukları yolların aynılarıdır. İnsan kendi aklı ile üstündür. Kendisinin, diğer insanların, geçmişinin ve gelecekte olması muhtemel şeylerin farkındadır. Kendini diğerlerinden ayırabilme yetisine sahiptir. İstemese de yaşamının uzun sürmeyeceğini, isteği dışında dünyaya geldiğini, sevdiklerinin ondan önce öleceğini ya da onun sevdiklerinden önce öleceğini bilir. Yalnızlık, ayrılık, çevrenin gücü karşısında çaresiz kalabileceğinin bilincindedir. Tüm bunlar onun ayrı, bütünlenemeyen varlığını daha da dayanılmaz bir hapisaneyeye çevirir. Kişi kendini bu parmaklıklardan kurtaramasa yani öteki insanlarla, çevresiyle tamamlayamazsa çıldırır. Yalnızlık duygusu kişide huzursuzluk yaratır. Gerçekte bütün huzursuzlukların kaynağı da bu yalnızlık duygusudur. Yalnızlık ve çaresizlik hissi çevreyi nesne olarak kavrayamamak demektir. Bu yüzden aşırı huzursuzluk doğurmaktadır. Aynı zamanda utanma ve suçluluk duygusuna da sebep olur. Yalnızlığın sebep olduğu suçluluk ve utanma duygusu Adem ve Havva'nın İncil'deki öyküsünde anlatılır. Adem ve Havva "iyilik kötülük bilgisi ağacı"nın meyvesinden yedikten sonra yani Tanrı'ya baş kaldırdıktan sonra başlangıçta doğayla

aralarında bulunan hayvanca uyumdan sıyrılıp insan olurlar. Yani insan olarak yeniden doğarlar. ‘‘Çıplak olduklarını gördüler ve utandılar’’. Erkek ve kadın kendilerinin ve birbirlerinin farkına vardıldıktan sonra, yalnızlıklarının, farklı cinste olduklarının ve bu yüzden de farklı olduklarının farkına varmışlardır. Yalnızlıklarının farkına varmış olsalar da henüz birbirlerine yabancıdırlar. Çünkü birbirlerini sevmeyi öğrenmemişlerdir daha. Sevgi ile birleşme olmadan insanın yalnızlığı fark etmesi utanma duygusuna sebep olur (Fromm, 1995).

Kişi genç yetişkinlik yıllarına geldiğinde kendisinden beklenen birtakım yaşam görevleri vardır. Erikson’un (1963) Psikososyal gelişim kuramına göre kişinin genç yetişkinliği ‘‘yakınlığa karşı yalıtılmışlık’’ dönemine denk gelir. Bu dönemin psikososyal adaptasyon modu ise ‘cinsellik’tir. Genç birey bu dönemde olgun cinselliğe ulaşır. Yakınlık ve yalıtılmışlık arasındaki karmaşayı çözümleyip ve bu dönemin psikososyal gücü olan sevgiyi kazanmaya çalışır (akt: İnanç ve Yerlikaya, 2015). Bu dönemde kişi yakın ilişki kurmayı, bu ilişkilerin sorumluluklarını ve gerekli özverileri gerçekleştirmeyi ve sürdürmeyi öğrenir. Başka bir deyişle yakınlık kurmada kişi kendi kimliğini kaybetme korkusu taşımadan bir başkasınıki ile birleşebilmektedir (İnanç ve Yerlikaya, 2015). Yakınlık kurabilmek için ise kişinin bir önceki dönem olan kimlik arayışını başarılı bir şekilde tamamlamış olması gerekmektedir. Yani birey kim ve ne olduğuna ilişkin sağlam bir duyguya sahip olmalıdır. Bundan dolayı ergenlik dönemindeki tutkulu aşklar gerçek yakınlığı içermez. Birey kendi kimlik karmaşalarını çözemediğinde ya utangaç bir şekilde ilişki kurmaktan kaçınır ya da ümitsizce ve anlamsız cinsel ilişkiler yoluyla yakınlık arayışına girer. Oysa yakınlık kavramı sevilen bir eş ile, karşılıklı güven duygusu içinde ilişki kurabilmek için yetenek ve güdülenme gerektirmektedir. Gerçek yakınlık uzlaşmayı, özveriyi ve bağlılığı içerir. Bu dönemdeki karmaşa çözüldüğünde sevginin oluşumuna zemin hazırlayacaktır. Sevgi kavramı ise bağlılık, cinsel istek, dayanışma, yarışma ve arkadaşlık anlamına gelmektedir. Bireyin hayatının son iki psikososyal dönemi ile de baş edebilmesini kolaylaştırır (İnanç ve Yerlikaya, 2015).

Romantik ilişki tanımı üzerine araştırmacılar tarafından pek çok fikir öne sürülmüştür. Collins (2003) diğerk pek çok araştırmacı gibi romantik ilişkiler tanımını yaparken ilişkinin ikili doğasına ve ayırt ediciliğini vurgulayan bir tanıma dikkat çekmiştir. Bu tanımlı açıklamak gerekirse; Romantik ilişkiler de arkadaşlık ilişkileri gibi karşılıklılık

ve gönüllülük devamı içeren etkileşimlerdir. Yani bir çiftin sadece bir üyesi tarafından tanımlanmamaktadır. Bununla beraber romantik ilişkilerin kendine özgü bir dinamiği ve yoğunluğu vardır. Bu yoğunluk fiziksel ve belki de cinsel ilişki beklentisi de dahil olmak üzere -şimdi değilse bile önünde sonunda cinsel ilişki beklentisi de dahil olmak üzere- şefkat ile ilişkilendirilebilir.

Collins (2003) romantik ilişkilerin gelişimsel önemi üzerine yapılan çalışmalardan bahsetmiştir. Beş Özellikli Çerçeve adlı çerçevede ergenlik döneminde romantik ilişkinin öğelerinden bahseder. Bunlar;

Katılım: Bu özellik uzun zamandır kişilerin ergenlik dönemlerinde romantizmin en sık kullanılan işareti olmuştur. Katılım kavramında genel olarak kişinin ilişkiye başlama tarihi olup olmadığı, ilişkiye başladığı yaş, flört etme sıklığı, tutarlılığı ve romantik bir ilişkinin süresi manasına gelir. Ancak romantik ilişkiye dahil olma durumu bize ilişkideki diğer kişinin bilişsel ve duygusal durumları hakkında bir bilgi vermemektedir. Sık görüşülen bir ilişkide flört içerikleri ve deneyimleri büyük ölçüde değişebilir.

Partner seçimi: Ergenlerin kimlik oluşumunda kurdukları arkadaşlıklarının etkisi olması gibi yaşadıkları romantik deneyimler de şüphesiz onların gelişimsel dönemine etki etmektedir. Elde edilen bulgulara göre ise yetişkinler gibi ergenlik döneminde erkekler kendi yaşlarında ya da kendilerinden daha genç eşleri tercih eder iken, kadınlar kendilerinden biraz daha yaşlı partnerler tercih etmektedir.

İçerik: İçerik ise ilişkideki partnerlerin ilişki faaliyetlerini ifade etmektedir. Yani partnerler birlikte neler yaparlar, nasıl vakit harcarlar? Ortak faaliyetlerin çeşitliliği nasıldır? gibi sorulara yanıt aranır. Genellikle birbirine bağlılık düzeyi daha yüksek olan partnerlerin daha çeşitli bir etkinlik yelpazesi vardır ve bu faaliyetlerin çoğu ilişkinin kendisine dairdir. Örneğin; iletişim kurmak, birlikte görevler almak, ortak hedefler vb.)

Kalite: Kaliteli bir ilişkinin içeriğini genellikle ilişkideki faydalı deneyimler sağlamaktadır. Yüksek düzeyde romantik ilişki ise partnerlerin samimiyetleri, şefkatleri ve bundan beslenmeyi içerir. Düşük kaliteli ilişkilerde ise partnerlerde öfke, düşmanlık

ve özellikle yüksek çatışma ve / veya kontrol edici davranış seviyeleri görülür. Birçok bulguya göre ilişkilerdeki samimiyet ve işleyiş destekleyici niteliktedir.

Bilişsel ve duygusal süreçler: Son özelliğe göre ise, yaşamın herhangi bir dönemindeki ilişkiyi karakterize etmek ayırt edici duygusallığı dikkate almayı gerektirir. Bu ayırt ediciliği, algılar, ilişkideki beklentiler, kişilerin şemaları ve atıfları,

diğer kişi ve ilişki üzerine verilen yanıtlar oluşturur. Duygular ve bilişsel süreçler romantik ilişkide iç içedir ve ilişkilerin işlevlerini belirlemede önemli rol oynar.

Örneğin, kişiler tarafından idealize edilen romantizme uyan deneyimler, kişilerde olumlu duyguları yükseltir. Ancak idealize edilmiş romantizmden uzaklaşmak hayal kırıklığına ve incinme duygularının hissedilmesine yol açmaktadır. Dahası, kendiliğin davranışı hakkında atıf yapma eğilimleri romantizmin erken dönemlerinde yükselir; çünkü alakalı ipuçları muhtemelen bu aşamada gizli, belirsiz veya farklılaşmamış olabilir. Yanlış atıflar ise sıklıkla kaygı, öfke ve güvensizliğe sebep olur (Collins, 2003).

2.3.2. Romantik İlişki İnançları

Romantik ilişki inançlarına dair ilk çalışmalar 1930'lu yıllara dayanmaktadır. Daha sonraki yıllarda ise cinsellik, aşk ve evlilik gibi kavramlar üzerine edinilen inançların incelenmesi romantik ilişkileri anlamlandırmak için kaynak olmuştur. Romantik ilişki inancı ilişkide bireyin beklenti düzeyini artırmaktadır. Kişiler arasında romantik bir ilişki daha başlamadan önce romantik ilişkiye dair beklentiler oluşur. İlişki başladığında ise bu beklentiler hemen kendini gösterir. Kişiler birbirlerinden bu beklentilerin karşılanmasını beklerler. Eğer bu beklentiler karşılanmazsa bireylerin ilişkiden aldıkları doyum azalır ve aşk duygusu da azalmaya başlar (Şirin ve Bayrakçı, 2020). İlişkiden alınan doyum yordayan en önemli faktörlerden biri ise akılcı olmayan inançlardır. Akılcı olmayan inançlardan kasıt mantık dışı, sert ve değişmeyen inançlardır. Bu tür akılcı olmayan inançlara sahip bireylerin ilişkiden doyum düzeyleri düşük olacağından sorun yaşama ihtimalleri de yüksektir (Saraç, Hamamcı ve Güçray, 2015).

Romantik ilişkilerde inançlar ya da beklentiler yüksek bir seviyede olduğunda bu durum ilişkiye akılcı olmayan özellikler yüklemektedir. İlişki beklentileri ilişkiyi kuvvetlendirmek açısından aslında belli bir seviyeye kadar gereklidir. Ancak bu inanç ve beklentiler abartıldığı zaman partnerler birbirlerinin olumsuz taraflarına dikkat etmekte ve dolayısıyla da bu durum hayal kırıklıklarına ve çatışmalara yol açabilmektedir. Bu açıdan bakıldığında kişilerin romantik ilişkilerine dair inançlarının ve beklentilerinin asıl kaynağının ne olduğunu bilmeleri gerekmektedir (Küçükarslan ve Gizir, 2014).

Romantik ilişki inançları mitler açısından da kendini göstermektedir. Mitsel açıdan kavramsallaştırılacak olursa, örneği ruh eşi miti, herkesin bir ruh eşine sahip olduğu inancıdır. Denklik miti, aşık olma duygusunun içinde güçlü bir tutku olduğunu ve gerçek aşıkta da bu tutkunun ilk günlerdeki gibi hissedilmesi gerektiğine dair olan inançtır. Sadakat mitinde, kişi gerçek anlamda aşık ise cinsel açıdan da sadık kalacaktır inancı vardır. Benzersizlik miti, kişinin aynı zamanda iki kişiye aşık olmasının imkansız olduğunu ileri sürer. Aşk her şeyin üstesinden gelir miti ise, yine gerçek aşkın bütün güçlüklerle baş edebileceği inancıdır. Evlilik mitinde de kişinin evlenme sebebinin ancak ve ancak aşık olması olabileceği inancını barındırır (Şirin ve Soyer, 2018).

Romantik ilişkilerdeki akılcı olmayan inançların ilişki doyumu ile ilişkisi üzerine Türkiye’de araştırmalar yapılmıştır fakat romantik ilişkiyi etkileyen pek çok değişken vardır. Bu açıdan diğer değişkenlerin de incelenmesi önemlidir. Araştırmacılar romantik ilişkilerin diğer değişkenler açısından (aile, arkadaşlık, inançlar, para, cinsellik vb.) incelenmesini ve kişilerin bu farklı alanlara dair algılarının da değerlendirilmesini önermiştir. Bu sayede kişilerin ilişkide daha fazla değişkene dair doyumu belirlenebilir (Saraç, Hamamcı ve Güçray, 2015).

Günümüzde sosyal ilişkiler alanında en çok tartışılan konulardan biri de bu akılcı olmayan inançların kişilerin yaşamında nasıl meydana geldiğidir. Yakın ilişkiler konu olduğundan bu durum özellikle bağlanma kuramı araştırmacılarının dikkatini çekmektedir. Bağlanma kuramcılarını bağlanmanın, çocukluk döneminde şekillendiğinden yakın ilişkilerde önemli bir role sahip olduğunu belirtmektedirler. Bağlanmanın, kişinin ileriki yaşlarındaki beklentilerini, değerlerini, ilişki ve duygu

yönetme süreçlerini etkilediğini dile getirmektedirler (Sarı ve Owen, 2016). Yine bağlanma kuramcılarına göre kişinin yaşamının erken dönemlerinden ona bakım veren kişiyle kurduğu sağlıklı etkileşim neticesinde kişide kendini önemli hissetme duygusu oluşur ve dolayısıyla hem kendisine hem de çevresine dair olumlu beklentiler geliştirerek güvenli bağlanır. Aksi durumda ise, yani kişiye bakım vermekle yükümlü olan kişinin ihtiyaçları karşılamaması ve sağlıksız bir iletişim kurması neticesinde kişide kendini önemsiz hissetme ve kendisine, çevresine dair olumsuz beklentiler oluşmaktadır (Sarı ve Owen, 2016).

Ülkemizde üniversiteli bireyler üzerinde yapılan araştırmada partnerlerin romantik ilişki içindeyken fikir ayrılığına düşmelerinin var olan ilişkilerinde uyumluluk halini engellediği saptanmıştır. Kişilerin farklı düşüncelere sahip olması ilişkilerinin kötüye gideceğine dair inanç oluşturmalarına sebep olarak mutluluklarını olumsuz yönde etkilemektedir (Akbaba ve Erol, 2019). Yine yurt dışında yapılan çalışmalarda ilişkilerdeki akılcı olmayan inançlar üzerine araştırmalar yapılmıştır. Stackert ve Bursik (2003) bu durumu bağlanma teorisi bakımından inceleyerek yetişkin bağlanma tarzındaki bireysel farklılıkların, genç yetişkinlik dönemindeki romantik ilişkilerde var olan akılcı olmayan inançlarla nasıl ilişkilendiğini araştırmışlardır. Araştırmaya katılanlardan kendilerini endişeli-kararsız ya da kaçınan yetişkin bağlanma stiline sahip olarak tanımlayanlar, güvenli bir yetişkin bağlanma stiline sahip olanlara göre anlamlı ölçüde daha fazla ilişkiye özgü akılcı olmayan inançları desteklemişlerdir.

2.3.3. Romantik İlişki Doyumu

Romantik ilişki doyumu kişinin romantik ilişki yaşadığı birey ile tecrübe ettiği ve ilişkiye dair hissettiği tatmin, memnun olma ve mutluluk duygusunun kişisel anlamda değerlendirilmesidir. Bireyler yaşamış oldukları ilişkiler ve bu ilişkiye dair beklentilerini karşılaştırarak bir değerlendirme yapmaktadırlar. Bu açıdan ilişkinin doyumu için ilişki davranışları ve beklentilerinin uyumu önemlidir. Bir başka açıdan bakılacak olursa literatürde ilişki doyumunun, kişinin kendini ifade edebilmesi, romantik ilişkiye olan bağlılığı, ilişkiye dair çabası ve cinsellik tutumu gibi faktörlerle ilişkili olduğu belirtilmiştir (Erol, 2020). Fincham ve Beach (2006) de koşulsuz kabul,

hoşgörü, sosyal anlamda destek, uyumlu beklenti, ortak inançlar, empati ve iletişim gibi özelliklerin romantik ilişki doyumunu sağladığını belirtmişlerdir.

Bağlanma kuramcılarına göre ise, erken çocukluk döneminde bireyin ebeveynleri ile olan iletişiminin kalitesi yaşamının ileriki yıllarını şekillendirir. Kişinin beklentileri, değerleri, inançları, gereksinimleri ve davranışlarını bu etkileşim belirler. (Celenk, Vijver ve Goodwinc, 2011). Yani dolayısıyla güvenli bağlanan kişilerin ilişki doyumları yüksektir ve kaygı ve kaçınma durumları düşüktür. Simpson (1990), güvenli bağlanmanın ilişkilerdeki bağlılık, karşılıklı bağımlılık, doyum ve güven duygusu ile olumlu ve kuvvetli bir ilişkisi olduğunu bulmuştur. Bu durum güvensiz bağlanmanın tam aksidir. Ayrıca bağlanma tarzlarındaki farklılıkların ilişki kararlılığında farklılıklara yol açtığı ileri sürülmüştür. Buna göre, Kirkpatrick ve Hazan (1994), dört yıllık bir süre boyunca çiftlerin ilişkilerini inceleyerek, güvenli katılımcıların bu dönemde güvensiz katılımcılara kıyasla daha az ayrılık bildirdiklerini bulmuşlardır (akt: Celenk, Vijver ve Goodwinc, 2011). Ülkemizde yapılan bir araştırma sonucuna göre zedelenmiş şema otonomi şema alanı, kaygılı bağlanma ve kaçınmacı bağlanma ile birlikte romantik ilişki kalitesi üzerinde aracı değişken olarak bulunmuştur (Eşici ve Özbay, 2020).

Kişi bir ilişkide duygusal, cinsel ve sosyal alandaki ihtiyaçlarını karşılayabiliyor ise bu faktörler, ilişkiden doyum sağlamada belirleyicidir. Yapılan araştırmalara göre kadınların romantik ilişkilerden sağladığı doyum erkeklerden daha yüksek bulunmuştur (S. S. Hendrick, Hendrick ve Adler, 1988). Ayrıca romantik ilişki ile ilgili bireyin farkındalık düzeyi arttıkça ilişkiden aldığı doyumun da arttığı belirlenmiştir (Barnes, Brown, Krusemark, Campbell ve Rogge, 2007). Alanyazına bakıldığında ilişki doyumuna dair çoğunlukla evli çiftlerle çalışmalar yapılmıştır. Ancak evlilikten önceki ilişki doyumunun niteliğinin gelecekteki zaman yönelimini etkilemede önemli bir değişken olduğu belirtilmektedir (Sakalli-Uğurlu, 2003).

2.3.4. İkili İlişkilerde Güven

TDK (2019)'da "Korku, çekinme ve kuşku duymadan inanma ve bağlanma duygusu, itimat." olarak tanımlanan güven duygusu, ikili ilişkiler açısından incelendiğinde içinde birçok değişkeni de barındırmaktadır. Bilinen güven kavramından ayrı olarak incelenen ikili ilişkilerdeki güven, bireyin romantik ilişki sürdürdüğü kişiye karşı saydamlığını ve çabasını ortaya çıkarır. Partnerlerin ilişkiye dair ihtiyaçlarının karşılandığı dinamik bir süreçtir (Murray ve ark., 2011) ve partnerlerin romantik ilişkilerine dair bağlılıklarını barındırmaktadır (Hansen, 1985). Romantik ilişkide üst sıralarda yer alan güven sorunları ergenlik ve genç yetişkinlik döneminde kendini göstermektedir. Bu problemler kişilere ve aralarındaki ilişkinin içeriğine göre belirginleşmektedir. Buna göre yaşanan güven duygusunun eksikliği kişilerin karşılıklı beklentilerinin aynı olmaması ve ilişkiden doyum sağlayamamaları neticesinde kendini gösterebilmektedir (Şensoy ve Asıcı ve İkiz, 2019).

2.4. Çocuk Sahibi Olma

Dünyaya ayak basan insan, bir yandan kendi türünü devam ettirmek isterken diğer yandan da anne-babalık duygusunu tatmak amacıyla çocuk sahibi olma amacı güder. İçinde bulunduğu sosyal topluluk ondan bir takım görevleri yerine getirmesini beklemektedir. Özellikle evlenen partnerlerin çocuk sahibi olmaları beklenmektedir. Bu görevi yerine getirdiklerinde hem beklentileri karşılamış olurlar hem de ayrıcalıklı bir statü kazanırlar. Çocuk sahibi olamayan veya olmayı tercih etmeyen bireyler ise birçok toplumda tamamlanmamış veya kusurlu olarak nitelendirilirler (Gedik, 2019).

Kültürel açıdan çocuk sahibi olmaya ilişkin görüşler farklılık gösterebilmektedir. Günümüzde atfedilen birçok rol gibi cinsiyet rolleri de toplum tarafından belirlenmiştir. Bu cinsiyet rolleri, davranışları belli bir sosyal topluluk içinde yer alan ve kadın için ayrı erkek için ayrı uygun olduğu düşünülen birtakım özellikleri taşır. Kimi toplumda çocuk sahibi olamamak çevre tarafından baskıya sebep olur. Bu durumda toplumsal

cinsiyet beklentileri daha net bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Toplumsal cinsiyet rollerinin kesin bir çizgiyle ayrılması iki cinsiyette de farklı davranma ve düşünme şekillerinin oluşmasına yol açmaktadır. Erkek toprağa ekilen tohum olarak nitelendirilmiş ve kadın ise bu tohumu besleyen toprak olarak anılmıştır. Erkek yaratıcı olarak nitelendirilerek onu Tanrı'ya yakınlaştırılmakta kadın ise besleyici olarak nitelendirilerek dünyaya karşılık gelmektedir. Bu duruma göre eğer tohum (sperm) ve toprak (yumurta) üremek için uygun değilse bu da verimsizliği beraberinde getirecektir. Toplum verimsiz kalacak ve yok olacaktır. Bunu engellemenin yolu ise toprağın ve tohumun üzerine düşen rolü düzgün bir şekilde yerine getirmesidir (Topdemir Koçyiğit, 2012). Alanyazında ise bu verimsizlik, yani üreme ile ilgili yaşanan kuraklık, birçok toplumda kadınları ilgilendiren bir durum olarak görülmektedir. Tedavi gerektirecek durumlarda bu tedavinin kadına yönelik olmasının daha çok kabul edildiği ortaya çıkmaktadır. Erkeğin ise üreme konusunda sıkıntı yaşaması toplumda saklanması tercih edilen ve yüzleşilmesinin zor olduğu düşünülen bir durumdur. Bu düşünce tarzı da duruma dair asıl farkındalığın üstünü örtlmektedir (Aşçı, Gökdemir ve Altuntaş, 2017).

Kimi bireyler için çocuk sahibi olmak iradesi dahilinde ve tasarlanan bir durum iken kimi bireyler için ise bu durum üzerine düşünülmesi gereken bir konu olarak görülmektedir. Çocuk sahibi olmanın beraberinde getirdiği yükümlülükler bireylerin bu konu hakkında karmaşık duygu ve düşünceler yaşamasına sebep olmaktadır. Bireylerin ebeveynliğe dair arzularını etkileyen bazı faktörler vardır. Bunlardan biri çocuk sahibi olma isteğinin bir içgüdü olduğu ve bu istek için bunun yeterli olduğu düşüncesidir. Bir diğeri çocuk sahibi olmanın bir başarı göstergesi olduğu ve kişilerin bunun ikinci şansları olduğuna dair inançlarıdır. Son faktör ise dünyaya gelecek olan çocuğun ilişkiyi kurtaracağına yönelik olan görüştür (Ünsal, 2019).

Ailelerde çocuk sahibi olma isteği üzerine yapılan çalışmalarda bireylerin sevgi, saygı, mutluluk duygusu ve annelik hissi gibi olgular etkili olurken bir diğer faktör ise evliliğin sürdürülmesi olarak gösterilmiştir. Kadınlarda çocuk sahibi olma isteği öne çıkmakta iken erkeklerde ise çocuk sahibi olma isteği sosyal baskı sonucu ortaya çıkmaktadır. Çocuk sahibi olma isteği üzerine İsveç'te yapılan bir araştırmada, kadınlar çocuk sahibi olmayı, partnerleri ve kendilerine ait bir sevgi temsili olarak nitelendirirken erkekler ise yeni bir aile üyesi ve yaşamın asıl anlamı olarak değerlendirmiştir (Sezgin ve Hocoğlu, 2014). Kadınlar üzerine yapılan bir diğer

araştırmaya göre elde edilen verileri bazı konular etrafında toplanmıştır. Bunlar; annelik kavramının tanımı, anneliğin sosyal çevredeki anlamı, çocuk sahibi olmamayı tercih etmenin etkileri ve çocuk sahibi olmama tercihinin karşı toplumun tepkileri gibi konulardır. Yapılan çalışmada içgüdüsel hareket etme şeklinin annelik ve çocuk sahibi olmada varlığını koruduğu diğer yandan ise çocuk sahibi olmamayı tercih eden kadınların bu durumu yaşamlarının birçok alanında özgürlük olarak nitelendirdiği gözlemlenmiştir (Parlak ve Tekin, 2020).

2.4.1. Çocuk Sahibi Olma Üzerine Türkiye’de Yapılan Çalışmalar

Türkiye’deki araştırmalara bakıldığında çocuk sahibi olma arzusunu kişilerin gelir düzeyleri, çocuk sahibi olmanın maliyeti, belirsizlik durumları ve tercihler gibi değişkenler belirleyebilmektedir. Yapılan araştırmalara göre kişilerin gelir düzeylerindeki artış ile çocuk sayısı arasında kesin denilebilecek bir doğrusal ilişkinin olmadığını göstermektedir. Yüksek ekonomik düzeye sahip aileler çocuk sayılarını arttırmaktansa sahip oldukları çocukların niteliklerini artıracak harcamaları tercih edebilmektedir. Eğitime uzun süre zaman harcayan bireylerin çocuk sahibi olmalarının maliyetlerini artırdığı ve bu yüzden doğurganlığın azaldığı ortaya konulmuştur. Kırsal ve kentsel açıdan bakılacak olursa da kırsal alanda çocuk yetiştirme maliyetinin daha düşük olduğu ve buna bağlı olarak da kırsal kesimlerde çocuk sahibi olma davranışının kentsel kesime göre daha fazla görüldüğü belirtilmektedir (Gemicioğlu, Şahin ve Er, 2019).

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi öğrencileri ile yapılan bir çalışmada katılımcıların ebeveyn olma isteğini etkileyen faktörler arasında ilk olarak psikolojik faktörler, ikinci sırada ise aile-evilik hayatı ve soyun devamı faktörlerinin geldiği saptanmıştır (Şimal, 2019). Kağıtçıbaşı (2013) ailede çocuk sahibi olmanın, aile içi ilişkilerin dinamiğini belirlediğini dile getirmiştir.

TAYA (Türkiye Aile Yapısı Araştırması) kapsamında 2006 ve 2011 yıllarında yapılan araştırmalarda çocuklara yönelik tutumlar ve beklentiler değerlendirilmiştir. Araştırma bulgularına göre çocuk sahibi olan kadının olmayan kadınlara göre daha saygın

olduğunu düşünenlerin oranı %33,7; erkek çocuk sahibi olmanın ise annenin saygınlığını artırır ifadesine katılanların oranı beş yıl içerisinde %32'den %55,6'ya yükselmiştir. Soyun devamı devamı sadece erkek çocuk sahibi olarak sağlanır maddesine katılma oranı 2006 yılında %40,5 iken 2011 yılında %46,7'ye yükselmiştir (Turğut & Feyzioğlu, 2014).

Sağlık Meslek Yüksekokulu öğrencileri ile yapılan bir araştırmada, öğrencilerin ‘‘Çocuk sahibi olmak hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?’’ sorusuna verdikleri yanıtlar incelenmiş ve çocuk gelişimi bölümü öğrencilerinin uygun şartların sağlanması ve ebeveynlerin hazır hissetmesi durumunda çocuk sahibi olunabileceğinden yana oldukları tespit edilmiştir. Tıbbi hizmetler ve teknikleri bölümü öğrencilerinin ise dünyadaki en güzel duygudur cevabından yana oldukları tespit edilmiştir (Kuloglu, 2019).

2.4.2. Çocuk Sahibi Olma Üzerine Yurtdışında Yapılan Çalışmalar

Çocuk sahibi olma konusunda yapılan araştırmalara göre çocuk sahibi olma arzusu bireylerin kendi yaşantı deneyimlerinden bağımsız değildir. Psikolojik alanda yapılan çalışmalar çocuk sahibi olma arzusunun zaman içinde değişmesine hangi faktörlerin sebep olabileceğini açıklamak için kullanılabilir. Kişilerin çocuk sahibi olma arzularını gerçekleştirmeye çalışırken karşılaştığı bazı engelleyici etkenler de vardır. Bunlar; hayat arkadaşının eksikliği, biyolojik ve sosyo-ekonomik etkenler ve sağlık sorunları olabilmektedir. Uzmanlar ise bu tür engelleyici faktörlerin var olması durumunda kişilerin iki türlü yol izlediğini öne sürmektedir. İlk olarak bireyler bu engelleri ortadan kaldırmak amacıyla bu faktörleri ortadan kaldırmak için çabalarlar. Buna rağmen başarılı olamazlarsa var olan duruma uyum sağlamaya çalışırlar. Yani kendi arzularını ve hedeflerini var olan durum seviyesine indirebilir veya hedeften vazgeçebilirler (Gray, Evans ve Reimondos, 2013). Yaptığı araştırmalarda Helwett (2002), erkeklerin başarılı olma düzeyleri ile eş ve çocuk sahibi olma olasılıkları arasındaki ilişkiye dikkat çekmiştir. Elde ettiği verilere göre erkekler ne kadar başarılı olursa eş ve çocuk sahibi olma olasılıkları o kadar yüksektir. Kadınlarda ise bu durumun tersi geçerlidir.

Araştırma sonuçlarına göre 40 yaşında, ultra başarılıların % 49'u çocuksuzken, erkek akranlarının% 19'u çocuksuzdur.

Çağdaş Batı toplumunda ise çocuk sahibi olmayı tercih etmeyen kadın ve çift vardır. Ayrıca kısırlık sayısı da her zamankinden fazladır. Bununla birlikte çocuk sahibi olanlar da az sayıda çocuk tercih etmektedir. Birleşik Krallık, Batı Avrupa ve Amerika Birleşik Devletleri gibi ülkelerde anneliğin biyolojik ve sosyal açıdan bir görev olduğu düşünülmektedir. Bu açıdan anne olmayı tercih etmeyen kadınlar beklenen rollere ters düştüğünden atfedilen kadın normuna göre 'öteki' olmuştur (Letherby, 2002).

Çocuk sahibi olmayı tercih etmeyen bireylere yönelik yapılan araştırmalar daha çok tek bir toplumsal açıdan sosyal farklılıklara odaklanmıştır. Ancak bu durum ülkeler arasında büyük ölçüde farklılık gösterebilmektedir. Bu açıdan örneğin çocuk sahibi olmayı tercih etmeyen bireylerin özgürlük ve kendini gerçekleştirme hedefi özellikle Batı toplumlarında ön plandadır. Diğer bir yandan çocuk sahibi olmakla fırsat maliyetlerinin bağlantılı olduğu öne sürülür. Bu teoriye göre ise fırsat maliyetlerinin yüksek olduğu ülkelerde çocuk sahibi olmaya yönelik tutum daha olumlu olabilmektedir (Merz ve Liefbroer, 2012).

3. BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, araştırma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve toplanan verilerin sonuçlandırılmasında kullanılan istatistiksel yöntem ve teknikler üzerine bilgiler verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

Çocuk sahibi olma motivasyonunda umutsuzluk, aile aidiyeti ve ikili ilişkideki güven düzeylerinin karşılaştırılmasının hedeflendiği bu nicel çalışmada, değişkenler arası ilişkilerin belirlenmesinde ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Bu model iki veya daha fazla değişken arasındaki ilişkiyi ve ilişkinin ne dereceye kadar var olduğunu belirlemek amacıyla yapılır. Araştırma zamanına göre ise kesitsel bir araştırmadır. Grupların tek bir zamanda seçilip verilerin toplanması kesitsel araştırma olarak tanımlanır. Araştırma verileri anket yöntemi ile toplanmıştır. Anket aynı soru grubunun çok sayıdaki bireye, e-posta, telefon veya bizzat kendisine sorulmasını içermektedir. Çalışmada amaçsal örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Amaçsal örnekleme, belli ölçütleri karşılayan veya belli özelliklere sahip olan bir ya da birden fazla durumlarda çalışmak istenildiğinde tercih edilen örnekleme türüdür. (Büyüköztürk ve ark.,2018).

3.2. Evren ve Örneklem

YDÜ/SB/2020/876 proje numaralı bu araştırmanın evrenini, Türkiye’de ikamet eden ve araştırma sürecine gönüllü katılım sağlayan 18-50 yaş grubundaki katılımcılar oluşturmaktadır. Örneklem ise bu kişiler arasından ulaşılan 585 kişidir. Araştırmada zamanına göre kesitsel ve türüne göre amaçsal örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Kişilere online anket tekniği ile sosyal medya hesapları aracılığıyla ulaşılmıştır. Elde edilen örnekleme ilişkin sosyodemografik bilgiler aşağıda yer almaktadır:

Tablo 1.1: *Sosyo-Demografik Özelliklerin Dağılımı*

		n	%
Yaş	18-19 arası	57	9,7
	20-29 arası	394	67,4
	30-40 arası	124	21,2
	40 yaş üzeri	10	1,7
Cinsiyet	Kadın	436	74,5
	Erkek	149	25,5
Eğitim Durumu	Lise	57	9,8
	Lisans	405	69,2
	Yüksek lisans/Doktora	123	21,0
Ebeveyn Yapısı	Evli	468	80,0
	Boşanmış	58	9,9
	Ayrı Yaşıyor	59	10,1
Kardeş Sayısı	Tek çocuk	50	8,5
	2	230	39,3
	3	150	25,6
	4 ve üzeri	155	26,5
Kardeş Sırası	Yok	47	8,0
	İlk Çocuk	219	37,4
	Ortanca/Ortancalardan	142	24,3
	Son Çocuk	177	30,3
Toplam		585	100,0

Araştırmaya katılan kişilerin %9,7'sinin 18-19 yaş arasında, %67,4'ünün 20-29 yaş arasında, %21,2'sinin 30-40 yaş arasında ve %1,7'sinin ise 40 yaş üzerinde olduğu; %74,5'inin kadın, %25,5'inin erkek olduğu; kişilerin %9,8'inin lise düzeyinde, %69,2'sinin lisans düzeyinde ve %21'inin ise yüksek lisans/doktora düzeyinde eğitilmiş olduğu; kişilerin %80'inin ebeveynlerinin evli olduğu, %91,5'inin en az 2 kardeşi olduğu; %37,4'ünün ilk çocuk, %24,3'ünün ortanca ve %30,3'ünün ise son çocuk olduğu görülmektedir.

Tablo 1.2: Sosyo-Demografik Özelliklerin Dağılımı (Devamı)

		n	%
Çalışma Durumu	Evet	239	40,9
	Hayır	346	59,1
Medeni Durum	İlişki yok	211	36,1
	İlişki Var	202	34,5
	Evli	166	28,4
	Boşanmış / Dul	6	1,0
Ekonomik Gelir	Düşük	41	7,0
	Orta	325	55,5
	Yüksek	219	37,4
Çocuk durumu	Evet	104	17,9
	1	64	61,5
	2	34	32,7
	3 ve üzeri	6	5,8
	Hayır	481	82,1
Toplam		585	100,0

Araştırmaya katılan kişilerin %40,9'unun çalıştığı, %59,1'inin çalışmadığı; %34,5'inin ilişkisinin olduğu, %28,4'ünün evli olduğu ve %1'inin boşanmış/dul olduğu bununla birlikte %36,1'inin ise ilişkileri olmadığı; ekonomik gelir düzeyleri değerlendirildiğinde %7'sinin düşük, %55,5'inin orta, %37,4'ünün ise yüksek ekonomik geliri olduğu; kişilerin %17,9'unun çocuğu olduğu ve çocuğu olan kişilerin %61,5'inin 1 çocuğu, %32,7'sinin 2 çocuğu ve %5,8'inin ise 3 ve üzerinde çocukları olduğu görülmektedir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Katılımcılara önce bilgilendirme ve aydınlatılmış onam formu sunulmuş ve gönüllü katılım onayı alınmıştır. Ardından önce araştırmacı tarafından hazırlanan sosyodemografik veri formu ve sonra 4 adet ölçek veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Araştırmada Beck Umutsuzluk Ölçeği (BUÖ), İkili İlişkiler Güven Ölçeği (İİGÖ), Aile Aidiyeti Ölçeği (AAÖ) ve Çocuk Sahibi Olma Motivasyonu Ölçeği (ÇSOMÖ) kullanılmış olup ölçeklerle ilgili bilgiler aşağıda açıklanmıştır.

3.3.1. Sosyodemografik Bilgi Formu

Araştırma grubunu oluşturan katılımcıların yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, aylık gelir, aile yapısı, medeni durum, kardeş sayısı, kardeş sırası, çocuk sayısı gibi demografik ve kişisel bilgilerin elde edilmesi amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen 12 soruluk ‘‘Sosyodemografik Bilgi Formu’’ Ek 3’te sunulmuştur.

3.3.2. Beck Umutsuzluk Ölçeği (BUÖ)

Beck Umutsuzluk Ölçeği (Beck ve ark. 1974): Toplamda 20 sorudan oluşan bu ölçekte 11 doğru ve 9 yanlış anahtar cevap bulunmaktadır. Ölçeği bireyler tek başlarına yanıtlamaktadır. Verilen anahtarla ile uygun olan her bir cevap için 1 puan ve uygun olmayan her bir cevap için ise 0 puan verilmektedir. Toplamda elde edilen puan ise "Umutsuzluk puanı" olarak kabul edilmektedir. Ölçekten elde edilebilecek puan aralığı 0-20'dir. 1., 6., 13., 15., 19.uncu maddeler kişinin gelecek konusunda duygularını, 2., 3., 9., 11., 12., 16., 17., 20.nci maddeler kişinin motivasyon yitimini, 4., 7., 8., 14., 18.inci maddeler ise kişinin geleceğe konusunda beklentilerini ifade etmektedir. Dolayısıyla alt boyutlarını duygusal, bilişsel ve motivasyonel etkenler oluşturmaktadır.. BUÖ'nin BDÖ (Beck Depresyon Ölçeği) ($r=0.651$, $p<0.001$) ile anlamlı düzeyde ilişkisinin bulunması ölçeğin geçerli geçerliğin desteklemektedir. Ölçeğin güvenilir olduğuna ilişkin bulgular ölçeğin iç tutarlılık katsayısının yeterli olduğu gösterilerek

belirlenmiştir (Cronbach alfa=0.86) (Seber, 1993). Ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik çalışmasını ülkemizde Seber ve arkadaşları (1993) gerçekleştirmiştir ve bunun sonucunda bu ölçeğin ülkemizde umutsuzluğu belirleyen güvenilir, duyarlı ve kolay uygulanabilir olduğu belirlenmiştir

3.3.3. Aile Aidiyet Ölçeği (AAÖ)

Kişilerin aile aidiyetlerini incelemek üzere geliştirilen ölçek 17 maddeden oluşmaktadır. 13 olumlu ve 4 olumsuz şekilde yazılan maddelerde beşli likert tipinde seçenekler yer almıştır. Kişilere “tamamen katılıyorum (5), katılıyorum (4), kararsızım (3), katılmıyorum (2), tamamen katılmıyorum (1)” seçenekleri sunulmuştur. Puan arttıkça aile aidiyeti de artmaktadır. Konya’da üniversite öğrencileri üzerinde yapılan ölçek çalışmasında, KMO (Kaiser- Meyer- Olkin) değeri 0,96 ve Bartlett Sphericity testi ki-kare değeri ise 16943,875 ($p<0,001$) olarak anlamlı düzeyde bulunmuştur. Yapılan faktör analizi ve varimaks döndürme sonucunda ölçeğin toplam varyansın %60’ını açıklayan iki faktörlü (aile aidiyeti ve kendilik aidiyeti) bir yapı gösterdiği saptanmıştır. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı (Cronbach Alfa) 0,94 olarak hesaplanmıştır. Aile Aidiyeti Ölçeği (AAÖ) adlı ölçeğin geçerli ve güvenilir bir araç olduğu belirlenmiştir (Mavili ve ark., 2014).

3.3.4. İkili İlişkiler Güven Ölçeği (İİGÖ)

İkili İlişkiler Güven Ölçeği (İİGÖ), Larzelere ve Huston (1980) tarafından romantik ilişkisi veya evlilik ilişkisi olan kişilerin ilişkideki güven düzeylerini ölçmek için tasarlanmıştır. 8 maddeden oluşan ve 7’li likert tipi ölçek ile ölçülmüştür. Kişiler “1 = Asla” ile “7 = Her zaman” arasında değişen 7’li Likert tipi ölçek üzerinden kendilerini ifade etmeleri beklenmektedir. Ölçekte 3., 4., 5., 7. ve 8. maddeler ters yönde puanlanmaktadır. Ölçek her bir maddeden alınan puanın toplanmasıyla elde edilen bir toplam vermektedir. Ölçekten elde edilebilecek en yüksek puan 56, en düşük puan 8’dir ve yüksek puan ilişkideki güvenin yüksek olduğuna işaret etmektedir. Çetinkaya ve arkadaşlarının (2008) yaptığı çalışmada ölçeğin yapı geçerliği ile ilgili bulgular, orijinal

ölçekteki tek boyutlu yapıyı desteklemiştir. Ölçeğin geçerliğine ilişkin diğer kanıtlar, İİGÖ ile Evlilik Yaşamı Ölçeği ve Duygusal Bağlılık Ölçeği arasındaki korelasyonların olumlu yönde ve anlamlı düzeyde olduğunu göstermiştir. İİGÖ'nün iç tutarlık katsayısı .89; iki yarı güvenirliği .86 bulunmuştur. Çalışmanın sonuçlarına göre ölçek Türkiye'de kullanılabilirlik güvenirliğe ve geçerliliğe sahiptir (Çetinkaya ve ark., 2008).

3.3.5. Çocuk Sahibi Olma Motivasyonu Ölçeği (ÇSOMÖ)

Şimşek (2017) tarafından yapılan Türkçeye uyarlama çalışmasında ölçeğin yapı geçerliliği için açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Çalışma, Lefke Avrupa Üniversitesi üniversite öğrencilerine uygulanmıştır. Ölçeğin yapı geçerliliğini belirlemek amacıyla açımlayıcı faktör analizi yapılmıştır. Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı 0,916 olarak bulunmuştur. Benzer ölçek geçerliği için ise Duyan ve Gelbal (2008) tarafından Türkçeye uyarlanan Barnett Çocuk Sevme Ölçeği kullanılmıştır. Çocuk Sahibi Olma Motivasyonları Ölçeği ve Barnett Çocuk Sevme Ölçeği arasında Pearson Momentler Çarpımı Korelasyonu 0.73 ($p < .01$) olarak bulunmuştur. Olumlu Çocuk Sahibi Olma Motivasyonları alt ölçeğini 4 boyut ve 26 madde oluşturmaktadır. Bunlar; Sosyoekonomik Görüşler: 6, 8, 10, 11, 13, 17, 20, 23; Kişisel Tatmin: 3, 4, 7, 14, 16, 18, 19, 25; Süreklilik/Devamlılık: 2, 5, 9, 21, 24, 26 ;Çift İlişkileri: 1, 12, 15, 22 maddeleridir. Olumsuz Çocuk Sahibi Olma Motivasyonları alt ölçeğini ise 5 boyut ve 21 madde oluşturmaktadır. Bunlar; Doğum Öncesi Yük ve Olgunlaşmama:1, 2, 8, 10, 15, 18; Sosyal ve Ekolojik Endişe: 6, 9, 13, 19; Evlilik Stresi:4, 12, 14, 21. Finansal Problemler:5, 7, 17, 20; Fiziksel Acılar ve Beden İmgesi Endişesi: 3, 11, 16 maddeleridir. Çalışma sonucunda Guedes, Pereira, Pires, Carvalho ve Canavarro'nun (2013) Çocuk Sahibi Olma Motivasyonları Ölçeği'nin Türk toplumundaki genç bireyleri için geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu belirlenmiştir.

3.4. Veri Toplama Teknikleri

Araştırmanın evrenini oluşturmak için Ocak-Mayıs 2020 tarihleri arasında yüksek düzeyde katılımı sağlamak hedeflenerek online uygulama yöntemi seçilmiştir. Sosyal

medya aracılığıyla online form kullanılarak katılımcılara ulaşılmıştır. Gmail şifresi ile korunan Google Formlar bölümünde saklanmıştır. Online hazırlanan ölçek formları araştırmacıların sosyal medya hesaplarında paylaşılmıştır. Paylaşılırken içerikte, yapılan araştırmanın amacı ile hangi amaçla kullanılacağı, gizlilik koşulları, uygulamanın ne kadar süreceği ile ilgili gerekli bilgilendirmeler yapılmıştır. Online formun başlangıç bölümüne bilgilendirilmiş onam formu konulmuş ve sadece araştırmaya gönüllü katılımcıların verileri kullanılmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Çalışmada istatistiksel program olarak SPSS v26.0 kullanılmıştır.

Kullanılan testler,

- Normallik testi (Kolmogorov Smirnov)
- Tanımlayıcı istatistikler (frekans analizi, betimsel istatistikler)
- Bağımsız grup karşılaştırması (Bağımsız örneklem t testi, One-Way ANOVA)
- Pearson Korelasyon analizi
- Güvenilirlik analizi (Cronbach's alpha)

Verilerin çözümlenmesinde frekans, yüzde, aritmetik ortalama, standart sapma, minimum, maksimum gibi tanımlayıcı istatistiklerden faydalanılmıştır. Verilerin analizinde normallik dağılım testlerinden Kolmogorov-Smirnov testi kullanılmış olup analiz sonucunda normallik varsayımları sağlandığından parametrik testlerden faydalanılmıştır. Bağımsız 2 grubun ortalamaları karşılaştırılmasında bağımsız örneklem t testi, 2'den fazla bağımsız grubun karşılaştırılmasında One-way ANOVA testi sonucu kullanılmıştır. ANOVA testi için varyans homojenliği için Levene testi ve grup farklılıkları için ise varyans homojenliği sağlanıyorsa ($p \geq 0.05$) Tukey HSD, varyans homojenliği sağlanmıyorsa ($p < 0.05$) Tamhane çoklu karşılaştırma testi kullanılmıştır. Ölçeklerin ilişki analizinde Pearson korelasyon katsayısı hesaplanmıştır. Ölçeklerin güvenilirlik analizinde Cronbach's alpha katsayısı kullanılmıştır. Tüm test sonuçları 0.05 anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

Kısaltmalar

\bar{X} : Ortalama

S.S. : Standart sapma

Sd. : Serbestlik derecesi

4. BÖLÜM

BULGULAR

Tablo 2’de araştırma değişkenlerine ilişkin tanımlayıcı istatistik değerlere yer verilmektedir:

Tablo 2: *Umutsuzluk, İkili İlişkiler Güven, Aile Aidiyeti ve Çocuk Sahibi Olma Motivasyonu Ölçek Puanlarına Ait Tanımlayıcı İstatistikler*

	N	\bar{X}	SS	Minimum	Maksimum
Umutsuzluk	585	5,59	4,86	0	20
İkili İlişkiler Güven	585	25,99	16,27	1	49
Aile Aidiyeti Toplam	585	34,99	13,55	17	82
Aile Aidiyeti	585	12,33	3,76	5	25
Kendilik Aidiyeti	585	22,66	10,51	12	60
Çocuk Sahibi Olma Motivasyonu					
Olumlu	585	64,92	24,09	22	110
Olumsuz	585	34,98	14,07	13	65

Araştırmada kişilerin umutsuzluk, ikili ilişkiler güven, aile aidiyeti ve çocuk sahibi olma motivasyonu ölçek puanlarına ait tanımlayıcı istatistikleri değerlendirildiğinde,

Umutsuzluk ortalama puanı 5.59, ikili ilişkiler güven ortalama puanı 25.99, aile aidiyeti genel ortalama puanı 34.99, alt boyutlarından aile aidiyeti ortalama puanı 12.33 ve kendilik aidiyeti ortalama puanı 22.66 olarak; çocuk sahibi olma olumlu motivasyonu ortalama puanı 64.92 ve çocuk sahibi olma olumsuz motivasyon ortalama puanı ise 34.98 olarak görülmektedir.

Tablo 3: *Umutsuzluk, İkili İlişkiler Güven, Aile Aidiyeti ve Çocuk Sahibi Olma Motivasyonu Ölçek Puanlarına Ait Normallik Dağılım Analizi*

	Kolmogorov-Smirnov			Skewness (Çarpıklık)	Kurtosis (Basıklık)
	Test istatistiği	Sd.	p		
Umutsuzluk	0,159	585	0,000	0,976	0,083
İkili İlişkiler Güven	0,173	585	0,000	-0,010	-1,399
Aile Aidiyeti Toplam	0,125	585	0,000	0,426	0,452
Aile Aidiyeti	0,08	585	0,000	1,385	1,704
Kendilik Aidiyeti	0,155	585	0,000	1,190	1,194
Çocuk Sahibi Olma Motivasyonu					
Olumlu	0,061	585	0,000	0,108	-0,931
Olumsuz	0,067	585	0,000	0,196	-0,896

Araştırmada kişilerin umutsuzluk, ikili ilişkiler güven, aile aidiyeti ve çocuk sahibi olma motivasyonu ölçek puanlarına ait normallik dağılımı Kolmogorov Smirnov testi ile değerlendirildiğinde; veriler normal dağılım göstermemiştir ($p < 0.05$). Ancak puanların normal dağılım göstermemesine rağmen normal dağılımın diğer varsayımları olan basıklık ve çarpıklık değerlerinin ± 2 arasında olmasından dolayı umutsuzluk, ikili ilişkiler güven, aile aidiyeti ve çocuk sahibi olma motivasyonu ölçek puanlarına ait verilerin normal dağıldığı kabul edilmiştir.

Tablo 4: *Umutsuzluk Düzeylerinin Dağılımı*

Umutsuzluk düzeyleri	n	%
Minimal	266	45,5
Hafif	173	29,6
Orta	102	17,4
Şiddetli	44	7,5
Toplam	585	100,0

Araştırmada kişilerin umutsuzluk düzeyleri değerlendirildiğinde %45,5'inin minimal düzeyde, %29,6'sının hafif düzeyde, %17,4'ünün orta düzeyde ve %7,5'inin ise şiddetli düzeyde umutsuzlukları olduğu görülmektedir.

Tablo 5: *Umutsuzluk, İkili İlişkiler Güven, Aile Aidiyeti ve Çocuk Sahibi Olma Motivasyonu Ölçek Puanlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması*

	Cinsiyet				t	p
	Kadın (n=436)		Erkek (n=149)			
	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS		
Umutsuzluk	5,12	4,61	6,97	5,30	-3,792	0,000***
İkili İlişkiler Güven	25,27	16,83	28,12	14,35	-2,002	0,046*
Aile Aidiyeti Toplam	34,09	12,89	37,62	15,07	-2,562	0,011*
Aile Aidiyeti	12,13	3,68	12,90	3,94	-2,162	0,031*
Kendilik Aidiyeti	21,96	9,96	24,72	11,75	-2,577	0,011*
Çocuk Sahibi Olma Motivasyonu						
Olumlu	63,19	22,89	70,01	26,73	-2,788	0,006**
Olumsuz	34,95	13,83	35,08	14,78	-0,096	0,923

Bağımsız örneklem t testi, *p≤0.05, **p≤0.01, ***p≤0.001

Araştırmada umutsuzluk, ikili ilişkiler güven, aile aidiyeti ve çocuk sahibi olma motivasyonu ortalama puanları kişilerin cinsiyetlerine göre bağımsız örneklem t testi ile değerlendirildiğinde,

Erkeklerin umutsuzluk ortalama puanı (\bar{X} : 6.97, SS: 5.30) anlamlı olarak kadınların ortalama puanlarından yüksek olduğu görülmektedir (t(228,99): -3.792, p≤0.001).

Erkeklerin ikili ilişkiler güven ortalama puanı (\bar{X} : 28.12, SS: 14.35) anlamlı olarak kadınların ortalama puanlarından yüksek olduğu görülmektedir (t(297,43): -2.002, p≤0.05).

Erkeklerin aile aidiyeti genel ortalama puanı (\bar{X} : 37.62, SS: 15.07) anlamlı olarak kadınların ortalama puanlarından yüksek olduğu görülmektedir (t(226,41): -2.562, p≤0.05).

Erkeklerin aile aidiyeti ortalama puanı (\bar{X} : 12.90, SS: 3.94) anlamlı olarak kadınların ortalama puanlarından yüksek olduğu görülmektedir (t(583): -2.162, p≤0.05).

Erkeklerin kendilik aidiyeti ortalama puanı (\bar{X} : 24.72, SS : 11.75) anlamlı olarak kadınların ortalama puanlarından yüksek olduğu görülmektedir ($t(226,06)$: -2.577, $p \leq 0.05$).

Erkeklerin çocuk sahibi olma olumlu motivasyonu ortalama puanı (\bar{X} : 70.01, SS : 26.73) anlamlı olarak kadınların ortalama puanlarından yüksek olduğu görülmektedir ($t(226,65)$: -2.788, $p \leq 0.01$). Bununla birlikte çocuk sahibi olma olumsuz motivasyon ortalama puanı kişilerin cinsiyetleri arasında anlamlı farklılık göstermemektedir ($p > 0.05$).

Tablo 6: Umutsuzluk, İkili İlişkiler Güven, Aile Aidiyeti ve Çocuk Sahibi Olma Motivasyonu Ölçek Puanlarının Yaş Gruplarına Göre Karşılaştırılması

	Yaş						F	p
	18-19 arası (n=57)		20-29 arası (n=394)		30 yaş ve üzeri (n=134)			
	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS		
Umutsuzluk	5,63	4,34	5,43	4,71	6,05	5,46	0,833	0,435
İkili İlişkiler	32,07	13,56	25,99	16,42	23,43	16,28	5,729	0,003**
Güven								
Aile Aidiyeti	34,11	13,33	35,66	14,23	33,38	11,37	1,554	0,212
Toplam								
Aile Aidiyeti	11,84	3,58	12,49	3,82	12,05	3,63	1,204	0,301
Kendilik	22,26	10,64	23,17	11,05	21,33	8,57	1,589	0,205
Aidiyeti								
Çocuk Sahibi								
Olma								
Motivasyonu								
Olumlu	67,93	28,59	65,07	24,32	63,23	21,20	0,781	0,459
Olumsuz	34,93	14,25	36,24	14,08	31,31	13,38	6,271	0,002**

Tek yönlü varyans (One-Way ANOVA) Analizi, * $p \leq 0.05$, ** $p \leq 0.01$, *** $p \leq 0.001$

Araştırmada umutsuzluk, ikili ilişkiler güven, aile aidiyeti ve çocuk sahibi olma motivasyonu ortalama puanları kişilerin yaş gruplarına göre tek yönlü varyans analizi testi ile değerlendirildiğinde,

İkili ilişkiler güven ortalama puanı kişilerin yaş gruplarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($F(2, 582)$: 5.729, $p \leq 0.01$). Grup varyanslarının homojenliği Levene testi ile test edilmiş ve varyansların homojen dağıldığı tespit edilmiştir ($p > 0.05$).

Gruplar arası farklılığın hangi yaş grubu arasında olduğunu tespit etmek için yapılan Tukey HSD testi sonuçlarına göre, 18-19 yaş arasındaki kişilerin ikili ilişkiler güven ortalama puanı (\bar{X} : 32.07, SS : 13.56) anlamlı olarak 20-29 yaş arasında ve 30 yaş ve üzerinde olan kişilerin ortalama puanından yüksek olduğu görülmektedir.

Çocuk sahibi olma olumsuz motivasyon ortalama puanı kişilerin yaş gruplarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($F(2, 582)$: 6.271, $p \leq 0.001$). Grup varyanslarının homojenliği Levene testi ile test edilmiş ve varyansların homojen dağıldığı tespit edilmiştir ($p > 0.05$). Gruplar arası farklılığın hangi yaş grubu arasında olduğunu tespit etmek için yapılan Tukey HSD testi sonuçlarına göre, 20-29 yaş arasındaki kişilerin çocuk sahibi olma olumsuz motivasyon ortalama puanı (\bar{X} : 36.24, SS : 14.08) anlamlı olarak 30 yaş ve üzerinde olan kişilerin ortalama puanından yüksek olduğu görülmektedir.

Bununla birlikte umutsuzluk, aile aidiyeti ve çocuk sahibi olma olumlu motivasyon ortalama puanı kişilerin yaş grupları arasında anlamlı farklılık göstermemektedir ($p > 0.05$).

Tablo 7: *Umutsuzluk, İkili İlişkiler Güven, Aile Aidiyeti ve Çocuk Sahibi Olma Motivasyonu Ölçek Puanlarının Eğitim Düzeylerine Göre Karşılaştırılması*

	Eğitim						F	p
	Lise (n=57)		Lisans (n=405)		Yüksek Lisans / Doktora (n=123)			
	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS		
Umutsuzluk	5,04	4,76	5,56	4,74	5,93	5,27	0,688	0,503
İkili İlişkiler Güven	30,33	14,60	24,91	16,64	27,56	15,37	3,531	0,030*
Aile Aidiyeti Toplam	34,00	12,81	35,13	13,45	34,98	14,29	0,174	0,841
Aile Aidiyeti	11,75	4,03	12,47	3,73	12,13	3,72	1,111	0,330
Kendilik Aidiyeti	22,25	9,79	22,66	10,37	22,85	11,32	0,063	0,939
Çocuk Sahibi Olma Motivasyonu								
Olumlu	70,26	25,73	64,54	24,42	63,73	21,99	1,606	0,201
Olumsuz	36,19	16,27	34,14	13,64	37,22	14,21	2,513	0,082

Tek yönlü varyans (One-Way ANOVA) Analizi, * $p \leq 0.05$, ** $p \leq 0.01$, *** $p \leq 0.001$

Araştırmada umutsuzluk, ikili ilişkiler güven, aile aidiyeti ve çocuk sahibi olma motivasyonu ortalama puanları kişilerin eğitim düzeylerine göre tek yönlü varyans analizi testi ile değerlendirildiğinde,

İkili ilişkiler güven ortalama puanı kişilerin eğitim düzeylerine göre anlamlı bir farklılık göstermektedir (F(2, 582): 3.531, $p \leq 0.05$). Grup varyanslarının homojenliği Levene testi ile test edilmiş ve varyansların homojen dağıldığı tespit edilmiştir ($p > 0.05$). Gruplar arası farklılığın hangi eğitim düzeyi arasında olduğunu tespit etmek için yapılan Tukey HSD testi sonuçlarına göre, lise düzeyinde eğitilmiş kişilerin ikili ilişkiler güven ortalama puanı (\bar{X} : 30.33, SS: 14.60) anlamlı olarak lisans düzeyinde eğitilmiş kişilerin ortalama puanından yüksek olduğu görülmektedir

Bununla birlikte umutsuzluk, aile aidiyeti ve çocuk sahibi olma motivasyonu ortalama puanları kişilerin eğitim düzeyleri arasında anlamlı farklılık göstermemektedir ($p > 0.05$).

Tablo 8: *Umutsuzluk, İkili İlişkiler Güven, Aile Aidiyeti ve Çocuk Sahibi Olma Motivasyonu Ölçek Puanlarının Ebeveyn Yapısına Göre Karşılaştırılması*

	Ebeveyn Yapısı						F	p
	Evli (n=468)		Boşanmış (n=58)		Ayrı Yaşıyor (n=59)			
	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS		
Umutsuzluk	5,50	4,93	6,31	4,73	5,61	4,37	0,722	0,486
İkili İlişkiler	26,05	16,77	25,21	14,45	26,31	13,94	0,082	0,922
Güven								
Aile Aidiyeti	34,56	13,58	36,55	13,51	36,88	13,32	1,201	0,302
Toplam								
Aile Aidiyeti	12,22	3,80	12,57	3,79	12,97	3,34	1,179	0,308
Kendilik	22,34	10,47	23,98	10,61	23,92	10,67	1,099	0,334
Aidiyeti								
Çocuk Sahibi								
Olma								
Motivasyonu								
Olumlu	65,05	23,44	56,74	23,47	71,95	27,58	5,961	0,003**
Olumsuz	34,56	13,74	35,24	14,57	38,12	15,85	1,693	0,185

Tek yönlü varyans (One-Way ANOVA) Analizi, * $p \leq 0.05$, ** $p \leq 0.01$, *** $p \leq 0.001$

Araştırmada umutsuzluk, ikili ilişkiler güven, aile aidiyeti ve çocuk sahibi olma motivasyonu ortalama puanları kişilerin ebeveyn yapılarına göre tek yönlü varyans analizi testi ile değerlendirildiğinde,

Çocuk sahibi olma olumlu motivasyon ortalama puanı kişilerin ebeveyn yapılarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($F(2, 582): 5.961, p \leq 0.01$). Grup varyanslarının homojenliği Levene testi ile test edilmiş ve varyansların homojen dağılmadığı tespit edilmiştir ($p < 0.05$). Gruplar arası farklılığın hangi ebeveyn yapısı arasında olduğunu tespit etmek için yapılan Tamhane testi sonuçlarına göre, ebeveynleri evli olan ($\bar{X}: 65.05, SS: 23.44$) ve ebeveynleri ayrı yaşayan kişilerin çocuk sahibi olma olumlu motivasyon ortalama puanı ($\bar{X}: 71.95, SS: 27.58$) anlamlı olarak ebeveynleri boşanmış kişilerin ortalama puanından yüksek olduğu görülmektedir.

Bununla birlikte umutsuzluk, ikili ilişkiler güven, aile aidiyeti ve çocuk sahibi olma olumsuz motivasyon ortalama puanları kişilerin ebeveyn yapıları arasında anlamlı farklılık göstermemektedir ($p > 0.05$).

Tablo 9: *Umutsuzluk, İkili İlişkiler Güven, Aile Aidiyeti ve Çocuk Sahibi Olma Motivasyonu Ölçek Puanlarının Kardeş Sayısına Göre Karşılaştırılması*

	Kardeş Sayısı								F	p
	Tek çocuk (n=50)		2 (n=230)		3 (n=150)		4 ve üzeri (n=155)			
	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS		
Umutsuzluk	5,60	4,45	5,63	4,77	5,31	4,98	5,79	5,01	0,258	0,856
İkili İlişkiler Güven	27,10	16,35	26,51	16,28	28,52	16,71	22,43	15,30	3,904	0,009**
Aile Aidiyeti Toplam	32,68	13,07	34,14	13,37	34,75	14,05	37,23	13,32	2,222	0,084
Aile Aidiyeti	11,40	4,06	12,04	3,62	12,05	3,98	13,31	3,47	5,367	0,001***
Kendilik Aidiyeti	21,28	9,78	22,10	10,36	22,69	10,87	23,92	10,57	1,250	0,291
Çocuk Sahibi Olma Motivasyonu										
Olumlu	63,08	27,09	62,64	25,03	66,03	21,95	67,85	23,47	1,657	0,175
Olumsuz	37,90	13,46	35,79	14,06	31,91	13,15	35,83	14,76	3,594	0,014*

Tek yönlü varyans (One-Way ANOVA) Analizi, * $p \leq 0.05$, ** $p \leq 0.01$, *** $p \leq 0.001$

Araştırmada umutsuzluk, ikili ilişkiler güven, aile aidiyeti ve çocuk sahibi olma motivasyonu ortalama puanları kişilerin kardeş sayısına göre tek yönlü varyans analizi testi ile değerlendirildiğinde,

İkili ilişkiler güven ortalama puanı kişilerin kardeş sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($F(3, 581): 3.904, p \leq 0.01$). Grup varyanslarının homojenliği Levene testi ile test edilmiş ve varyansların homojen dağıldığı tespit edilmiştir ($p > 0.05$). Gruplar arası farklılığın hangi kardeş sayısı arasında olduğunu tespit etmek için yapılan Tukey HSD testi sonuçlarına göre, 3 kardeşi olan kişilerin ikili ilişkiler güven ortalama puanı ($\bar{X}: 28.52, SS: 16.71$) anlamlı olarak 4 ve üzerinde kardeşi olan kişilerin ortalama puanından yüksek olduğu görülmektedir.

Aile aidiyeti ortalama puanı kişilerin kardeş sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($F(3, 581): 5.367, p \leq 0.001$). Grup varyanslarının homojenliği Levene testi ile test edilmiş ve varyansların homojen dağıldığı tespit edilmiştir ($p > 0.05$). Gruplar arası farklılığın hangi kardeş sayısı arasında olduğunu tespit etmek için yapılan Tukey HSD testi sonuçlarına göre, 4 ve üzerinde kardeşi olan kişilerin aile aidiyeti ortalama puanı ($\bar{X}: 13.31, SS: 3.47$) anlamlı olarak 1, 2 ve 3 kardeşi olan kişilerin ortalama puanından yüksek olduğu görülmektedir.

Çocuk sahibi olma olumsuz motivasyonu ortalama puanı kişilerin kardeş sayısına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($F(3, 581): 3.594, p \leq 0.05$). Grup varyanslarının homojenliği Levene testi ile test edilmiş ve varyansların homojen dağıldığı tespit edilmiştir ($p > 0.05$). Gruplar arası farklılığın hangi kardeş sayısı arasında olduğunu tespit etmek için yapılan Tukey HSD testi sonuçlarına göre, tek çocuk olan ($\bar{X}: 37.90, SS: 13.46$) ve 2 kardeşi olan kişilerin çocuk sahibi olma olumsuz motivasyonu ortalama puanı ($\bar{X}: 35.79, SS: 14.06$) anlamlı olarak 3 kardeşi olan kişilerin ortalama puanından yüksek olduğu görülmektedir.

Bununla birlikte umutsuzluk, aile aidiyeti toplam, kendilik aidiyeti ve çocuk sahibi olma olumlu motivasyonu ortalama puanları kişilerin kardeş sayıları arasında anlamlı farklılık göstermemektedir ($p > 0.05$).

Tablo 10: Umutsuzluk, İkili İlişkiler Güven, Aile Aidiyeti ve Çocuk Sahibi Olma Motivasyonu Ölçek Puanlarının Kardeş Sayısına Göre Karşılaştırılması

	Kardeş Sırası								F	p
	Kardeşim yok (n=47)		İlk Çocuk (n=219)		Ortanca/ Ortancalardan (n=142)		Son Çocuk (n=177)			
	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS		
Umutsuzluk	5,45	4,49	5,90	4,95	5,36	5,22	5,42	4,54	0,494	0,687
İkili İlişkiler Güven	27,15	16,81	26,30	15,52	22,92	15,56	27,79	17,33	2,535	0,056
Aile Aidiyeti Toplam	32,13	13,30	35,25	13,30	36,24	13,59	34,42	13,87	1,235	0,296
Aile Aidiyeti	11,28	4,15	12,37	3,61	12,72	3,73	12,24	3,83	1,788	0,148
Kendilik Aidiyeti	20,85	9,94	22,88	10,37	23,52	10,71	22,18	10,65	0,937	0,422
Çocuk Sahibi Olma Motivasyonu										
Olumlu	61,85	27,33	64,79	25,00	65,44	22,93	65,49	23,07	0,311	0,818
Olumsuz	38,23	13,62	34,50	14,35	34,96	15,21	34,75	12,83	0,940	0,421

Tek yönlü varyans (One-Way ANOVA) Analizi, * $p \leq 0.05$, ** $p \leq 0.01$, *** $p \leq 0.001$

Araştırmada umutsuzluk, ikili ilişkiler güven, aile aidiyeti ve çocuk sahibi olma motivasyonu ortalama puanları kişilerin kardeş sırasına göre tek yönlü varyans analizi testi ile değerlendirildiğinde; umutsuzluk, ikili ilişkiler güven, aile aidiyeti ve çocuk sahibi olma motivasyonu ortalama puanları kişilerin kardeş sıraları arasında anlamlı farklılık göstermemektedir ($p > 0.05$).

Tablo 11: *Umutsuzluk, İkili İlişkiler Güven, Aile Aidiyeti ve Çocuk Sahibi Olma Motivasyonu Ölçek Puanlarının Çalışma Durumuna Göre Karşılaştırılması*

	Çalışma Durumu				t	p
	Evet (n=239)		Hayır (n=246)			
	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS		
Umutsuzluk	5,15	4,70	5,90	4,94	-1,839	0,066
İkili İlişkiler Güven	33,62	12,56	35,93	14,14	-3,475	0,001***
Aile Aidiyeti Toplam	23,21	16,24	27,92	16,03	-2,074	0,039*
Aile Aidiyeti	12,10	3,72	12,48	3,78	-1,210	0,227
Kendilik Aidiyeti	21,52	9,53	23,45	11,07	-2,246	0,025*
Çocuk Sahibi Olma Motivasyonu						
Olumlu	63,13	23,22	66,17	24,63	-1,503	0,133
Olumsuz	31,90	12,68	37,12	14,59	-4,602	0,000***

Bağımsız örneklem t testi, * $p \leq 0.05$, ** $p \leq 0.01$, *** $p \leq 0.001$

Araştırmada umutsuzluk, ikili ilişkiler güven, aile aidiyeti ve çocuk sahibi olma motivasyonu ortalama puanları kişilerin çalışma durumuna göre bağımsız örneklem t testi ile değerlendirildiğinde,

Çalışmayan kişilerin ikili ilişkiler güven ortalama puanı (\bar{X} : 35.93, SS: 14.14) anlamlı olarak çalışan kişilerin ortalama puanlarından yüksek olduğu görülmektedir (t(583): -3.475, $p \leq 0.001$).

Çalışmayan kişilerin aile aidiyeti genel ortalama puanı (\bar{X} : 27.92, SS: 16.03) anlamlı olarak çalışan kişilerin ortalama puanlarından yüksek olduğu görülmektedir (t(547,65): -2.074, $p \leq 0.05$).

Çalışmayan kişilerin aile aidiyeti alt boyutlarından kendilik aidiyeti ortalama puanı (\bar{X} : 23.45, SS: 11.07) anlamlı olarak çalışan kişilerin ortalama puanlarından yüksek olduğu görülmektedir (t(555,5): -2.246, $p \leq 0.05$).

Çalışmayan kişilerin çocuk sahibi olma olumsuz motivasyon ortalama puanı (\bar{X} : 37.12, SS : 14.59) anlamlı olarak çalışan kişilerin ortalama puanlarından yüksek olduğu görülmektedir ($t(555,5)$: -4.602, $p \leq 0.001$).

Bununla birlikte aile aidiyeti ve çocuk sahibi olma olumlu motivasyonu ortalama puanı kişilerin çalışma durumları arasında anlamlı farklılık göstermektedir ($p > 0.05$).

Tablo 12: Umutsuzluk, İkili İlişkiler Güven, Aile Aidiyeti ve Çocuk Sahibi Olma Motivasyonu Ölçek Puanlarının Medeni Duruma Göre Karşılaştırılması

	Medeni durum						F	p
	İlişki yok (n=211)		İlişki var (n=202)		Evli (n=166)			
	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS		
Umutsuzluk	5,96	4,86	5,43	4,90	5,30	4,78	1,050	0,351
İkili İlişkiler								
Güven	28,45	14,32	25,52	17,17	23,36	17,13	4,807	0,009**
Aile Aidiyeti								
Toplam	37,16	14,39	34,26	13,43	33,04	12,19	4,845	0,008**
Aile Aidiyeti	12,72	3,90	12,20	3,67	11,96	3,65	2,110	0,122
Kendilik								
Aidiyeti	24,43	11,11	22,06	10,46	21,08	9,41	5,382	0,005**
Çocuk Sahibi								
Olma								
Motivasyonu								
Olumlu	66,15	25,25	65,87	24,49	62,17	21,87	1,520	0,220
Olumsuz	34,81	14,16	37,64	13,59	31,98	13,97	7,559	0,001***

Tek yönlü varyans (One-Way ANOVA) Analizi, * $p \leq 0.05$, ** $p \leq 0.01$, *** $p \leq 0.001$

Araştırmada umutsuzluk, ikili ilişkiler güven, aile aidiyeti ve çocuk sahibi olma motivasyonu ortalama puanları kişilerin medeni durumuna göre tek yönlü varyans analizi testi ile değerlendirildiğinde,

İkili ilişkiler güven ortalama puanı kişilerin medeni durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($F(2, 582)$: 4.807, $p \leq 0.01$). Grup varyanslarının homojenliği Levene testi ile test edilmiş ve varyansların homojen dağılmadığı tespit edilmiştir ($p < 0.05$). Gruplar arası farklılığın hangi medeni durum arasında olduğunu tespit etmek için yapılan Tamhane testi sonuçlarına göre, ilişkisi olmayan kişilerin ikili ilişkiler güven

ortalama puanı (\bar{X} : 28.45, SS : 14.32) anlamlı olarak evli olan kişilerin ortalama puanından yüksek olduğu görülmektedir.

Aile aidiyeti genel ortalama puanı kişilerin medeni durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($F(2, 582)$: 4.845, $p \leq 0.01$). Grup varyanslarının homojenliği Levene testi ile test edilmiş ve varyansların homojen dağılmadığı tespit edilmiştir ($p < 0.05$). Gruplar arası farklılığın hangi medeni durum arasında olduğunu tespit etmek için yapılan Tamhane testi sonuçlarına göre, ilişkisi olmayan kişilerin aile aidiyeti genel ortalama puanı (\bar{X} : 37.16, SS : 14.39) anlamlı olarak evli olan kişilerin ortalama puanından yüksek olduğu görülmektedir.

Aile aidiyeti alt boyutlarından kendilik aidiyeti ortalama puanı kişilerin medeni durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($F(2, 582)$: 5.382, $p \leq 0.01$). Grup varyanslarının homojenliği Levene testi ile test edilmiş ve varyansların homojen dağılmadığı tespit edilmiştir ($p < 0.05$). Gruplar arası farklılığın hangi medeni durum arasında olduğunu tespit etmek için yapılan Tamhane testi sonuçlarına göre, ilişkisi olmayan kişilerin kendilik aidiyeti ortalama puanı (\bar{X} : 24.43, SS : 11.11) anlamlı olarak evli olan kişilerin ortalama puanından yüksek olduğu görülmektedir.

Çocuk sahibi olma olumsuz motivasyon ortalama puanı kişilerin medeni durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($F(2, 582)$: 5.382, $p \leq 0.01$). Grup varyanslarının homojenliği Levene testi ile test edilmiş ve varyansların homojen dağılmadığı tespit edilmiştir ($p < 0.05$). Gruplar arası farklılığın hangi medeni durum arasında olduğunu tespit etmek için yapılan Tamhane testi sonuçlarına göre, ilişkisi olmayan kişilerin çocuk sahibi olma olumsuz motivasyon ortalama puanı (\bar{X} : 34.81, SS : 14.16) anlamlı olarak evli olan kişilerin ortalama puanından yüksek olduğu görülmektedir.

Bununla birlikte umutsuzluk, aile aidiyeti ve çocuk sahibi olma olumlu motivasyon ortalama puanları kişilerin medeni durumları arasında anlamlı farklılık göstermemektedir ($p > 0.05$).

Tablo 13: *Umutsuzluk, İkili İlişkiler Güven, Aile Aidiyeti ve Çocuk Sahibi Olma Motivasyonu Ölçek Puanlarının Ekonomik Gelir Düzeylerine Göre Karşılaştırılması*

	Ekonomik Gelir						F	p
	Düşük (n=41)		Orta (n=325)		Yüksek (n=219)			
	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS		
Umutsuzluk	7,90	5,39	5,66	5,00	5,06	4,41	6,092	0,002**
İkili İlişkiler								
Güven	26,44	15,29	26,30	15,79	25,47	17,18	0,186	0,830
Aile Aidiyeti								
Toplam	37,20	12,35	36,43	14,22	32,43	12,37	6,413	0,002**
Aile Aidiyeti	12,63	3,27	12,80	3,78	11,57	3,70	7,357	0,001***
Kendilik Aidiyeti	24,56	9,85	23,63	11,09	20,86	9,48	5,350	0,005**
Çocuk Sahibi Olma Motivasyonu								
Olumlu	64,07	26,13	66,67	24,20	62,49	23,41	2,002	0,136
Olumsuz	37,07	13,59	36,06	14,70	32,99	12,98	3,642	0,027*

Tek yönlü varyans (One-Way ANOVA) Analizi, * $p \leq 0.05$, ** $p \leq 0.01$, *** $p \leq 0.001$

Araştırmada umutsuzluk, ikili ilişkiler güven, aile aidiyeti ve çocuk sahibi olma motivasyonu ortalama puanları kişilerin ekonomik gelir durumuna göre tek yönlü varyans analizi testi ile değerlendirildiğinde,

Umutsuzluk ortalama puanı kişilerin ekonomik gelir durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermektedir (F(2, 582): 6.092, $p \leq 0.001$). Grup varyanslarının homojenliği Levene testi ile test edilmiş ve varyansların homojen dağılmadığı tespit edilmiştir ($p < 0.05$). Gruplar arası farklılığın hangi ekonomik gelir durumu arasında olduğunu tespit etmek için yapılan Tamhane testi sonuçlarına göre,

düşük gelir düzeyi olan kişilerin umutsuzluk ortalama puanı (\bar{X} : 7.90, SS: 5.39) anlamlı olarak gelir düzeyi orta ve yüksek olan kişilerin ortalama puanından yüksek olduğu görülmektedir.

Aile aidiyeti toplam ortalama puanı kişilerin ekonomik gelir durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermektedir (F(2, 582): 6.413, $p \leq 0.001$). Grup varyanslarının homojenliği

Levene testi ile test edilmiş ve varyansların homojen dağıldığı tespit edilmiştir ($p>0.05$). Gruplar arası farklılığın hangi ekonomik gelir durumu arasında olduğunu tespit etmek için yapılan Tukey HSD testi sonuçlarına göre, orta gelir düzeyi olan kişilerin aile aidiyeti ortalama puanı (\bar{X} : 36.43, SS : 14.22) anlamlı olarak gelir düzeyi yüksek olan kişilerin ortalama puanından yüksek olduğu görülmektedir.

Aile aidiyeti boyutlarından aile aidiyeti ortalama puanı kişilerin ekonomik gelir durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($F(2, 582)$: 7.357, $p\leq 0.001$). Grup varyanslarının homojenliği Levene testi ile test edilmiş ve varyansların homojen dağıldığı tespit edilmiştir ($p>0.05$). Gruplar arası farklılığın hangi ekonomik gelir durumu arasında olduğunu tespit etmek için yapılan Tukey HSD testi sonuçlarına göre, orta gelir düzeyi olan kişilerin aile aidiyeti ortalama puanı (\bar{X} : 12.80, SS : 3.78) anlamlı olarak gelir düzeyi yüksek olan kişilerin ortalama puanından yüksek olduğu görülmektedir.

Aile aidiyeti boyutlarından kendilik aidiyeti ortalama puanı kişilerin ekonomik gelir durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($F(2, 582)$: 5.350, $p\leq 0.01$). Grup varyanslarının homojenliği Levene testi ile test edilmiş ve varyansların homojen dağıldığı tespit edilmiştir ($p>0.05$). Gruplar arası farklılığın hangi ekonomik gelir durumu arasında olduğunu tespit etmek için yapılan Tukey HSD testi sonuçlarına göre, orta gelir düzeyi olan kişilerin kendilik aidiyeti ortalama puanı (\bar{X} : 23.63, SS : 11.09) anlamlı olarak gelir düzeyi yüksek olan kişilerin ortalama puanından yüksek olduğu görülmektedir.

Çocuk sahibi olma olumsuz motivasyonu ortalama puanı kişilerin ekonomik gelir durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($F(2, 582)$: 3.642, $p\leq 0.05$). Grup varyanslarının homojenliği Levene testi ile test edilmiş ve varyansların homojen dağıldığı tespit edilmiştir ($p>0.05$). Gruplar arası farklılığın hangi ekonomik gelir durumu arasında olduğunu tespit etmek için yapılan Tukey HSD testi sonuçlarına göre, orta gelir düzeyi olan kişilerin çocuk sahibi olma olumsuz motivasyonu ortalama puanı (\bar{X} : 36.06, SS : 14.70) anlamlı olarak gelir düzeyi yüksek olan kişilerin ortalama puanından yüksek olduğu görülmektedir.

Bununla birlikte ikili ilişkiler güven ve çocuk sahibi olma olumlu motivasyon ortalama puanları kişilerin ekonomik gelir düzeylerine göre anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0.05$).

Tablo 14: *Umutsuzluk, İkili İlişkiler Güven, Aile Aidiyeti ve Çocuk Sahibi Olma Motivasyonu Ölçek Puanlarının Çocuk Durumuna Göre Karşılaştırılması*

	Çocuk Durumu				t	p
	Evet (n=104)		Hayır (n=481)			
	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS		
Umutsuzluk	5,41	4,74	5,63	4,88	-0,408	0,683
İkili İlişkiler Güven	18,20	15,47	27,68	15,96	-5,522	0,000***
Aile Aidiyeti Toplam	35,79	12,77	34,81	13,72	0,664	0,507
Aile Aidiyeti	12,81	3,68	12,22	3,77	1,441	0,150
Kendilik Aidiyeti	22,98	9,94	22,59	10,63	0,341	0,733
Çocuk Sahibi Olma Motivasyonu						
Olumlu	63,37	20,55	65,26	24,80	-0,821	0,413
Olumsuz	31,10	13,85	35,83	13,99	-3,132	0,002**

Bağımsız örneklem t testi, * $p\leq 0.05$, ** $p\leq 0.01$, *** $p\leq 0.001$

Araştırmada umutsuzluk, ikili ilişkiler güven, aile aidiyeti ve çocuk sahibi olma motivasyonu ortalama puanları kişilerin çocuk durumuna göre bağımsız örneklem t testi ile değerlendirildiğinde,

Çocuğu olmayan kişilerin ikili ilişkiler güven ortalama puanı (\bar{X} : 27.68, SS: 15.96) anlamlı olarak çocuğu olan kişilerin ortalama puanlarından yüksek olduğu görülmektedir (t(583): -5.522, $p\leq 0.001$).

Çocuğu olmayan kişilerin çocuk sahibi olma olumsuz motivasyon ortalama puanı (\bar{X} : 35.83, SS: 13.99) anlamlı olarak çocuğu olan kişilerin ortalama puanlarından yüksek olduğu görülmektedir (t(583): -3.132, $p\leq 0.001$).

Bununla birlikte umutsuzluk, aile aidiyeti ve çocuk sahibi olma olumlu motivasyon ortalama puanları kişilerin çocuk durumları arasında anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0.05$).

Tablo 15: *Umutsuzluk, İkili İlişkiler Güven, Aile Aidiyeti ve Çocuk Sahibi Olma Motivasyonu Ölçek Puanlarının Çocuk Sayısına Göre Karşılaştırılması*

	Çocuk sayısı				t	p
	1 çocuk (n=64)		2 ve üzeri (n=40)			
	\bar{X}	SS	\bar{X}	SS		
Umutsuzluk	5,61	5,10	5,59	4,83	0,034	0,973
İkili İlişkiler Güven	18,14	15,06	26,96	16,16	-4,150	0,000***
Aile Aidiyeti Toplam	37,03	14,09	34,74	13,48	1,279	0,202
Aile Aidiyeti	13,13	3,53	12,23	3,78	1,805	0,072
Kendilik Aidiyeti	23,91	11,31	22,51	10,40	1,004	0,316
Çocuk Sahibi Olma Motivasyonu						
Olumlu	58,47	18,89	65,72	24,55	-2,793	0,006**
Olumsuz	32,13	13,51	35,34	14,11	-1,726	0,085

Bağımsız örneklem t testi, * $p \leq 0.05$, ** $p \leq 0.01$, *** $p \leq 0.001$

Araştırmada umutsuzluk, ikili ilişkiler güven, aile aidiyeti ve çocuk sahibi olma motivasyonu ortalama puanları kişilerin çocuk sayısına göre bağımsız örneklem t testi ile değerlendirildiğinde,

2 ve üzerinde çocuğu olan kişilerin ikili ilişkiler güven ortalama puanı (\bar{X} : 26.96, SS : 16.16) anlamlı olarak 1 çocuğu olan kişilerin ortalama puanlarından yüksek olduğu görülmektedir ($t(583)$: -4.150, $p \leq 0.001$).

2 ve üzerinde çocuğu olan kişilerin çocuk sahibi olma olumlu motivasyonu ortalama puanı (\bar{X} : 65.72, SS : 24.55) anlamlı olarak 1 çocuğu olan kişilerin ortalama puanlarından yüksek olduğu görülmektedir ($t(91,73)$: -2.793, $p \leq 0.01$).

Bununla birlikte umutsuzluk, aile aidiyeti ve çocuk sahibi olma olumsuz motivasyon ortalama puanları kişilerin çocuk sayısı arasında anlamlı farklılık göstermemektedir ($p > 0.05$).

Tablo 16: *Umutsuzluk, İkili İlişkiler Güven, Aile Aidiyeti ve Çocuk Sahibi Olma Motivasyonu Ölçek Puanlarının Korelasyon Analizi*

		Umutsuzluk	İkili İlişkiler Güven	Aile Aidiyeti	Kendilik Aidiyeti	Aile Aidiyeti Toplam	ÇSOM Olumlu	ÇSOM Olumsuz
Umutsuzluk	r	1						
Umutsuzluk	p							
İkili İlişkiler	r	-.113**	1					
İkili İlişkiler	p	.006						
Güven	r	.322**	-.113**	1				
Güven	p	.000	.006					
Aile Aidiyeti	r	.344**	-.102*	.750**	1			
Aile Aidiyeti	p	.000	.014	.000				
Kendilik Aidiyeti	r	.356**	-.110**	.858**	.983**	1		
Kendilik Aidiyeti	p	.000	.008	.000	.000			
Aile Aidiyeti Toplam	r	-.234**	.129**	-.082*	-.090*	-.092*	1	
Aile Aidiyeti Toplam	p	.000	.002	.048	.029	.025		
ÇSOM Olumlu	r	.137**	-.002	.140**	.177**	.176**	.164**	1
ÇSOM Olumsuz	p	.001	.955	.001	.000	.000	.000	

Pearson korelasyon, * $p \leq 0.05$, ** $p \leq 0.01$, ÇSOM: Çocuk Sahibi Olma Motivasyonu Ölçeği

Araştırmada umutsuzluk, ikili ilişkiler güven, aile aidiyeti ve çocuk sahibi olma motivasyon arasındaki ilişki pearson korelasyon testi ile değerlendirildiğinde,

Umutsuzluk ile ikili ilişkiler güven (r: -0.113, $p \leq 0.01$) ve çocuk sahibi olma olumlu motivasyon (r: -0.234, $p \leq 0.01$) arasında negatif yönde, zayıf düzeyde; aile aidiyeti (r: 0.322, $p \leq 0.01$), kendilik aidiyeti (r: 0.344, $p \leq 0.01$), aile aidiyeti genel (r: 0.356, $p \leq 0.01$) ve çocuk sahibi olma olumsuz motivasyon olma (r: 0.137, $p \leq 0.01$) arasında pozitif yönde, zayıf düzeyde ve anlamlı bir korelasyon vardır.

İkili ilişkiler ile aile aidiyeti ($r: -0.113, p \leq 0.01$), kendilik aidiyeti ($r: -0.102, p \leq 0.05$) ve aile aidiyeti toplamı ($r: -0.110, p \leq 0.01$) arasında negatif yönde, zayıf düzeyde; çocuk sahibi olma olumlu motivasyon ($r: 0.129, p \leq 0.01$) arasında pozitif yönde, zayıf düzeyde ve anlamlı bir korelasyon vardır.

Aile aidiyeti ile kendilik aidiyeti ($r: 0.750, p \leq 0.01$) ve aile aidiyeti toplamı ($r: 0.858, p \leq 0.01$) arasında pozitif yönde, güçlü düzeyde; çocuk sahibi olma olumlu motivasyon ($r: -0.082, p \leq 0.05$) arasında negatif yönde, zayıf düzeyde; çocuk sahibi olma olumsuz motivasyon ($r: 0.140, p \leq 0.01$) arasında ise pozitif yönde, zayıf düzeyde ve anlamlı bir korelasyon vardır.

Kendilik aidiyeti ile aile aidiyeti toplamı ($r: 0.983, p \leq 0.01$) arasında pozitif yönde, güçlü düzeyde; çocuk sahibi olma olumlu motivasyon ($r: -0.090, p \leq 0.05$) arasında negatif yönde, zayıf düzeyde; çocuk sahibi olma olumsuz motivasyon ($r: 0.177, p \leq 0.01$) arasında ise pozitif yönde, zayıf düzeyde ve anlamlı bir korelasyon vardır.

Aile aidiyeti toplamı ile çocuk sahibi olma olumlu motivasyon ($r: -0.092, p \leq 0.05$) arasında negatif yönde, zayıf düzeyde; çocuk sahibi olma olumsuz motivasyon ($r: 0.176, p \leq 0.01$) arasında ise pozitif yönde, zayıf düzeyde; ayrıca çocuk sahibi olma olumlu motivasyon ile olumsuz motivasyon ($r: 0.164, p \leq 0.01$) arasında pozitif yönde, zayıf düzeyde ve anlamlı bir korelasyon vardır.

Tablo 17: *Umutsuzluk, İkili İlişkiler Güven, Aile Aidiyeti ve Çocuk Sahibi Olma Motivasyonu Ölçeklerinin Güvenilirlik Analizi*

	Cronbach's alpha	Madde sayısı
Umutsuzluk	0,887	20
İkili İlişkiler Güven	0,875	7
Aile Aidiyeti Toplam	0,926	17
Aile Aidiyeti	0,616	5
Kendilik Aidiyeti	0,934	12
Çocuk Sahibi Olma Motivasyonu		
Olumlu	0,958	22
Olumsuz	0,922	13

Ölçekte kullanılan maddelerin tamamına ve faktörler bazında güvenilirlik analizi yöntemlerinden olan Cronbach's alfa yöntemi uygulanmıştır. Bu yöntem ölçekte yer alan soruların homojen bir yapı gösteren bir bütünü ifade edip etmediği araştırılır. Ölçekte yer alan soruların varyanslarının genel varyansa oranı ile bulunur. 0 ile 1 arasında değer alır. 0.60- 0.80 arası oldukça güvenilir, 0.80–1.00 arası çok yüksek güvenilirliktedir. Ayrıca ölçekte yer alan maddelerin korelasyonları 0.30'un altında olmamasına dikkat edilir. Bu değer in altında yer alan maddeler güvenilirlik analizinde yer almaz.

Bu şekilde umutsuzluk, ikili ilişkiler güven, aile aidiyeti ve çocuk sahibi olma motivasyon ölçekleri için güvenilirlik analizi uyguladığımızda; minimum Cronbach's alfa katsayısı her bir ölçümde 0,60'tan büyük olduğu görülmektedir. Özetle uyguladığımız ölçek, ölçmek istediğimiz olguyu çok iyi bir şekilde ölçmektedir ve bu ölçeklerin güvenilir olduğu söylenebilir.

5. BÖLÜM

TARTIŞMA

Çocuk sahibi olmak geleneksel Türk tarihi açısından bakıldığında vazgeçilmez bir görev olarak görülmekteydi. Hatta evli bireylerin mutlaka çocuk sahibi olacakları kabul edilmekteydi. Birçok araştırmacıya göre çocuk, aile yapısını işlevsel hale getiren bir öneme sahiptir. Bu işlevselliği oluşturan etmenler ise çocuğa verilen değerle birlikte çocuktan beklenen bir takım görevlerdir. Bu görevlere örnek olarak ise çocuğun ileride aile ekonomisine katkı sağlaması ve anne baba yaşlandığında onların bakımını üstlenmesi verilebilmektedir. Bu şekilde anne-baba ve çocuk arasındaki döngüsel ilişki birçok dünya ülkesinde görüldüğü gibi geleneksel Türk kültüründe de yaygındır. Günümüz bakış açısına göre ise artık birçok aile çocuğuna atfettiği değer açısından çağdaş yönelimlere daha yakın durmaya başlamıştır. Aile olarak çocuğun sadece ahlaki ve ekonomik sorumluluğunu almakla kalmamış aynı zamanda çocuğun kişisel duygudurumunu da ön planda tutan, onun gelişimini izleyen ve ona yol gösterici konumda olan bir yapı olarak gelişmeye başlamıştır (Tezel-Şahin ve Cevher, 2007).

Yapılan araştırmalara bakıldığında çocuk sahibi olma tercihinin birtakım etkenlere bağlı olarak geliştiğini belirten Becker (1960), bu tercihin; seçimler, gelir düzeyi, çocuk sahibi olmanın getirdiği maliyet, bilgiye ulaşma ve belirsizlik gibi özelliklerden etkileneceğini belirtmiştir. Becker (1960), gelir açısından bakıldığında yüksek gelirli ailelerin daha fazla çocuk sahibi olmayı tercih etmek yerine var olan çocuklarına daha nitelikli bir yaşam sunmak için harcama yaptıklarını belirtmiştir. Diğer yandan çocuklara nitelikli yaşam sunmaya çalışılırken eğitim süreçlerinin uzun olması sebebiyle de harcamaların arttığı ve bu durumun ise çocuk sahibi olmayı azalttığını belirtmiştir (akt: Gemicioğlu ve ark., 2019).

Bu çalışmanın amacı ise çocuk sahibi olmaya karar verme aşamasında soyu devam ettirmek, gelenek ve kültürel aktarım gibi etkenler dışında kişiyi bireysel olarak incelediğimizde ona ait umutsuzluk, partnerine olan güven, yetiştiği aileye duyduğu aidiyetin çocuk sahibi olma isteği açısından karşılaştırmalı olarak incelenmesidir. Bu bölümde ise yapılan çalışmanın amaçları doğrultusunda incelenen bulgulara ve literatür çalışmalarına ilişkin tartışma ve yorumlar yer almaktadır.

Yapılan çalışmaya göre bireylerin umutsuzluk düzeyleri cinsiyetlerine göre farklılaşmaktadır. Araştırma bulgularında erkeklerin umutsuzluk düzeylerinin kadınlardan daha yüksek olduğu görülmektedir. Yine üniversite öğrencileri ile yapılan bir çalışmada kadınların erkeklerle kıyaslandığında daha umutlu oldukları sonucu ortaya çıkmıştır (Zafer, 2019). Bu açıdan iki cinsiyet açısından aradaki fark az da olsa kadınların umut düzeyinin daha yüksek olduğu ancak iki cinsiyette de umutsuz kişilerin var olduğu belirtilmiştir. Kırıkkale Üniversitesi öğrencileri üzerinde yapılan bir başka çalışmada erkek katılımcıların kadın katılımcılara göre umutsuzluk puan ortalamaları anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur (Oğuztürk ve ark., 2011). Bu açılarından bakıldığında toplumun erkeklerden beklentileri (iş bulma, ev geçindirme, kazanç sağlama vb.) ve aynı zamanda erkeklerin kadınlara oranla olaylara karşı daha rasyonel bakış açılarının olmasının (Tanhan, 2014) umutsuzluk düzeylerini artırıcı etken olabileceği düşünülmektedir.

Bireylerin ikili ilişkilerdeki güven duygusunun cinsiyet açısından incelendiğinde erkeklerin ikili ilişkiler güven ortalama puanlarının kadınların ortalama puanlarından anlamlı olarak yüksek olduğu bulunmuştur. Alanyazına bakıldığında İstanbul, Sakarya, Ankara, Kayseri ve Aydın illerinden 411 (211 kadın, 200 erkek) evli bireyle yapılan çalışmada evli erkeklerin ikili ilişki güven puan ortalamasının kadınlardan daha yüksek olduğu bulunmuştur (Çetinkaya ve ark., 2008). Ayrıca yapılan bir başka çalışmada erkeklerin ikili ilişkilerde güven düzeyi puanlarının, kadınların elde ettiği puanlardan anlamlı şekilde farklılaştığı belirtilmiştir (Keleş, 2018). Bu araştırmalara göre erkeklerin ilişkide daha yüksek güven ortalamasına sahip olması kültürel bakımdan değerlendirilebilir. Toplumun kadınların dürüst, insancıl ve sadık olması yönündeki beklentileri erkeklerin onları daha güvenilir bulmasını sağlayabileceği düşünülmektedir. Diğer bir araştırma sonucunda ise kadınların ikili ilişkilerde güven

ortalamalarının erkeklerden yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Kara ve Şahin, 2018). Bornstein (2002) ise çalışmasında, kadınlarda erkeklerden daha fazla güvenli bağlanmanın mevcut olduğunu öne sürmüştür. Bu araştırmalara göre erkeklerin ilişkide daha yüksek güven ortalamasına sahip olması kültürel bakımdan değerlendirilebilir.

Bu araştırmada bireylerin aile aidiyeti incelendiğinde cinsiyet açısından anlamlı farklılaşma ortaya çıkmaktadır. Yapılan çalışmada erkeklerin aile aidiyeti genel ortalama puanı kadınların ortalama puanlarından yüksek bulunmuştur. Geleneksel açıdan bakıldığında evdeki sorumlulukların daha çok kadından beklenmesi ve bunları kadının tek başına üstlenmesi durumunda aile aidiyetinin düşük düzeyde olabileceği düşünülebilir. Şırnak Cizre’de rastgele yöntemle yapılan ev ziyaretleri sonucunda gönüllülük esasına göre seçilen 173 kadın ve 117 erkek evli bireylerle yapılan bir araştırmada kadınların aile aidiyet düzeylerinin erkeklere oranla düşük olduğu bulunmuştur (Ayberk, 2020). Ancak bu bulgunun aksini gösteren çalışmalar da mevcuttur. Güneş (2018) çalışmasında kadınların aile aidiyetinin erkeklerden daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Yeter (2019) ise üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmada bireylerin aile aidiyetinin cinsiyete göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Tez kapsamında yapılan bu çalışmada bireylerin çocuk sahibi olma olumlu motivasyonlarının cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır. Sonuçlara göre erkeklerin çocuk sahibi olma olumlu motivasyonu ortalama puanları kadınlarınkinden anlamlı olarak yüksektir. Kadınların doğum sürecinde yaşadığı fiziksel ve psikolojik değişimler, doğum sonrası depresyon gibi risk faktörleri ve yenidoğanın getirdiği sorumluluklardan dolayı çocuk sahibi olma konusunda daha az motivasyona sahip olabilecekleri düşünülmektedir. Benzer şekilde Eskişehir Osmangazi Üniversitesi öğrencileri ile yapılan bir araştırmada erkek öğrencilerin kadın öğrencilerle karşılaştırıldığında çocuk sahibi olmayı toplumsal statü kazanma, aile hayatının ve soyu devam ettirme açısından daha önemli buldukları tespit edilmiştir (Şimal, 2019). Ancak özel eğitim öğretmenleri ile yapılan bir araştırmada ise katılımcıların çocuk sahibi olmaya dönük isteklerinin cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı saptanmıştır (Ünsal, 2019). Bununla birlikte çocuk sahibi olma olumsuz motivasyon ortalama puanı kişilerin cinsiyetleri arasında anlamlı farklılık göstermemektedir.

Çalışmada ikili ilişkiler güven ortalama puanı kişilerin yaş gruplarına göre anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. 18-19 yaş arasındaki kişilerin ikili ilişkiler güven ortalama puanı anlamlı olarak 20 yaş üzerinde olan kişilerin ortalama puanından yüksek olduğu görülmektedir. Bu bireylerin henüz ikili ilişkilere yeni başlıyor olmaları ve ileri yaşlarda edinilen tecrübelerle bağlı önyargılardan uzak olmaları, ikili ilişki konusunda daha güven temelli ilişkiler yaşadıklarını düşündürmektedir. Evli bireylerle yapılan bir başka çalışmada bireylerin, yaşlarına göre ikili ilişkilerde güven düzeyleri arasında da anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (Kara ve Şahin, 2002). Bu açılarından yaş grupları üzerine daha çok çalışmanın yapılmasının alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Strackert ve Bursik (2003) 17-28 yaş arasındaki üniversite öğrencileri ile yürüttükleri araştırmada güvenli bağlanma stiline sahip kişilerin, kaygılı ve kaçınmacı bağlanma stiline sahip olanlara göre romantik ilişkilerinden daha yüksek doyum aldıkları sonucuna ulaşmışlardır. Bu da bu yaş dönemindeki kişilerin güvenli bağlanma stiline sahip olmalarının ikili ilişkilerine de güven duygusunu yansıtabildiklerini akla getirmektedir.

Araştırmaya göre çocuk sahibi olma olumsuz motivasyon ortalama puanı kişilerin yaş gruplarına göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Bulgulara göre 20-29 yaş arasındaki kişilerin çocuk sahibi olma olumsuz motivasyon ortalama puanı anlamlı olarak 30 yaş ve üzerinde olan kişilerin ortalama puanından yüksek olduğu görülmektedir. Bu açıdan bakıldığında 20-29 yaşın iş bulma ve gelecek kaygısı gibi faktörlerden etkilenebileceği ve buna bağlı olarak kişilerin çocuk sahibi olma konusunda olumsuz motivasyona sahip olabileceği düşünülmektedir. Özel eğitim öğretmenleri ile yapılan araştırmada ise yaş faktörünün özel eğitim öğretmenlerinin çocuk sahibi olma isteklerinde etkili olmadığı belirtilmiştir (Ünsal, 2019). Bununla birlikte umutsuzluk, aile aidiyeti ve çocuk sahibi olma olumlu motivasyon ortalama puanı kişilerin yaş grupları arasında anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur. 30-40 yaş arasındaki kadın katılımcılarla yapılan bir araştırmada çocuk sahibi olma algısı konusunda içgüdüsellik sürdüğü, bulunulan çevreden anne olmaya dair baskının varlığını devam ettirdiği ve çocuk sahibi olmayı tercih etmeyen kadınların çocuksuzluğu hayat açısından özgürlük olarak nitelendirdiği belirlenmiştir (Parlak ve Tekin, 2020).

Lise düzeyinde eğitimli kişilerin ikili ilişkiler güven ortalama puanının anlamlı olarak lisans düzeyinde eğitimli kişilerin ortalama puanından yüksek olduğu görülmektedir. Alanyazında bireylerin eğitim seviyelerinin ikili ilişkilerdeki güveni üzerindeki belirleyiciliğe dair bir bulguya rastlanmamıştır. Bu açıdan daha fazla çalışmanın yapılmasının literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bununla birlikte umutsuzluk, aile aidiyeti ve çocuk sahibi olma motivasyonu ortalama puanları kişilerin eğitim düzeyleri arasında anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir.

Yapılan çalışmada umutsuzluk, ikili ilişkiler güven, aile aidiyeti ve çocuk sahibi olma olumsuz motivasyon ortalama puanları kişilerin ebeveyn yapıları arasında anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur. Ancak ebeveynleri evli olan ve ebeveynleri ayrı yaşayan kişilerin çocuk sahibi olma olumlu motivasyon ortalama puanı anlamlı olarak ebeveynleri boşanmış kişilerin ortalama puanından yüksek olduğu görülmektedir. Boşanmış ve boşanmamış aile yapılarına sahip 15-18 yaş grubundaki çocukların aile aidiyetleri üzerine yapılan çalışmada, boşanmış aile çocuklarının aile aidiyetinin düşük; boşanmamış ailelerin çocuklarının aile aidiyetinin orta düzeyde olduğu belirtilmiştir. (Avşar, 2019). Öndiger (2013) ise araştırmasında boşanmış aileden gelen çocukların evli aileden gelen çocuklara göre aile aidiyet duygusunun daha yüksek olduğunu saptamıştır. Ailenin parçalanmasına ilişkin çocuğun ebeveynlerine karşı duyabileceği kızgınlık ve nefret gibi etmenlerin aile aidiyetlerini etkileyebileceği düşünülmektedir. Çocuk sahibi olma motivasyonu açısından ebeveyn yapısının incelendiği bir çalışmaya rastlanmamıştır ve bu açıdan daha fazla araştırmaya ihtiyaç olduğu düşünülmektedir.

Araştırmada kardeş sayısı ile aile aidiyeti ortalama puanları arasındaki ilişkiye bakıldığında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. 4 ve üzerinde kardeşi olan kişilerin aile aidiyeti ortalama puanı anlamlı olarak 1, 2 ve 3 kardeşi olan kişilerin ortalama puanından yüksek olduğu görülmektedir. Fırat Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencileri ile yapılan çalışmada kardeşi olmayan öğrenciler ile 1 veya daha fazla kardeşi olan öğrenciler arasındaki aile aidiyeti puanlarının farklılık gösterdiği belirtilmiştir. Buna göre öğrencilerin kardeşe sahip olmaları aile aidiyet duygularını artırmaktadır (Yusufoğlu ve Cerev, 2019). Kalabalık ailelerde sorumluluğun artması sonucu dayanışma olgusunun daha belirgin bir şekilde kendini göstermesinin aile aidiyetini arttırıcı etkisinin olduğu düşünülmektedir. Bu durumun aksini gösteren çalışmalar da mevcuttur. Lise öğrencileri ile yaptığı çalışmada Gök (2019), 1-2 kardeşi

olan öğrencilerin 3 ve üzeri kardeş sayısına sahip olan öğrencilere göre aile aidiyet puanlarının daha yüksek olduğunu belirtmiştir. Ergenlerle yapılan başka bir çalışmada ise kardeş sayısının fazla olmasının ebeveynlere olan mesafeyi arttıracığı ve bundan dolayı aile aidiyetlerinin düşük olabileceği belirtilmiştir (King ve Boyd, 2016).

Umutsuzluk, aile aidiyeti toplam, kendilik aidiyeti ve çocuk sahibi olma olumlu motivasyonu ortalama puanları kişilerin kardeş sayıları arasında anlamlı farklılık göstermemektedir. Bu araştırmanın bulgularına paralel olarak GATA’da üniversite öğrencilerine yönelik yapılan bir çalışmada ise kardeş sayısının çocuk sahibi olma tercihi ile bir ilişkisi olmadığı saptanmıştır. (Kılıç ve ark., (2009). Yine hemşirelik öğrencileri ile yapılan çalışmada Çocuk sahibi olma isteği ile kardeş sayısı arasında ilişkiye rastlanmamıştır (Aşçı ve ark, 2017). Araştırmada umutsuzluk, ikili ilişkiler güven, aile aidiyeti ve çocuk sahibi olma motivasyonu ortalama puanları kişilerin kardeş sırasına göre tek yönlü varyans analizi testi ile değerlendirildiğinde; umutsuzluk, ikili ilişkiler güven, aile aidiyeti ve çocuk sahibi olma motivasyonu ortalama puanları kişilerin kardeş sıraları arasında anlamlı farklılık göstermemektedir.

Bireylerin çalışma durumuna bakıldığında çalışmayan kişilerin çocuk sahibi olma olumsuz motivasyon ortalama puanının anlamlı olarak çalışan kişilerin ortalama puanlarından yüksek olduğu görülmektedir. Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA) verileri kullanılarak yapılan çalışmada istihdam edilen kadınların hane büyüklüğünü tamamlama motivasyonunun daha yüksek olduğu belirtilmektedir. Bu açıdan kadınların istihdam edilmesinin eşleri çalışmasa bile çocuk yetiştirme maliyetini karşılama yeterliliğine sahip olmalarını sağladığı dile getirilmektedir (Gemicioğlu ve ark., 2019). İşsizlik dolayısıyla geçinme kaygısının kişilerin çocuk sahibi olma olumsuz motivasyonunu etkilediği düşünülmektedir. Bununla birlikte aile aidiyeti ve çocuk sahibi olma olumlu motivasyonu ortalama puanı kişilerin çalışma durumları arasında anlamlı farklılık göstermemektedir. Adsera (2006) 20’li yaşlarının ortalarında yüksek işsizlik oranlarıyla karşı karşıya kalan kadınların doğurganlıklarını ideal düzeylerinin altında kısıtlama eğiliminde olduklarını dile getirmiştir.

İlişkisi olmayan kişilerin çocuk sahibi olma olumsuz motivasyon ortalama puanı anlamlı olarak evli olan kişilerin ortalama puanından yüksek olduğu görülmektedir. Üniversite öğrencileri ile yapılan bir çalışmada öğrencilerin çocuk sahibi olma

konularındaki düşünceleri ile ilişki durumları arasında anlamlı bir fark saptanmamıştır (Aşçı ve ark., 2017). Özel eğitim öğretmenleri ile yapılan araştırmada ise evli olan özel eğitim öğretmenlerinin çocuk sahibi olma isteği puan ortalamasının evli olmayanlara göre anlamlı düzeyde fazla olduğu bulunmuştur (Ünsal, 2019). İlişkisi olmayan bireylerin gerek henüz ikili bir ilişkiye sahip olmamak gerekse Türkiye’de geleneksel açıdan bireylerin evlendikten sonra çocuk sahibi olmayı tercih etmesi gibi durumların bu bireylerin çocuk sahibi olmak motivasyonunu düşürücü etkisi olduğu düşünülmektedir. Bununla birlikte umutsuzluk, aile aidiyeti ve çocuk sahibi olma olumlu motivasyon ortalama puanları kişilerin medeni durumları arasında anlamlı farklılık göstermemektedir.

İlişkisi olmayan kişilerin aile aidiyeti genel ortalama puanı anlamlı olarak evli olan kişilerin ortalama puanından yüksek olduğu görülmektedir. Şırnak’ta yapılan bir çalışmada rastgele yöntemle seçilen 173 kadın ve 117 erkekten oluşan evli ve gönüllü katılımcılarla yapılan araştırma ile aile içi sorunlarının sıklığının aile aidiyetini düşürdüğü sonucuna ulaşılmıştır (Ayberk, 2020). Evli bireylerin aile kurma sorumluluğunu bizzat üstlenmeleri dolayısıyla sorumluluklarının artmasının ve aile içi sorunlarla yüzleşmelerinin aile aidiyetini düşürebileceği düşünülmektedir.

Araştırmada düşük gelir düzeyi olan kişilerin umutsuzluk ortalama puanı anlamlı olarak gelir düzeyi orta ve yüksek olan ortalama puanından yüksek olduğu görülmektedir. 1419 üniversite öğrencisiyle yapılan bir çalışmada geleceğe dair en az umut besleyen ekonomik gelir sınıfının 2000 TL’nin altında geliri olanlar olduğu ve en az umutsuz olanların en yüksek gelir durumuna sahip olanlar olduğu bulunmuştur (Zafer, 2019). Düşük ekonomik gelire sahip bireylerin geçim sıkıntısı ve daha fazla para kazanamama durumlarının umutsuzluk düzeyleri ile ilişkili olduğu düşünülmektedir.

Orta gelir düzeyine sahip olan kişilerin aile aidiyeti genel ortalama puanı anlamlı olarak yüksek gelir düzeyine sahip kişilerin kişilerin ortalama puanından yüksek olduğu görülmektedir. Üniversite öğrencileri ile yapılan başka bir çalışmada aile aidiyetinin, ailenin aylık geliri ile anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır (Tunç, 2019). Erözkan (2020) üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmada aile aidiyet düzeyini ile ailenin ekonomik durumu arasında pozitif korelasyon saptamıştır. Yine Polat (2019) ve Bardakçı (2019)’un yaptığı çalışmalarda ailenin ekonomik geliri arttıkça çocukların

aile aidiyetinin arttığını dile getirilmiştir. Bu durum gelir düzeyi yüksek ailelerin çocukların ihtiyacına daha çabuk ve doyurucu cevaplar verme gücüne sahip olmalarını düşündürmektedir.

Orta gelir düzeyine sahip kişilerin çocuk sahibi olma olumsuz motivasyon ortalama puanı, anlamlı olarak gelir düzeyi yüksek kişilerin ortalama puanından yüksek olduğu görülmektedir. Gray ve arkadaşları (2013) yaptıkları çalışmada mali açıdan problem yaşayan erkeklerin çocuk sahibi olma isteği konusunda olumsuz etkilendiklerini belirtmişlerdir. Jalil ve arkadaşlarının (2016) yaptığı çalışmada refah seviyesi ile çocuk sahibi olma isteği arasında ise pozitif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Bireylerin yüksek ekonomik gelire sahip olmalarının, onları psikolojik açıdan güvende hissettirdiği ve buna bağlı olarak geçim sıkıntısı olmaksızın ailelerini genişletmeye sıcak baktıkları düşünülmektedir. Diğer yandan refah seviyesinin çocuk sahibi olma isteğini negatif yönde etkilediği bulgusuna ulaşılan çalışmalara rastlanmıştır (Gemicioğlu ve ark., 2019). Bununla birlikte ikili ilişkiler güven ve çocuk sahibi olma olumlu motivasyon ortalama puanları kişilerin ekonomik gelir düzeyleri arasında anlamlı farklılık göstermemektedir.

Araştırmada çocuğu olmayan kişilerin çocuk sahibi olma olumsuz motivasyon ortalama puanı anlamlı olarak çocuğu olan kişilerin ortalama puanlarından yüksek olduğu görülmektedir. Aynı zamanda 2 ve üzerinde çocuğu olan kişilerin çocuk sahibi olma olumlu motivasyonu ortalama puanı anlamlı olarak 1 çocuğu olan kişilerin ortalama puanlarından yüksek olduğu görülmektedir. Aslan (2020) İnfertil erkek ve kadınlarla yaptığı çalışmada çocuk sahibi olmanın yaşamdaki anlamı açısından incelediği bireylerden çocuğu olan katılımcıların, çocuğu olmayanlara göre anlamlı olarak daha yüksek anlam varlığı alt boyut puanına sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır. Sebep olarak ise hayatlarında en az bir çocuğa sahip olan bireylerin çocuk sahibi olma hayallerini gerçekleştirmiş olmaları olasılığını dile getirmiştir. Bireyler açısından çocuk sahibi olmanın getirdiği olumlu deneyimler dolayısıyla kişilerin düşük çocuk sahibi olma olumsuz motivasyonuna sahip olabileceği düşünülebilir. Bir başka çalışmada ise 1 çocuğu olan grubun 2 çocuğu olan gruba kıyasla çocuk sahibi olma isteğinin daha fazla olduğu belirlenmiştir (Ünsal, 2019). Batmaz (2020), tek çocuğa sahip akademisyenlerle yaptığı çalışmasında en az 2 çocuğun ideal olduğu, tek çocuğun yeterli olmadığına dair bir kanının olduğunu dile getirmiştir. Bununla birlikte umutsuzluk, aile aidiyeti ve

çocuk sahibi olma olumlu motivasyon ortalama puanları kişilerin çocuk durumları arasında anlamlı farklılık göstermemektedir. Umutsuzluk açısından değerlendirildiğinde Karlıdere ve arkadaşları (2007) infertil bireylerle yaptıkları çalışmalarında depresif semptomlara ve sürekli kaygı düzeyinin yüksek olması durumlarına rastlamışlardır. Bunun da infertiliteye özgü bir yas sürecinden kaynaklanabileceğini belirtmişlerdir. Ayrıca umutsuzluk, aile aidiyeti ve çocuk sahibi olma olumsuz motivasyon ortalama puanları kişilerin çocuk sayısı arasında anlamlı farklılık bulunamamıştır.

Çalışmada umutsuzluk ile ikili ilişkiler güven ve çocuk sahibi olma olumlu motivasyon arasında negatif yönde, zayıf düzeyde bir korelasyon vardır. Buna göre umutsuzluk düzeyi yüksek olan bireylerin çocuk sahibi olma olumlu motivasyonları düşüktür. Literatürde çocuk sahibi olma arzusu ile umutsuzluk ilişkisinin incelendiği çalışmalara pek rastlanmamaktadır. Şimal (2019) üniversite son sınıf öğrencileri ile yaptığı çalışmada öğrencilerin çocuk sahibi olma isteğini etkileyen faktörler arasında ilk sırada psikolojik faktörlerin yer aldığı saptamıştır. Yaptığı çalışmada psikolojik faktörler kapsamında çocuk sahibi olmak insana pozitif duygular yaşatır, hayata neşe katar, insanı sorumluluk sahibi yapar, insanı hayata bağlar ifadelerinin yer aldığını belirtmektedir. Bu açıdan umutsuzluk düzeyi düşük bireylerin; çocuk sahibi olma durumunu umut kavramı ile yakın tutması, bireyin hayatına anlam katması ve ona olumlu duygular yaşatmasının çocuk sahibi olma olumlu motivasyonunu artırdığı düşünülmektedir. 84 infertil çift ile yapılan bir çalışmada hem kadınların hem de erkeklerin umutsuzluk puanları orta değerinin altında olduğu belirlenmiştir (Cetişli ve ark., 2018). İnfertil kadınlarla yapılan bir başka çalışmada infertil kadınların depresif belirtiler gösterdiği ve kendilerini umutsuz hissettikleri belirlenmiştir (Yılmaz ve ark., 2016). Yine yurt dışında yapılan bir çalışmada interfilite sürecinde kadınların erkeklere göre daha çok depresif belirtiler gösterdikleri belirtilmiştir (Samadaee-Gelekholaee ve ark., 2016).

Aile aidiyeti genel ve çocuk sahibi olma olumsuz motivasyonu arasında pozitif yönde, zayıf düzeyde ve anlamlı bir korelasyon vardır. Aile aidiyeti ile çocuk sahibi olma olumlu motivasyon arasında negatif yönde, zayıf düzeyde ve anlamlı bir korelasyon vardır. Aile aidiyeti yüksek bireylerin çocuk sahibi olma olumsuz motivasyonunun yüksek olduğu görülmektedir. Yapılan bu çalışma sonucu elde edilen bulgulara göre

aile içinde fikirlerine değer verilen ve sorgulayabilen bireylerin önemli yaşam kararlarını daha ayrıntılı değerlendirebileceği ve bunun da çocuk sahibi olma konusunda motivasyonlarını etkileyebileceği düşünülmektedir. 329 aile ile yapılan bir araştırmada ailedeki aşırı koruyucu ve disipline dayalı ebeveyn tutumları ile çocuk isteme nedenlerinden; “yaşlılıkta anne-babaya bakma, aileye yardımcı olma, nesli devam ettirme” arasında anlamlı ilişki, demokratik ebeveyn tutumu ile çocuk isteme nedenleri ile arasında ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Sertelin, 2003). Bir başka araştırmada ise bir çocuk sahibi olan annelerin, birden fazla çocuk sahibi olan annelere göre anlamlı düzeyde daha demokratik olduğu bulunmuştur. Bu açıdan demokratik tutumun aile aidiyeti ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir (Demir ve Şendil, 2008). Araştırmacılara göre aidiyet duygusunun kendini gerçekleştirmeye etkisi olduğunu belirtmişlerdir. Bundan hareketle bireylerin ait olma ihtiyacı karşılanmadığı durumda psikolojik dayanıklılık ve yaşam doyumu düzeyleri düştüğünü dile getirmişlerdir (Leary ve ark., 2013). Bu durum aile aidiyetinin bireyin yaşam görevlerini gerçekleştirirken çocuk sahibi olma motivasyonu ile de ilişkisini akla getirmektedir.

6. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuç

Bu çalışmanın amacı bireylerin umutsuzluk düzeyi, aile aidiyeti ve ikili ilişkilerdeki güven duygusunun çocuk sahibi olma motivasyonu ile ilişkisinin incelenmesidir. Bu bölümde araştırma sonuçları belirtilmiş ve bu sonuçlar doğrultusunda öneriler sunulmuştur.

Yapılan çalışmaya göre bireylerin umutsuzluk düzeylerinin cinsiyetlerine göre farklılaştığı bulunmuştur. Araştırma bulgularında erkeklerin umutsuzluk düzeylerinin kadınlardan daha yüksek olduğu görülmüştür. Bireylerin ikili ilişkilerdeki güven duygusunun cinsiyet açısından incelendiğinde ise erkeklerin ikili ilişkiler güven ortalama puanlarının kadınların ortalama puanlarından anlamlı olarak yüksek olduğu bulunmuştur. Araştırmada bireylerin aile aidiyeti incelendiğinde cinsiyet açısından anlamlı farklılaşma ortaya çıkmıştır. Yapılan çalışmada erkeklerin aile aidiyeti genel ortalama puanı kadınların ortalama puanlarından yüksek bulunmuştur. Ayrıca çalışmada bireylerin çocuk sahibi olma olumlu motivasyonlarının cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterdiği saptanmıştır. Sonuçlara göre erkeklerin çocuk sahibi olma olumlu motivasyonu ortalama puanları kadınlarınkinden anlamlı olarak yüksek bulunmuştur. Bununla birlikte çocuk sahibi olma olumsuz motivasyon ortalama puanı kişilerin cinsiyetleri arasında anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Çalışmada ikili ilişkiler güven ortalama puanı kişilerin yaş gruplarına göre anlamlı bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. 18-19 yaş arasındaki kişilerin ikili ilişkiler güven ortalama

puanı anlamlı olarak 20 yaş üzerinde olan kişilerin ortalama puanından yüksek olduğu görülmüştür. Araştırmaya göre çocuk sahibi olma olumsuz motivasyon ortalama puanı kişilerin yaş gruplarına göre anlamlı bir farklılık göstermiştir. Bulgulara göre 20-29 yaş arasındaki kişilerin çocuk sahibi olma olumsuz motivasyon ortalama puanı anlamlı olarak 30 yaş ve üzerinde olan kişilerin ortalama puanından yüksek olduğu görülmüştür. Bununla birlikte umutsuzluk, aile aidiyeti ve çocuk sahibi olma olumlu motivasyon ortalama puanı kişilerin yaş grupları arasında anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur. Lise düzeyinde eğitilmiş kişilerin ikili ilişkiler güven ortalama puanının ise anlamlı olarak lisans düzeyinde eğitilmiş kişilerin ortalama puanından yüksek olduğu görülmektedir. Bununla birlikte umutsuzluk, aile aidiyeti ve çocuk sahibi olma motivasyonu ortalama puanları kişilerin eğitim düzeyleri arasında anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir.

Yapılan çalışmada umutsuzluk, ikili ilişkiler güven, aile aidiyeti ve çocuk sahibi olma olumsuz motivasyon ortalama puanları kişilerin ebeveyn yapıları arasında anlamlı farklılık göstermediği bulunmuştur. Ancak ebeveynleri evli olan ve ebeveynleri ayrı yaşayan kişilerin çocuk sahibi olma olumlu motivasyon ortalama puanı anlamlı olarak ebeveynleri boşanmış kişilerin ortalama puanından yüksek olduğu görülmüştür.

Araştırmada kardeş sayısı ile aile aidiyeti ortalama puanları arasındaki ilişkiye bakıldığında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. 4 ve üzerinde kardeşi olan kişilerin aile aidiyeti ortalama puanı anlamlı olarak 1, 2 ve 3 kardeşi olan kişilerin ortalama puanından yüksek olduğu görülmektedir. Diğer yandan umutsuzluk, aile aidiyeti toplam, kendilik aidiyeti ve çocuk sahibi olma olumlu motivasyonu ortalama puanları kişilerin kardeş sayıları arasında anlamlı farklılık göstermediği tespit edilmiştir. Araştırmada umutsuzluk, ikili ilişkiler güven, aile aidiyeti ve çocuk sahibi olma motivasyonu ortalama puanları kişilerin kardeş sırasına göre değerlendirildiğinde; umutsuzluk, ikili ilişkiler güven, aile aidiyeti ve çocuk sahibi olma motivasyonu ortalama puanları kişilerin kardeş sıraları arasında anlamlı farklılık göstermemektedir.

Bireylerin çalışma durumuna bakıldığında çalışmayan kişilerin çocuk sahibi olma olumsuz motivasyon ortalama puanının anlamlı olarak çalışan kişilerin ortalama puanlarından yüksek olduğu görülmektedir. Bununla birlikte aile aidiyeti ve çocuk

sahibi olma olumlu motivasyonu ortalama puanı kişilerin çalışma durumları arasında anlamlı farklılık göstermemektedir.

İlişkisi olmayan kişilerin çocuk sahibi olma olumsuz motivasyon ortalama puanı anlamlı olarak evli olan kişilerin ortalama puanından yüksek olduğu görülmektedir. İlişkisi olmayan kişilerin aile aidiyeti genel ortalama puanı anlamlı olarak evli olan kişilerin ortalama puanından yüksek olduğu görülmektedir. Bununla birlikte umutsuzluk, aile aidiyeti ve çocuk sahibi olma olumlu motivasyon ortalama puanları kişilerin medeni durumları arasında anlamlı farklılık göstermemektedir.

Araştırmada düşük gelir düzeyine sahip olan kişilerin umutsuzluk ortalama puanı anlamlı olarak yüksek gelir düzeyine sahip olan kişilerin ortalama puanından yüksek olduğu görülmektedir. Düşük gelirli kişilerin aile aidiyeti genel ortalama puanı anlamlı olarak yüksek gelirli kişilerin ortalama puanından yüksek olduğu görülmektedir. Orta düzey aylık gelire sahip kişilerin ise çocuk sahibi olma olumsuz motivasyon ortalama puanı anlamlı olarak düşük ve yüksek gelirli kişilerin ortalama puanından yüksek olduğu görülmektedir. Ek olarak ikili ilişkiler güven ve çocuk sahibi olma olumlu motivasyon ortalama puanları kişilerin ekonomik gelir düzeyleri arasında anlamlı farklılık göstermemektedir.

Araştırmada çocuğu olmayan kişilerin çocuk sahibi olma olumsuz motivasyon ortalama puanı anlamlı olarak çocuğu olan kişilerin ortalama puanlarından yüksek olduğu görülmektedir. Aynı zamanda iki ve üzeri çocuğu olan kişilerin çocuk sahibi olma olumlu motivasyonunun anlamlı olarak tek çocuğu olan kişilerden yüksek olduğu görülmektedir. Bununla birlikte umutsuzluk, aile aidiyeti ve çocuk sahibi olma olumlu motivasyon ortalama puanları kişilerin çocuk durumları arasında anlamlı farklılık göstermemektedir. Ayrıca umutsuzluk, aile aidiyeti ve çocuk sahibi olma olumsuz motivasyon ortalama puanları kişilerin çocuk sayısı arasında anlamlı farklılık bulunamamıştır. Çalışmada umutsuzluk ile ikili ilişkiler güven ve çocuk sahibi olma olumlu motivasyon arasında negatif ilişki vardır. Aile aidiyeti genel ve çocuk sahibi olma olumsuz motivasyon olma arasında pozitif ilişki bulunmuştur. Aile aidiyeti ile çocuk sahibi olma olumlu motivasyon arasında negatif ilişki saptanmıştır.

6.2. Öneriler

6.2.1. Klinisyenlere Yönelik Öneriler

6.2.1.1. Önlemeye Yönelik Öneriler

Günümüzde çabuk değişen koşullar ve yarının ne getireceğini bilememek kişilerin yaşamdaki amaçlarını ve motivasyonlarını birçok yönden etkileyebilmektedir. Birçok birey yaşam basamaklarını tırmanırken eskiye nazaran daha çok değişkene rastlamakta ve bu değişkenleri hesaba katarak yolunu çizmeye çalışmaktadır. Çocuk sahibi olma isteği de geçmişten günümüze hem soyun devamlılığı arzusu hem de kültürel faktörlerden etkilenecek kendini belli etmiştir. Ancak günümüzde koşullar değişerek bireysellik, kişilerarası ve aile içi ilişkilere daha fazla önem verilme yolunda adımlar atılmıştır. Çocuk sahibi olmanın, toplumsal bir davranışı taklit etme veya içgüdüsel bir davranışı yerine getirme dışında ne gibi değişkenlerle ilişkili olabileceğini belirlemek önemlidir. Kişinin kendisini ve çevresini tanıması ve çocuk sahibi olmak istiyorsa çocuğa sağlıklı bir ortam sunması açısından bu çalışmanın yararlı olabileceği düşünülmektedir.

Araştırma sonuçları doğrultusunda, özellikle psikososyal açıdan bakıldığında yakınlığa karşı yalıtılmışlık dönemindeki bireylerin hayattan beklentilerinin farkına varmalarını sağlamak amacıyla seminerler düzenlenebilir. Buna bağlı olarak bireyler bu dönemdeki hedeflerini yerine getirirken psikolojik danışma yardımıyla çocuk sahibi olma isteği konusunda duygu, düşünce ve davranışlarını belirleyebilir. Bu dönemde onları nelerin beklediği, hedefleri için gerekli duygudurumuna sahip olup olmadıkları, partnerleriyle ilişkileri ve aileye bağlılıklarına dair farkındalıklarını geliştirici oturumlar yapılabilir. Bu tür yaşam dönemi krizlerini aşmaya çalışırken diğer bireylerin de bu yollardan geçtiğini ve bu kişilere dayanışma ortamı sağlamayabilmek adına grupla psikolojik danışma çalışmaları düzenlenebilir.

6.2.1.2. Tedaviye Yönelik Öneriler

Çift olarak çocuk sahibi olma konusunda fikir ayrılığı yaşayan bireyler için aile danışmanları tarafından bu bireylerin umutsuzluk düzeyleri, aileye ait hissetme durumları ve partnerlerinin birbirine olan güven duyguları araştırılabilir. Bu sayede kişiler bu konuda farkındalık geliştirerek konu üzerine çalışabilir. Yine bu konuda fikir ayrılığı yaşayan birçok çift için seminerler düzenlenebilir ve kişiler bu konuda farkındalık kazanmaları amacıyla teşvik edilebilir. Bu sayede çocuk sahibi olmaya karar verilmesi durumunda, çocuğun sağlıklı bir aile ortamında dünyaya gelmesi kolaylaştırılabilir.

İnfertil bireyler ile yapılan çalışmalarda bu bireylerin umutsuzluk düzeyleri üzerine ve çocuk sahibi olmanın onlar için anlamını belirginleştirmeye yönelik değişkenler üzerine odaklanarak çalışılabilir. Bu bireyler için kısırlık durumu söz konusu olmasaydı bile, sahip olacakları bir çocuğa uygun ortamı sağlamada, araştırma konusundaki değişkenlerin mevcudiyeti araştırılabilir. Böylelikle özellikle umutsuzluk ve etiketlenme durumuna maruz kalan infertil bireylerin, çocuk sahibi olmayı bekleme sürecinde psikolojik sağlamlıkları geliştirilebilir. Bu bireylerin çocuk sahibi olamama durumu ile birlikte çocuk sahibi olma isteğinin başka ne gibi değişkenlerle ilişkili olduğu üzerine nitel çalışmalar yapılarak yaşam beklentilerini düzenlemelerine yardımcı olunabilir.

6.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

Araştırmanın sonuçlarına göre çocuk sahibi olmak ile ilişkili değişkenlere yenileri eklenmiştir ve elde edilen bulgular açısından sonraki çalışmalara kaynak sağlayacağı söylenebilir. Araştırma gönüllü katılım sağlayan 585 kişi ile sınırlıdır ve genelleme yapılabilmesi için daha büyük gruplarla çalışmalar yapılabilir. Yapılan çalışmada kullanılan değişkenlere ek olarak başka değişkenlerin de araştırılmasının alana katkısı olacağı düşünülmektedir. Çalışma güncel ve yeni bilgiler sunmaktadır ve daha sonra

farklı ortam ve örneklerle yapılacak nicel ve nitel çalışmalar sonuçları sağlamlaştıracaktır.

Yapılan araştırma pandemi döneminde gerçekleştiğinden bireylerin bu dönemde yaşadıkları stres ve belirsizlik durumlarından etkilenebileceği düşünülmektedir. Aynı zamanda bu durum her bölgeden ve daha fazla kişiye ulaşmayı sınırlandırmıştır. Dolayısıyla yaşam koşullarının araştırmayı etkileyebileceği hesaba katılarak farklı zaman dilimlerinde benzer araştırmaların yapılması sonuçları belirginleştirecektir. Aynı zamanda çalışmanın kesitsel bir araştırma olması dolayısıyla bireylerin yapılacak boylamsal araştırmalarla incelenmesi önerilmektedir. Yine kişilerin kararlılık düzeyleri ve düşüncelerini değiştiren olguların neler olabileceği üzerine nitel araştırmalar yapılabilir.

6.2.3. Toplum Sağlığı İçin Öneriler

Bireylerin dünyaya geldikleri andan itibaren içinde buldukları aile ile iletişim içerisinde oldukları. Toplumsal rollerin öğrenilmesinin ilk basamağı olan ailede yetişen birey bir yandan da geri kalan yaşamına hazırlanmaktadır ve bu bir bakıma sürekli bir kendini tanıma sürecidir. Bireyler, aileleri ile ilişkileri ve bu ilişkinin kalitesinin yaşamının hangi dönemlerine yansiyabileceği konusunda bilgilendirilebilir. Ailedeki sağlıklı ilişkinin başka hangi değişkenlerle ilişkili olabileceği belirtilerek kişiler aydınlatılabilir. Bireyin kendini tanımasına yardımcı olan ruh sağlığı çalışanları onların bu süreçte sağlıklı seçimleri yapması için çalışmalar yapmalıdır. Dolayısıyla bireylere yaşam yönetimlerini ellerine almaları bakımından eğitim programları geliştirilip uygulanabilir.

Aileden sonra çevreyle kurulan ilişkilerden partnerle olan ikili ilişki bireyin yaşamında önemli bir konumdadır. Bireyler arasındaki güvenin gelecekteki planlarını etkileyebileceği düşünülerek bu konuda problem yaşayan bireylere çift terapilerinde güven kavramının nasıl ortaya çıktığı, nasıl geliştiği ve oluşmasında etkili olan faktörler konusunda bağlanma ilişkisinin önemi üzerinde durulan terapi oturumları yapılabilir.

Çocuk sahibi olmadan önce bireylerin toplumsal beklentiler ile kendi beklentileri arasındaki ayrımı sağlıklı bir şekilde yapabilmesi ve ne istediğine karar vermesi için bireysel psikoterapi süreci planlanabilir ve bireyin karar verme sürecinde söz konusu değişkenler üzerine çalışılabilir. Kişiler, çocuk sahibi olmayı toplumsal açıdan bir görev ve içgüdüsel olarak soyun devamlılığını sağlamak dışında söz konusu araştırma değişkenleri ile değerlendirebilir. Böylelikle dünyaya gelecek bireye kaliteli bir aile ortamı sunulabilir. Kişiler kendi duygudurumlarını, ikili ilişkilerini ve aile ilişkilerini sağlamlaştırabilir ve gelecek nesillere ruhsal açıdan sağlıklı yaşam ortamı sunabilir.

KAYNAKÇA

- Aassve, A., Goisis, A., & Sironi, M. (2012). Happiness and childbearing across Europe. *Soc Indic Res*, 108(1), 65–86.
- Adsera, A. (2006). An economic analysis of the gap between desired and actual fertility: The case of Spain. *Review of Economics of the Household*, 4(1), 75-95.
- Alesina, A., Di Tella, R., & MacCulloch, R. (2004). Inequality and happiness: are Europeans and American different? *Journal of Public Economics*, 2009-2042.
- Alpay, A. Y., & Hovardaoğlu, S. (2009). *Yakın ilişkilerde bağışlama: bağışlamanın; bağlanma, benlik saygısı, empati ve kıskançlık değişkenler yönünden incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Ankara.
- Akbaba, T. P., & Erol, D. (2019). Üniversite Öğrencilerinde Romantik İlişkilerde Akılcı Olmayan İnançlar ile Mutluluk Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *International Journal of Current Approaches in Language, Education and Social Sciences*, 1(1), 32-44.
- Aslan, K. (2020). *İnfertil erkek ve kadınlarda çocuk sahibi olmanın metaforik anlamı ve yaşamda anlamı*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aşçı, Ö., Gökdemir, F., & Altuntaş, G. (2017). Hemşirelik öğrencilerinin çocuk sahibi olmaya yönelik görüşleri ve çocuk sevme durumları/ Views of nursing students regarding having children and their status of liking children. *International refereed journal of nursing researches*, 18.

- Avşar, E. (2019). *Boşanmış ve boşanmamış ailelerin çocuklarının aile aidiyeti ve psikolojik sağlamlığının karşılaştırılması*. (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Ayberk, Y. (2020). *Değişen aile yapısında aile sorunlarının ve aile aidiyetinin incelenmesi (cizre örneği)*. (Yüksek Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi Sağlık bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Babahanoğlu, R. (2020). *Madde kullanımı nedeniyle denetimli serbestlik tedbirine tabi tutulan yetişkin erkeklerde damgalama ve aile aidiyeti arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Doktora Tezi). Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Balkanlı, N. (2008). *Otistik çocuğu olan ve olmayan annelerde yaşam kalitesi, Yaşam doyumu ve umutsuzluk düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bardakçı Ş. (2019). *Devlet koruması altında yetişen bireylerin sosyal destek algısı ve aile aidiyetinin incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Batmaz, H. (2020). *Tek çocuğa sahip akademisyen annelerin tek çocuk sahibi olmaya ilişkin görüşlerinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Bornstein, M. H. (2002). *Handbook of parenting: second edition, Vol. 1.*, NJ: Lavrence Erlbaum Association.

- Bozkaya, H. (2020). Çokkültürlü sınıf ortamı ve aidiyet. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Karatekin Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 8(2), 245-271.
- Bülbül, K., ve Odacı, H. (2018). Lise öğrencilerinde umutsuzluk, bağlanma stili ve aile yapısının madde kullanma eğilimini yordama gücü. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 21(4), 360-369.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak E., Akgün, Ö., Karadeniz Ş., Demirel, F. (2018). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi.
- Cam Celikel, F., & Erkorkmaz, U. (2008). Üniversite Öğrencilerinde Depresif Belirtiler ve Umutsuzluk Düzeyleri ile İlişkili Etmenler. *Archives of Neuropsychiatry/Noropsikiatri Arsivi*, 45(4).
- Celenk, O., Van de Vijver, F. J., & Goodwin, R. (2011). Relationship satisfaction among Turkish and British adults. *International Journal of Intercultural Relations*, 35(5), 628-640.
- Cetişli, N. E., Ören, E. D. T., & Kaba, F. (2018). İnfertil çiftlerde çift uyumu ve umutsuzluk. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, doi, 10(0.2018), 81.
- Choenarom, C., Williams, R. A., & Hagerty, B. M. (2005). The role of sense of belonging and social support on stress and depression in individuals with depression. *Archives of psychiatric nursing*, 19(1), 18-29.
- Clark, A.E., & Oswald, A.J. (2002). Well-being in panels. *DELTA*, mimeo, 1.

- Collins, W.A. (2003). More and myth: the developmental significance of romantic relationships during adolescence. *Journal of Research on Adolescence*, 13(1), 1-24.
- Çetinkaya, E., Kemer, G., Bulgan, G., & Tezer, E. (2008). İkili İlişkiler Güven Ölçeği'nin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(29), 65-77.
- Deave, T., & Johnson, D. (2008). The transition to parenthood: what does it mean for fathers?. *Journal of advanced nursing*, 63(6), 626-633.
- Demir, E. K., & Şendil, G. (2008). Ebeveyn tutum ölçeği (ETÖ). *Türk Psikoloji Yazıları*, 11(21), 15-25.
- Dilbaz, N. ve Seber, G. (1993). Umutsuzluk kavramı: depresyon ve intiharda önemi. *Kriz Dergisi*, 1(3), 134-138.
- Dılmaç, B. (2017). The relationship between adolescents' levels of Hopelessness and cyberbullying: The role of values. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 17 (4), 1119–1133.
- Durak, A., & Palabıyıköğlü, R. (1994). Beck umutsuzluk ölçeği geçerlilik çalışması. *Kriz dergisi*, 2(2), 311-319.
- Erol, A. P. (2020). *Cinsiyet rolünün ilişki doyumu ile ilişkisinde pozitif-negatif duygulanımın aracı rolü* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü).
- Erözkan, S. (2020). *Üniversite öğrencilerinde aile aidiyetinin sağlıklı yaşam biçimi davranışlarına etkisi*. (Tıpta Uzmanlık Tezi). Trakya Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Edirne.

- Erş, S. (2017, Kış). Psikoloji’de umut. *Düşünüyorum*, 76, 77-83. <http://www.dusunuyorumdergisi.com/psikolojide-umut/>
- Eşici, H., & Özbay, Y. (2020). Beliren yetişkinlikte romantik ilişki kalitesi ile bağlanma ilişkisinde psikolojik ihtiyaçlar ve zedelenmiş otonominin aracı etkisi. *21. Yüzyılda Eğitim Ve Toplum Eğitim Bilimleri Ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(26), 267-288.
- Fincham, F. D., Hall, J., & Beach, S. R. (2006). Forgiveness in marriage: Current status and future directions. *Family Relations*, 55(4), 415-427.
- Fromm, E. (1995). *Sevme sanatı*. Panel Yayınevi.
- Gedik, S. (2019). Anadolu sahası masallarında çocuksuzluk ve yılan. *Ege Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 35-42.
- Gemicioğlu, S., Şahin, H., & Emrah, E. R. (2019). Türkiye’de doğurganlık analizi: gelecekteki doğurganlık tercihlerinin önemi. *Sosyoekonomi*, 27(41), 223-234.
- Gök E, (2019). *Öznel iyi oluşun yordanmasında psikolojik ihtiyaçların karşılanması, aile aidiyeti ve ebeveyn algısı rolünün incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Gray, E., Evans, A., & Reimondos, A. (2013). Childbearing desires of childless men and women: When are goals adjusted?. *Advances in life course research*, 18(2), 141-149.

- Günel, E. (2019). *Suçta sürüklenen erkek çocuklarda aile aidiyeti ve yaşam Doyumu ilişkisi: istanbul örneği*. (Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Güneş, F. (2018). *Genç yetişkinlerde güvengenlik ve utangaçlık: aile aidiyet duygusunun ve duygu-düzenlemede öz-yeterlik algısının belirleyici etkisi*. (Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Gür, B. S., Kurt, T. (2011), “Türkiye’de Ailelerin Eğitim İhtiyaçları”, *Aile ve Toplum*, 27(7) , 33-62.
- Güzeloğlu, B. (2019). *Özel gereksinimli çocuğa sahip ebeveynlerin eş desteği ve aile yaşam kalitesinin umutsuzluk ve stres düzeyleri ile ilişkisinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Hewlett, S. A. (2002). *Executive women and the myth of having it all*. *Harvard business review*, 80(4), 66-73.
- Huseyinzade Simsek, A. (2017). Çocuk sahibi olma motivasyonları ölçeği türkçeye uyarlama, geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 13, 395-408.
- İnanç, B. ve Yerlikaya, E. (2015). *Kişilik kuramları*. Ankara: Pegem Akademi.

Jalil, A. & R. Zakar & A. Usman & A. Amjad (2016), "Determinants of Fertility and Fertility Preferences in Pakistan: Comparative Secondary Analysis of PDHS 2007-2013", *Pakistan Journal of Gender Studies*, 12, 19-38.

Kağıtçıbaşı, Ç. (2013). *Benlik, aile Ve insan gelişimi: kültürel psikoloji*. İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.

Kağıtçıbaşı, Ç. ve Cemalcılar, Z. (2014), *İnsan ve insanlar* (s. 67-68). İstanbul: Evrim Yayınevi.

Kara, E., Şahin, F. (2018). Evli bireylerde ilişkisel yılmazlık, evlilik yetkinliği ve ikili ilişkilerde güvenin demografik değişkenlere göre incelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 86, 378-398.

Karlıdere, T., Bozkurt, A., Yetkin, S., Doruk, A., Sütçügil, L., Nahit Özmenler, K., & Özşahın, A. (2007). Psikiyatrik birinci eksen tanısı olmayan infertil çiftlerde emosyonel semptomlar, sosyal destek ve cinsel işlev bağlamında cinsiyet farkı var mı?. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 18(4).

Keleş, A. (2018). *Evlilik kalitesi ile affetme, ikili ilişkilerde güven ve mizah tarzları arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Burdur.

Kelleci, H. (2019). *Annelerin çocuk yetiştirme tutumunun yaşam doyumu, evlilik doyumu, umutsuzluk düzeyi açısından incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim bilimleri Enstitüsü, Konya.

- Kılıç, S., Uçar, M., Türker, T., Koçak, N., Aydın, G., Günay, A., & Gençtürk, D. (2009). GATA hemşirelik yüksek okulu öğrencilerinde taşıyıcı anneliğe yönelik tutumun belirlenmesi. *Gülhane Tıp Dergisi*, 51(4), 216-219.
- Kılıçoğlu, E. A., & Aral, N. (2018). Aile bütünlüğünü etkileyen etmenler: dünyada ve türkiyede yaygınlaşan çok kültürlü yaşamlar. *Kongre Başkanı*, 476.
- Kır, İ. (2006). Toplumsal bir kurum olarak ailenin işlevleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(36), 381-404.
- King V, Boyd LM, (2016). Factors associated with perceptions of family belonging among adolescents. *Journal of Marriage and Family*, 78(4), 1114-30.
- Koçyiğit, O. T. (2012). İnfertilite ve sosyo-kültürel etkileri. *İnsanbilim dergisi*, 1(1), 27-37.
- Korkut, G., & Gençtürk, Z. (2020). Üniversite öğrencilerinin yalnızlık düzeyi ve aile aidiyeti arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 8(24), 209-231.
- Kuloglu, C. (2019). Comparative analysis of the tendency of vocational health school students to have children. *International Journal of Emerging Trends in Health Sciences*. 3(2), 42-49.
- Leary, M. R., Kelly, K. M., Cottrell, C. A., & Schreindorfer, L. S. (2013). Construct validity of the need to belong scale: Mapping the nomological network *Journal of personality assessment*, 95(6), 610-624.

- Letherby, G. (2002). Childless and bereft?: Stereotypes and realities in relation to 'voluntary' and 'involuntary' childlessness and womanhood. *Sociological inquiry*, 72(1), 7-20.
- Mavili, A., Kesen, N.F. ve Daşbaşı, F. (2014). Aile aidiyeti ölçeği: Bir ölçek geliştirme çalışması. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 33, 29-45.
- Merz, E. M., & Liefbroer, A. C. (2012). The attitude toward voluntary childlessness in Europe: Cultural and institutional explanations. *Journal of Marriage and Family*, 74(3), 587-600.
- Murray, S. L., & Holmes, J. G. (2009). The architecture of interdependent minds: A motivation-management theory of mutual responsiveness. *Psychological Review*, 116(4), 908-928.
- Oğuztürk, Ö., Akça, F., ve Şahin, G. (2011). Üniversite öğrencilerinde umutsuzluk düzeyi ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin bazı değişkenler üzerinden incelenmesi. *Klinik Psikiyatri*, 14, 173-184.
- Öngider N. (2013). Boşanmanın çocuk üzerindeki etkileri. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 5, 2, 140-61.
- Özben, Ş., Argun, Y. (2003). İlköğretim öğretmenlerinin umutsuzluk ve tükenmişlik düzeyleri üzerine bir araştırma. *Ege Eğitim Dergisi*, 1(3), 36-48.
- Özkan, Y., & Kılıç, E. (2013). Ailenin psiko-sosyal destek ihtiyacını karşılamada yeni bir model önerisi: Aile sağlığı merkezlerinde aile psiko-sosyal destek birimi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 7(30), 25-44.

- Özgül, V. (2017, Kış). Elpis: Umut; kurtulmak yahut kurtulamamak. *Düşünüyorum*, 44, 45-49.
<http://www.dusunuyorumdergisi.com/elpis-umut-kurtulmak-yahut-kurtulamamak/>
- Özpolat, A. (2010). Ailede demokratik sosyalleşme. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 20(20), 9-24.
- Parlak, S., & Tekin, I. (2020). A phenomenological study on voluntarily childless women. *Psikoloji Çalışmaları*, 40(1), 161-186.
- Polat, O. (2019). *Ergenlerde aile aidiyetinin psiko-sosyal değişkenler bakımından incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Sakalli-Ugurlu, N. (2003). How do romantic relationship satisfaction, gender stereotypes, and gender relate to future time orientation in romantic relationships? *The Journal of psychology*, 137(3), 294-303.
- Samadaee-Gelekholaee K, McCarthy BW, Khalilian A, Hamzehgardeshi Z, Peyvandi S, Elyasi F, Shahidi M. (2016). Factors associated with marital satisfaction in infertile couple: A comprehensive literature review. *Global Journal of Health Science*, 8:96.
- Saraç, A., Hamamcı, Z., & Güçray, S. (2015). Üniversite Öğrencilerinin Romantik İlişki Doyumunu Yordaması, *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5(43), 69-81
- Seber, G. (1991). *Beck umutsuzluk ölçeğinin geçerlik ve güvenilirliği üzerine bir çalışma*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Anadolu Üniversitesi Tıp Fakültesi, Psikiyatri Bölümü, Eskişehir.

- Sertelin, Ç. (2003). *Ebeveyn tutumlarının sosyo-kültürel yapı ve aile fonksiyonları ile ilişkisi*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Sezer, S. (2019). *Evli olmayan bireylerde evlilik kaygısı ile romantik ilişkilerde akılcı olmayan inançlar ve umutsuzluk arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Sezgin, H. ve Hocaoglu, Ç. (2014). İnfertilitenin psikiyatrik yönü. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry*, 6(2):165-184.
- Stackert, R. A., & Bursik, K. (2003). Why am I unsatisfied? Adult attachment style, gendered irrational relationship beliefs, and young adult romantic relationship satisfaction. *Personality and individual differences*, 34(8), 1419-1429.
- Şahin, H. N., & Soypak, F. (2010). Erken loğusalık süresinde kadınların algıladıkları eş desteği. *Zeynep Kamil Tıp Bülteni*, 41(4), 187-193.
- Şensoy, G., Asıcı, E., & İkiz, F. E. (2019). İlişki doyumunun mükemmeliyetçilik ve güven aracılığıyla yordanması. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 46(46), 230-249.
- Şimal, N. (2019). *Üniversite son sınıf öğrencilerinin çocuk sahibi olma isteğini etkileyen faktörler*. (Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Şirin, H. D., & Soyer, M. (2018). Yetişkin bağlanma örüntüleri ve güncel Romantik ilişki durumunun romantik inançları yordayıcılığı. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 8(49), 117-136.

- Şirin, H. D., & Bayrakçı, E. (2020). Romantik ilişki geliştirme programının (RİGP) romantik ilişki doyumu ve romantik inanç düzeyine etkisinin incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(1), 145-165.
- Tanhan, F. (2014). Öğretmenlerde irrasyonel inançlar ile cinsiyet ve depresyon ilişkisinin incelenmesi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28, 55-73.
- Taşcı, K. D., & Özkan, S. (2007). Sağlık yüksekokulunu öğrencilerinin infertilite hakkındaki görüşleri. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 6(3), 187-192.
- TDK. (2019). Güncel Türkçe Sözlük. Türk Dil Kurumu Web Sitesi.
www.tdk.gov.tr.
- Tezel-Şahin, F. & Cevher F. N. (10-15 Eylül, 2007). *Türk Toplumunda Aile-Çocuk İlişkilerine Genel Bir Bakış*. İcanas 38 (38. Uluslararası Asya Ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi). Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Ankara.
- Sarı, T. ve Owen F. K. (2019). Romantik ilişkilerde akılcı olmayan inançların ve bağlanma boyutlarının ilişki doyumu üzerindeki yordayıcı rolünün incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(37), 204-216.
- Tunç, S. (2019). *Üniversite öğrencilerinin aile aidiyeti, evlilik beklentileri ve evlilik tutumları arasındaki ilişki*. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Turğut, M., & Feyzioğlu, S. (Eds.). (2014). *Türkiye aile yapısı araştırması: tespitler, öneriler*. TC Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı.

- Tüzün, O., & Sayar, K. (2006). Bağlanma kuramı ve psikopatoloji. *Düşünen Adam*, 19 (1), 24-39.
- Uğur, Z. B. (2018). Çocuk sahibi olmak insanları mutlu ediyor mu? Türkiye'den bulgular. *Nüfusbilim Dergisi*, 40, 83-104.
- Uludağlı, N. (2017). Psikolojik Sağlık Açısından Yetişkin Olma. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-Current Approaches in Psychiatry*, 9(3):263-283
- Usta, M. (2019). Aile işlevselliğinin psikolojik ihtiyaçları karşılamadaki rolü. *Aile Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 2(2), 1-20.
- Ünsal, M. (2019). *Özel eğitim öğretmenlerinin evliliğe ve çocuk sahibi olmalarına yönelik tutumu*. (Yüksek Lisans Tez). Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Yeter, S. İ. (2019). *Üniversite öğrencilerinin mutluluk düzeylerinin aile aidiyeti ve manevi yönelimlerine göre yordanması*. (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Yıldız, M. (2011). Tutuklu ve hükümlülerde umutsuzluk, ölüme ilişkin depresyon ve ölüm kaygısı ilişkisi. *Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 35(1), 1-7.
- Yılmaz SD, Beji NK, Serdaroğlu H. (2016). İnfertil kadınlarda umutsuzluk ve depresyon düzeyi. *Türkiye Klinikleri Journal of Obstetric-Women's Health and Diseases Nursing-Special Topics*, 2:46-50.
- Yusufoğlu Ö.Ş. , Cerev G, (2019). Gençlerde aidiyet düzeyinin akademik başarıya etkisi: Fırat üniversitesi iktisadi ve idari bilimler fakültesi örneği. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 29(2), 289-302.

Zafer, C. (2019). Cinsiyet ve ekonomik gelir düzeyine göre üniversite öğrencilerin umutsuzluk düzeylerinin tespiti. *Trakya Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(1), 307-324.

EKLER

EK 1- Katılımcı Bilgilendirme ve Aydınlatılmış Onam Formu

BİREYLERDEKİ UMUTSUZLUK DÜZEYİ, İKİLİ İLİŞKİLERDEKİ GÜVEN VE AİLE AİDİYET DUYGUSUNUN ÇOCUK SAHİBİ OLMA MOTİVASYONUyla İLİŞKİSİ

Değerli Katılımcı, sizi Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji Anabilim Dalı kapsamında yürütülen yüksek lisans tez araştırmasına davet ediyoruz. Araştırma kapsamında kimlik bilgileri gibi özel bilgiler istenmemektedir. Bu çalışma süresince toplanan veriler; yalnızca akademik araştırma amacı ile kullanılacaktır ve ulusal/uluslararası akademik toplantılarda ve/veya yayınlarda sunulacaktır. Aşağıdaki onay kutucuğunu “evet” şeklinde işaretlerseniz araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul etmiş sayılırsınız.

Araştırmadan herhangi bir sebeple ayrılmak isterseniz, araştırma ekibi ile aşağıda yer alan bilgileri kullanarak iletişime geçebilirsiniz. Uygulama yaklaşık olarak 15-20 dakika sürmektedir. Çalışmaya katılmayı kabul edip, ölçek maddelerini doldurmaya başladıktan sonra herhangi bir nedenle bataryayı tamamlamak istemezseniz, ölçeği yarıda bırakıp süreci sonlandırabilirsiniz. Bu konu ile ilgili herhangi bir sorunuz ya da endişeniz olursa aşağıdaki iletişim bilgilerinden bize ulaşabilirsiniz. İlginiz, katılımınız ve emeğiniz için şimdiden teşekkür eder, saygılar sunarız.

Araştırma Ekibi: İrem ŞEKERTEKİN

Yrd. Doç. Dr. Hande ÇELİKAY SÖYLER

İletişim telefon : 0553-734-0968

e-posta: sekertekinirem@hotmail.com

Bu çalışmaya gönüllü olarak katılmayı kabul ediyorum. Evet() Hayır()

EK 2- Demografik Bilgi Formu

Yaşınız:

Cinsiyetiniz: Kadın ()

Erkek ()

Eğitim Durumu:

İlkokul () Ortaokul () Lise () Lisans () Yüksek Lisans/Doktora ()

Ebeveyn Yapınız:

Evli () Boşanmış () Ayrı Yaşıyor ()

Siz Dahil Kardeş Sayınız:

Kardeş Sırası:

Kardeşim yok () İlk Çocuk () Ortanca ve Ortancalardan () Son Çocuk ()

Çalışıyor Musunuz? Evet () Hayır ()

Cevabınız Evet ise, Meslek:

Medeni Durumunuz:

Bekar () İlişkim var () Evli () Boşanmış () Dul () Ayrı Yaşıyor ()

Ailenizin Aylık Toplam Geliri:

0-2000 () 2001-3000 () 3001-4000 () 4001-5000 () 5001-6000 ()

6000 ve üzeri ()

Çocuğunuz var mı? Evet () Hayır ()

Cevabınız Evet ise çocuk sayısı:

EK 3- Beck Umutsuzluk Ölçeği

Geleceğe yönelik olumsuz beklenti ye da düşünceleri içeren cümlelerden size uygun olanları evet ya da hayır olarak yuvarlak içine alınız.

	Evet	Hayır
1- Geleceğe umut ve coşku ile bakıyorum.		
2- Kendim ile ilgili şeyleri dzeltemediğime göre çabalamayı bıraksam iyi olur.		
3- İşler kötüye giderken bile her şeyin hep böyle kalmayacağını bilmek beni rahatlatıyor.		

EK 4- Aile Aidiyeti Ölçeği

Her ifadenin size uygunluğunu değerlendirip ölçek üzerine işaretleme yapınız. Boş madde bırakmayınız.

	Tamamen katılıyorum	Katılıyorum	Kararsızım	Katılmıyorum	Tamamen katılmıyorum
Aileme güçlü bir şekilde bağlılık hissediyorum.					
Ailemde hayır deme hakkımız hep korunur.					
Ailemin önemli bir parçasıyım.					

EK 5- İkili İlişkiler Güven Ölçeği

Her bir ifadenin size uygunluğunu 7 dereceli ölçek üzerinde değerlendirip uygun sayıyı işaretleyiniz.

	Asla(1)	2	3	4	5	6	Her Zaman(7)
Eşim öncelikle kendi iyiliğini/ rahatını düşünür.							
Eşimin güvenilirme z olduğu zamanlar vardır.							
Eşim bana karşı tamamen dürüst ve samimidir.							

EK 6- Çocuk Sahibi Olma Motivasyonu Ölçeği

Hayatlarının farklı dönemlerinde, insanlar, anne ve de baba olmanın olumlu ve olumsuz sebeplerin önemini vurgulamaktadırlar. Bu ölçek iki bölümden oluşmaktadır, anne ve de baba olmanın (Bölüm A) olumlu ve (Bölüm B) olumsuz sebeplerini içermektedir. Lütfen ölçeğin her iki kısmı değerlendirirken aşağıdaki seçenekleri kullanın:

1- Hiç 2- Biraz 3-Orta 4-Çok 5-Tamamen

BÖLÜM A) Lütfen dikkatli okuyup, anne/baba olmanın sebeplerin sizin için ne kadar önemli olduğunu (X) ile işaretleyiniz.

	1	2	3	4	5
Partnerim ile bağımızı (ilişkimizi) güçlendirmek.					
Soy ağacımı devam ettirmek.					
Hayatıma anlam katmak.					

BÖLÜM B)

Hal hazırda anne ve de baba olmamanın nedenlerinin önemini değerlendiriniz.

	1	2	3	4	5
Çocuk bakımının yükü ile yüzleşmek.					
Anne/Baba olmak için gerekli niteliklere sahip olmamak.					
Maddi kayıplarla yüzleşmek.					

ÖZGEÇMİŞ

İrem Şekertekin, Akdeniz Üniversitesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü'nden 2017 yılında mezun olmuştur. Lisans döneminde stajlarını devlet okullarında yapmıştır. Mezun olduktan sonra Çocuk ve Ergenlerle Bilişsel Davranışçı Terapi eğitimi ve Psikanalitik Psikoterapi temel eğitimi almış, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi'nde Aile Danışmanlığı eğitimini tamamlamıştır. 2019-2020 yılları arasında özel bir okulda psikolojik danışman olarak çalışmıştır.

İNTİHAL RAPORU

İrem Şekertekin

ORJİNALLİK RAPORU

%**9**

BENZERLİK ENDEKSİ

%**8**

İNTERNET KAYNAKLARI

%**2**

YAYINLAR

%

ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1

docs.neu.edu.tr

İnternet Kaynağı

%**1**

ETİK KURUL ONAYI**BİLİMSEL ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU**

19.01.2021

Sayın İrem Şekertekin

Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'na yapmış olduğunuz YDÜ/SB/2020/876 proje numaralı ve **“Bireylerdeki Umutsuzluk Düzeyi, İkili İlişkilerdeki Güven ve aile Aidiyet duygusunun Çocuk Sahibi Olma Motivasyonu İlişkisi”** başlıklı proje önerisi kurulumuzca değerlendirilmiş olup, etik olarak uygun bulunmuştur. Bu yazı ile birlikte, başvuru formunuzda belirttiğiniz bilgilerin dışına çıkmamak suretiyle araştırmaya başlayabilirsiniz.

Doçent Doktor Direnç Kanol

Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu Raportörü

Not: Eğer bir kuruma resmi bir kabul yazısı sunmak istiyorsanız, Yakın Doğu Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulu'na bu yazı ile başvurup, kurulun başkanının imzasını taşıyan resmi bir yazı temin edebilirsiniz.